

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

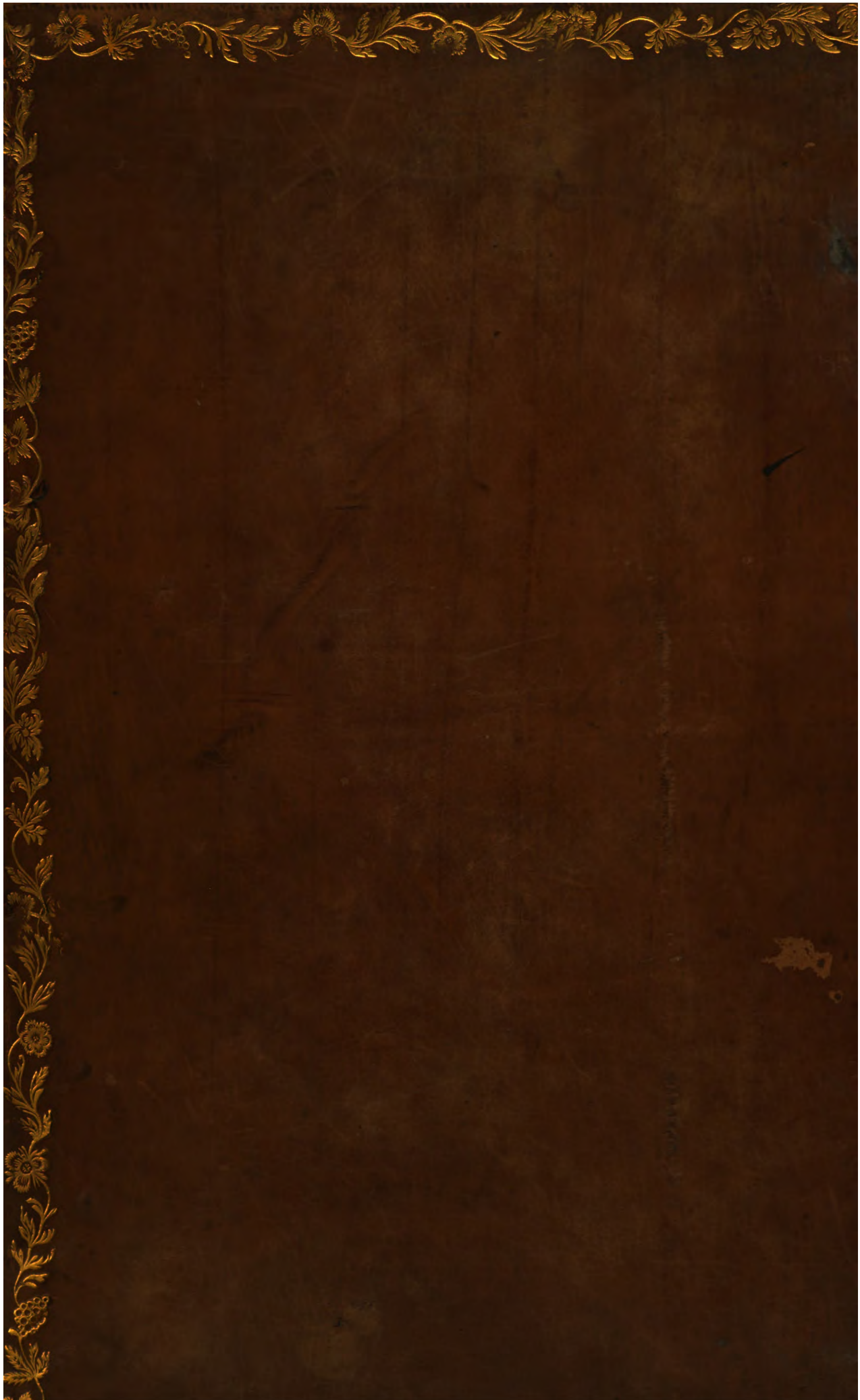
This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

The image shows a book cover with a complex marbled paper pattern. The pattern consists of irregular, organic shapes in shades of dark green, yellow, and reddish-pink, set against a black background. The shapes are interconnected, creating a dense, cellular appearance. In the center of the cover is a white rectangular label with a thin black border. The text on the label is centered and reads: "BODLEIAN LIBRARY" in a bold, serif font, followed by "The gift of" in a smaller, italicized serif font, and "Miss Emma F. I. Dunston" in a larger, italicized serif font. At the bottom right corner of the cover, there is a small, rectangular, metallic-looking label that is mostly obscured and illegible.

BODLEIAN LIBRARY

The gift of
Miss Emma F. I. Dunston

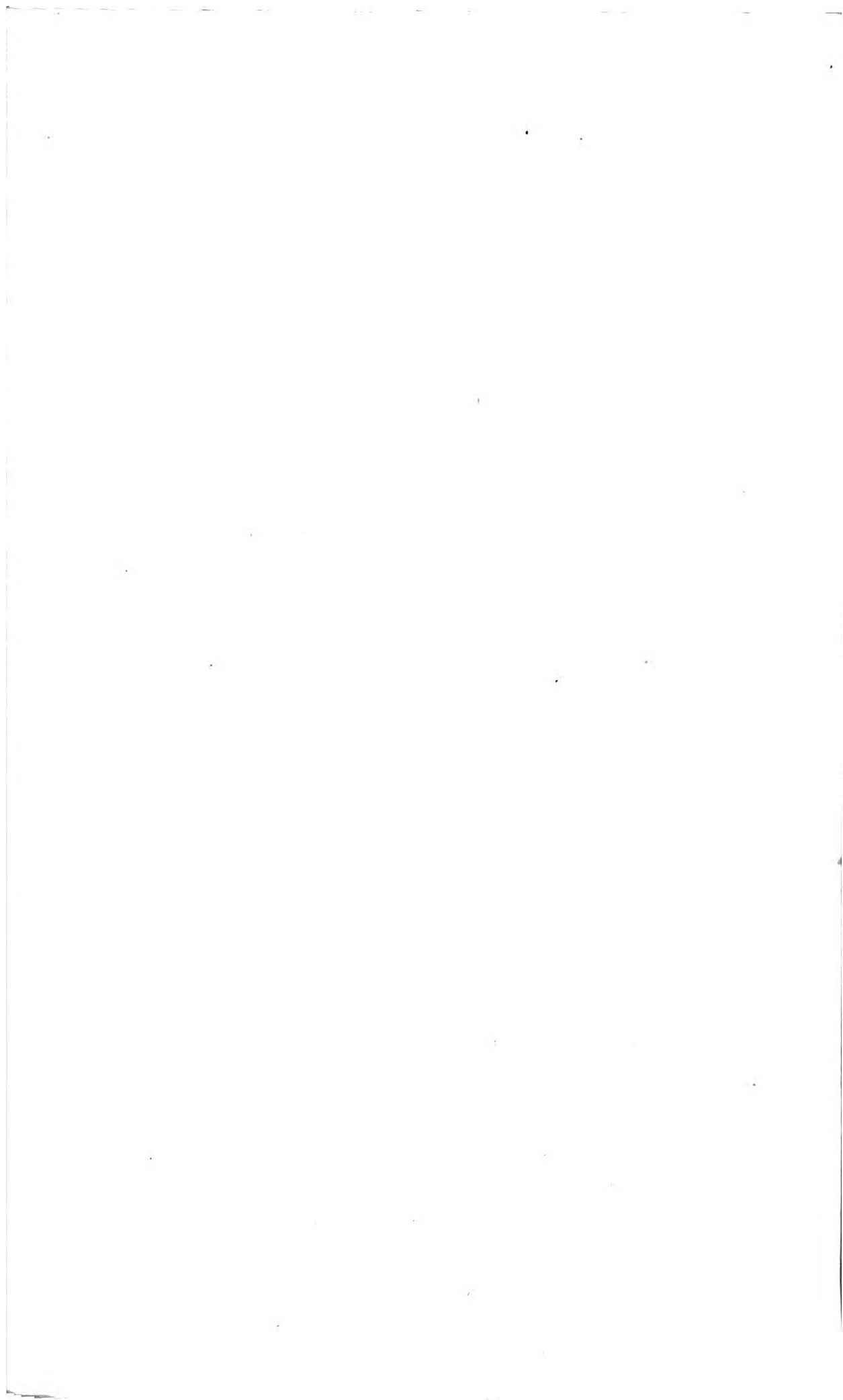
Durston A 15/1

7

Wol 8/6

G. W. to W. F. & Harvey 1st Feby. 1805—

P U B L I I
V I R G I L I I
O P E R A.

P U B L I I
V I R G I L I I
M A R O N I S
B U C O L I C A,
G E O R G I C A,
E T
A E N E I S.

EX EDITIONE
PETRI BURMANNI.

T O M U S P R I M U S.

G L A S G U A E:
IN AEDIBUS ACADEMICIS,
EXCUDEBAT ANDREAS FOULIS,
ACADEMIAE TYPOGRAPHUS,
M.DCC.LXXVIII.

G E O R G I O
W A L L I A E
P R I N C I P I,

H A N C
V I R G I L I I
E D I T I O N E M,
I P S I U S R E G I I J U V E N I S P E R M I S S U,
I N S C R I P S I T
A N D R E A S F O U L I S.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

5300 S. DICKINSON DRIVE

CHICAGO, ILL. 60637

TEL: 773-936-3700

FAX: 773-936-3700

WWW.PHYSICS.DUKE.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.DUKE.EDU

QUINTILIANUS, LIB. X.

IDEM nobis per Romanos quoque auctores ordo du-
cendus est. Itaque ut apud illos Homerus, sic apud nos
Virgilius auspiciatissimum dederit exordium: omnium ejus
generis poetarum, Graecorum, nostrorumque, illi haud
dubie proximus. Utar enim verbis iisdem, quae ab Afro
Domitio juvenis accepi, qui mihi interroganti, quem Ho-
mero crederet maxime accedere: Secundus, inquit, est
Virgilius; propior tamen primo, quam tertio. Et hercle,
ut illi naturae coelesti atque immortalis cesserimus, ita curae
et diligentiae vel ideo in hoc plus est, quod ei fuit magis
laborandum: et quantum eminentioribus vincimur, for-
tasse aequalitate pensamus. Caeteri omnes longe sequun-
tur.

P U B L I I
V I R G I L I I M A R O N I S
B U C O L I C A .

VOL. I.

E C L O G A P R I M A.

T I T Y R U S.

M E L I B O E U S, T I T Y R U S.

TITYRE, tu patulae recubans sub tegmine fagi
Silvestrem tenui Musam meditaris avena:
Nos patriae fines, et dulcia linquimus arva;
Nos patriam fugimus: tu, Tityre, lentus in umbra
Formosam resonare doces Amaryllida silvas.
T. O Meliboee, Deus nobis haec otia fecit.
Namque erit ille mihi semper Deus: illius aram
Saepe tener nostris ab ovilibus imbuet agnus.
Ille meas errare boves, ut cernis, et ipsum
Ludere, quae vellem, calamo permittit agresti.
M. Non equidem invideo: miror magis. undique totis
Usque adeo turbatur agris. en, ipse capellas
Protenus aeger ago: hanc etiam vix, Tityre, duco.
Hic inter densas corulos modo namque gemellos,
Spem gregis, ah! filice in nuda connixa reliquit.
Saepe malum hoc nobis, si mens non laeva fuisset,

De coelo tactas memini praedicere quercus:

[Saepe sinistra cava praedixit ab ilice cornix.]

Sed tamen, iste Deus qui sit, da, Tityre, nobis.

T. Urbem, quam dicunt Romam, Meliboëe, putavi
Stultus ego, huic nostrae similem, quo saepe solemus
Pastores ovium teneros depellere foetus.

Sic canibus catulos similis, sic matribus haedos

Noram: sic parvis componere magna solebam.

Verum haec tantum alias inter caput extulit urbis,

Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

M. Et quae tanta fuit Romam tibi causa videndi?

T. Libertas: quae, fera tamen, respexit inertem;

Candidior postquam tondenti barba cadebat;

Respexit tamen, et longo post tempore venit,

Postquam nos Amaryllis habet, Galatea reliquit.

Namque (fatebor enim) dum me Galatea tenebat,

Nec spes libertatis erat, nec cura peculî:

Quamvis multa meis exiret victima saeptis,

Pinguis et ingratae premeretur caesus urbi,

Non unquam gravis aere domum mihi dextra redibat.

M. Mirabar, quid moesta deos, Amarylli, vocares:

Cui pendere sua patereris in arbore poma.

Tityrus hinc aberat. ipsae te, Tityre, pinus,

Ipſi te fontes, ipſa haec arbuſta, vocabant.

T. Quid facerem? neque ſervitio me exire licebat,

Nec tam praefentis alibi cognoſcere divos.

Hic illum vidi juvenem, Meliboee, quot annis

Bis ſenos cui noſtra dies altaria fumant.

Hic mihi reſponſum primus dedit ille petenti:

Pafcite, ut ante, boves, pueri: ſubmittite tauros.

M. Fortunate ſenex! ergo tua rura manebunt?

Et tibi magna fatiſ: quamvis lapis omnia nudus,

Limofoque palus obducat paſcua junco:

Non inſueta gravis tentabunt pabula foetas:

Nec mala vicini pecoris contagia laedent.

Fortunate ſenex! hic inter flumina nota,

Et fontis ſacros, frigus captabis opacum.

Hinc tibi, quae ſemper vicino ab limite ſaepes,

Hyblaeis apibus florem depaſta ſalicti,

Saepe levi fomnum ſuadebit inire fuſurro.

Hinc alta ſub rupe canet frondator ad auras;

Nec tamen interea raucae, tua cura, palumbes,

Nec gemere aëria cefſabit turtur ab ulmo.

T. Ante leves ergo paſcentur in aethere cervi,

Et freta deſtituent nudos in litore piſcis:

Ante, pererratis amborum finibus, exful

Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim,
Quam nostro illius labatur pectore vultus.

M. At nos hinc alii fitientis ibimus Afros:

Pars Scythiam, et rapidum Cretae veniemus Oaxen,
Et penitus toto divisos orbe Britannos.

En, umquam patrios longo post tempore finis,

Pauperis et tugurij congestum cespite culmen,

Post aliquot, mea regna videns, mirabor aristas?

Impius haec tam culta novalia miles habebit?

Barbarus has segetes? en, quo discordia civis

Produxit miseros! en, quis consecimus agros!

Infere nunc, Meliboee, puros, pone ordine vitis.

Ite meae, felix quondam pecus, ite capellae.

Non ego vos posthac, viridi projectus in antro,

Dumosa pendere procul de rupe videbo:

Carmina nulla canam: non, me pascente, capellae.

Florentem cytisum, et falices carpetis amaras.

T. Hic tamen hanc mecum poteris requiescere noctem

Fronde super viridi: sunt nobis mitia poma,

Castaneae molles, et pressi copia lactis.

Et jam summa procul villarum culmina fumant,

Majoresque cadunt altis de montibus umbrae.

ECLOGA SECUNDA.

ALEXIS.

FORMOSUM pastor Corydon ardebat Alexin,
Delicias domini: nec, quid speraret, habebat.
Tantum inter densas, umbrosa cacumina, fagos
Assidue veniebat: ibi haec incondita solus
Montibus et silvis studio jactabat inani:
O crudelis Alexi, nihil mea carmina curas?
Nil nostri miserere? mori me denique cogis.
Nunc etiam pecudes umbras et frigora captant:
Nunc viridis etiam occultant spineta lacertos:
Thestylis et rapido fessis messoribus aestu
Allia serpillumque herbas contundit olentis.
At mecum raucis, tua dum vestigia lustro,
Sole sub ardenti resonant arbuta cicadis.
Nonne fuit fatius, tristes Amaryllidis iras,
Atque superba pati fastidia? nonne Menalcan?
Quamvis ille niger, quamvis tu candidus esses.
O formosè puer, nimium ne crede colori.
Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.
Despectus tibi sum, nec qui sim quaeris, Alexi:

Quam dives pecoris nivei, quam lactis abundans.
Mille meae Siculis errant in montibus agnae.
Lac mihi non aestate, novum non frigore defit.
Canto, quae folitus, si quando armenta vocabat,
Amphion Dircaeus in Actaeo Aracyntho.
Nec sum adeo informis: nuper me in litore vidi,
Quum placidum ventis staret mare. non ego Daphnim
Judice te metuam, si numquam fallat imago.
O tantum libeat mecum tibi fordida rura,
Atque humilis habitare casas, et figere cervos,
Haedorumque gregem viridi compellere hibisco!
Mecum una in silvis imitabere Pana canendo.
Pan primus calamos cera conjungere pluris
Instituit: Pan curat ovis, oviumque magistros.
Nec te poeniteat calamo trivisse labellum.
Haec eadem ut sciret, quid non faciebat Amyntas?
Est mihi disparibus septem compacta cicutis
Fistula, Damoetas dono mihi quam dedit olim:
Et dixit moriens: Te nunc habet ista secundum.
Dixit Damoetas: invidit stultus Amyntas.
Praeterea duo, nec tuta mihi valle reperti,
Capreoli, sparsis etiam nunc pellibus albo,
Bina die ficcant ovis ubera: quos tibi servo.

Jam pridem a me illos abducere Thestylis orat :
Et faciet : quoniam fordent tibi munera nostra.
Huc ades, o formose puer : tibi lilia plenis
Ecce ferunt nympheae calathis : tibi candida Naïs
Pallentis violas et summa papavera carpens,
Narcissum et florem jungit bene olentis anethi.
Tum, casia, atque aliis intexens suavibus herbis,
Mollia luteola pingit vaccinia caltha.
Ipse ego cana legam tenera lanugine mala,
Castaneasque nuces, mea quas Amaryllis amabat.
Addam cerea pruna : honos erit huic quoque pomo.
Et vos, o lauri, carpam, et te, proxima myrte.
Sic positae quoniam suavis miscetis odores.
Rusticus es, Corydon ; nec munera curat Alexis :
Nec si muneribus certes, concedat Iolas.
Heu, heu, quid volui misero mihi ? floribus austrum
Perditus, et liquidis in mifi fontibus apros.
Quem fugis, ah demens ? habitarunt Dî quoque silvas,
Dardaniusque Paris. Pallas, quas condidit, arces
Ipsa colat : nobis placeant ante omnia silvae.
Torva leaena lupum sequitur : lupus ipse capellam :
Florentem cytifum sequitur lasciva capella :
Te Corydon, o Alexi. trahit sua quemque voluptas.

10   E C L O G A II. v. 66.

Adspice, aratra jugo referunt suspensa juvenci,
Et sol crescentis decedens duplicat umbras:
Me tamen urit amor: quis enim modus adsit amori?
Ah Corydon, Corydon, quae te dementia cepit!
Semiputata tibi frondosa vitis in ulmo est.
Quin tu aliquid faltem, potius quorum indiget usus,
Viminibus mollique paras detexere junco?
Invenies alium, si te hic fastidit, Alexin.

E C L O G A T E R T I A .

P A L A E M O N .

MENALCAS, DAMOETAS, PALAEMON.

M. DIC mihi, Damoeta, *cujum pecus? an Meliboei?*

D. Non; verum Aegonis: nuper mihi tradidit Aegon.

M. Infelix o semper, oves, pecus! ipse Neaeram

Dum fovet, ac, ne me sibi praeferat illa, veretur,

Hic alienus oves custos bis mulget in hora:

Et fucus pecori, et lac subducitur agnis.

D. Parcius ista viris tamen objicienda memento.

Novimus et qui te, transversa tuentibus hircis:

Et quo, sed faciles, Nymphae, risere, facello.

M. Tum, credo, quum me arbutum videre Myconis,

Atque mala vitis incidere falce, novellas.

D. Aut hinc ad veteres fagos, quum Daphnidis arcum

Fregisti et calamos: quae tu, perverse Menalca,

Et quum vidisti puero donata, dolebas:

Et, si non aliqua nocuisses, mortuus esses.

M. Quid domini faciant, audent quum talia fures?

Non ego te vidi Damonis, pessime, caprum
 Excipere infidiis, multum latrante Lycisca?
 Et quum clamarem: Quo nunc se proripit ille?
 Tityre, coge pecus, tu post carecta latebas.

D. An mihi cantando victus non redderet ille,
 Quem mea carminibus meruisset fistula, caprum?
 Si nescis, meus ille caper fuit: et mihi Damon
 Ipse fatebatur; sed reddere posse negabat.

M. Cantando tu illum? aut umquam tibi fistula cera
 Juncta fuit? non tu in triviis, indocte, solebas
 Stridenti miserum stipula disperdere carmen?

D. Vis ergo, inter nos, quid possit uterque, vicissim
 Experiamur? ego hanc vitulam (ne forte recuses,
 Bis venit ad mulctram, binos alit ubere foetus)
 Depono: tu dic, mecum quo pignore certes.

M. De grege non ausim quidquam deponere tecum:
 Est mihi namque domi pater; est injusta noverca:
 Bisque die numerant ambo pecus, alter et haedos.
 Verum id, quod multo tute ipse fatebere majus,
 (Insanire libet quoniam tibi) pocula ponam
 Fagina, caelatum divini opus Alcimedontis:
 Lenta quibus torno facili superaddita vitis

Diffusos edera vestit pallente corymbos.

In medio duo signa, Conon: et quis fuit alter?

Descripsit radio totum qui gentibus orbem:

Tempora quae messor, quae curvus arator haberet:

Necdum illis labra admovi, sed condita fervo.

D. Et nobis idem Alcimedon duo pocula fecit:

Et molli circum est anfas amplexus acantho:

Orpheaque in medio posuit, filvasque sequentis.

Necdum illis labra admovi, sed condita fervo.

Si ad vitulam spectas, nihil est quod pocula laudes.

M. Numquam hodie effugies: veniam, quocumque vocaris.

Audiat haec tantum, vel qui venit: ecce, Palaemon.

Efficiam posthac, ne quemquam voce laceffas.

D. Quin age, siquid habes, in me mora non erit ulla:

Nec quemquam fugio: tantum, vicine Palaemon,

Sensibus haec imis (res est non parva) reponas.

P. Dicite: quandoquidem in molli confedimus herba.

Et nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbor:

Nunc frudent silvae: nunc formosissimus annus.

Incipe, Damoeta: tu deinde sequere, Menalca.

Alternis dicetis: amant alterna Camoenae.

D. Ab Jove principium Musae: Jovis omnia plena:

Ille colit terras: illi mea carmina curae.

M. Et me Phoebus amat: Phoebus sua semper apud me
Munera sunt, lauri, et suave rubens hyacinthus.

D. Malo me Galatea petit lasciva puella;
Et fugit ad falices, et se cupit ante videri.

M. At mihi sese offert ultro, meus ignis, Amyntas:
Notior ut jam sit canibus non Delia nostris.

D. Parta meae Veneri sunt munera: namque notavi
Ipse locum, aëriae quo congersere palumbes.

M. Quod potui, puero silvestri ex arbore lecta
Aurea mala decem mihi: cras altera mittam.

D. O quoties, et quae nobis Galatea locuta est!
Partem aliquam venti divom referatis ad auris.

M. Quid prodest, quod me ipse animo non spernis, Amynta,
Si, dum tu sectaris apros, ego retia fervo?

D. Phyllida mitte mihi: meus est natalis, Iola:
Cum faciam vitula pro frugibus, ipse venito.

M. Phyllida amo ante alias: nam me discedere flevit:
Et, Longum formose vale, vale, inquit, Iola.

D. Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres,
Arboribus venti, nobis Amaryllidis irae.

M. Dulce fatis humor, depulsis arbutus haedis,

Lenta salix foeto pecori, mihi solus Amyntas.

D. Pollio amat nostram, quamvis est rustica, Musam:
Pierides, vitulam lectori pascite vestro.

M. Pollio et ipse facit nova carmina: pascite taurum,
Jam cornu petat, et pedibus qui spargat arenam.

D. Qui te, Pollio, amat, veniat, quo te quoque gaudet.
Mella fluant illi, ferat et rubus asper amomum.

M. Qui Bavium non odit, amet tua carmina, Maevi:
Atque idem jungat vulpes, et mulgeat hircos.

D. Qui legitis flores, et humi nascentia fraga,
Frigidus, o pueri, fugite hinc, latet anguis in herba.

M. Parcite oves nimium procedere: non bene ripae
Creditur: ipse aries etiam nunc vellera ficcat.

D. Tityre, pascentis a flumine reice capellas:
Ipse, ubi tempus erit, omnis in fonte lavabo.

M. Cogite ovis, pueri: si lac praeceperit aestus,
Ut nuper, frustra pressabimus ubera palmis.

D. Heu, heu, quam pingui macer est mihi taurus in ervo!
Idem amor exitium pecori, pecorisque magistro.

M. His certe neque amor causa est: vix ossibus haerent.
Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.

D. Dic, quibus in terris, et eris mihi magnus Apollo,

Tris pateat coeli spatium non amplius ulnas.

M. Dic, quibus in terris inscripti nomina regum
Nascantur flores: et Phyllida solus habeto.

P. Non nostrum inter vos tantas componere litis:
Et vitula tu dignus, et hic: et quisquis amores
Aut metuet dulcis, aut experietur amaros.
Claudite jam rivos, pueri: fat prata biberunt.

E C L O G A Q U A R T A .

P O L L I O .

SICELIDES Musae, paullo majora canamus;
Non omnis arbuta juvant, humilesque myricae.
Si canimus filvas, filvae sint Consule dignae.
Ultima Cumaei venit jam carminis aetas:
Magnus ab integro seclorum nascitur ordo.
Jam redit et Virgo: redeunt Saturnia regna:
Jam nova progenies coelo demittitur alto.
Tu modo nascenti puero, quo ferrea primum
Definet, ac toto furget gens aurea mundo,
Casta fave Lucina: tuus jam regnat Apollo.
Teque adeo decus hoc aevi, te Consule, inibit
Pollio: et incipient magni procedere menses.
Te duce, si qua manent, sceleris vestigia nostri
Irrita perpetua solvent formidine terras.
Ille deum vitam accipiet, divisque videbit
Permixtos heroas, et ipse videbitur illis,
Pacatumque reget patriis virtutibus orbem.
At tibi prima, puer, nullo munuscula cultu,
Errantis ederas passim cum baccare tellus,

Mixtaque ridenti colocasia fundet acantho.
Ipsae lacte domum referent distenta capellae
Ubera: nec magnos metuent armenta leones.
Ipsa tibi blandos fundent cunabula flores.
Occidet et serpens, et fallax herba veneni
Occidet: Affyrium vulgo nascetur amomum.
At simul heroum laudes et facta parentis
Jam legere, et quae fit poteris cognoscere virtus;
Molli paullatim flavescet campus arista,
Incultisque rubens pendebit sentibus uva:
Et durae quercus sudabunt roscida mella.
Pauca tamen suberunt priscae vestigia fraudis,
Quae tentare Thetim ratibus, quae cingere muris
Oppida, quae jubeant telluri infindere fulcos.
Alter erit tum Tiphys, et altera quae vehat Argo
Delectos heroas: erunt etiam altera bella:
Atque iterum ad Trojam magnus mittetur Achilles.
Hinc, ubi jam firmata virum te fecerit aetas,
Cedet et ipse mari vector; nec nautica pinus
Mutabit merces: omnis feret omnia tellus.
Non raistros patietur humus, non vinea falcem.
Robustus quoque jam tauris juga solvet arator.
Nec varios discet mentiri lana colores.

Ipse sed in pratis aries jam suave rubenti
Murice, jam croceo mutabit vellera luto.
Sponte sua sandyx pascentis vestiet agnos.
Talia secla, suis dixerunt, currite, fufis
Concordes stabili fatorum numine Parcae.
Adgredero o magnos (aderit jam tempus) honores,
Cara deum suboles, magnum Jovis incrementum!
Adspice convexo nutantem pondere mundum,
Terrasque, tractusque maris, coelumque profundum:
Adspice, venturo laetentur ut omnia seclo.
O mihi tam longae maneat pars ultima vitae,
Spiritus et, quantum fat erit tua dicere facta!
Non me carminibus vincet nec Thracius Orpheus,
Nec Linus: huic mater quamvis, atque huic pater adfit:
Orphei Calliopea, Lino formosus Apollo.
Pan etiam, Arcadia mecum si iudice certet,
Pan etiam Arcadia dicat se iudice victum.
Incipe, parve puer, risu cognoscere matrem:
Matri longa decem tulerunt fastidia menses.
Incipe, parve puer: cui non risere parentes,
Nec Deus hunc mensa, Dea nec dignata cubili est.

E C L O G A Q U I N T A.

D A P H N I S.

M E N A L C A S, M O P S U S.

CUR non, Mopse, boni quoniam convenimus ambo,
Tu calamos inflare levis, ego dicere verfus,
Hic corulis mixtas inter confidimus ulmos?

MO. Tu major: tibi me est aequum parere, Menalca:
Sive sub incertas Zephyris mutantibus umbras,
Sive antro potius succedimus: adspice, ut antrum
Silvestris raris sparfit labrusca racemis.

ME. Montibus in nostris solus tibi certet Amyntas.

MO. Quid, si idem certet Phoebum superare canendo?

ME. Incipe, Mopse, prior: siquos aut Phyllidis ignes,
Aut Alconis habes laudes, aut jurgia Codri.

Incipe: pascentis servabit Tityrus haedos.

MO. Immo haec, in viridi nuper quae cortice fagi
Carmina descripsi, et modulans alterna notavi,
Experiar: tu deinde jubeto certet Amyntas.

ME. Lenta falix quantum pallenti cedit olivae,
Puniceis humilis quantum saliunca rosetis:

Judicio nostro tantum tibi cedit Amyntas.
MO. Sed tu desine plura, puer: successimus antro.
Exstinctum Nymphae crudeli funere Daphnim
Flebant: vos coruli testes, et flumina, Nymphis:
Quum, complexa fui corpus miserabile gnati,
Atque deos atque astra vocat crudelia mater.
Non ulli pastos illis egere diebus
Frigida, Daphni, boves ad flumina: nulla neque amnem
Libavit quadrupes, nec graminis adtigit herbam.
Daphni, tuum Poenos etiam ingemuisse leones
Interitum, montesque feri silvaeque loquuntur.
Daphnis et Armenias curru subjungere tigris
Instituit, Daphnis thiafos inducere Bacchi,
Et foliis lentas intexere mollibus hastas.
Vitis ut arboribus decori est, ut vitibus uvae,
Ut gregibus tauri, segetes ut pinguibus arvis;
Tu decus omne tuis. postquam te fata tulerunt,
Ipsa Pales agros, atque ipse reliquit Apollo.
Grandia saepe quibus mandavimus hordea fulcis,
Infelix lolium, et steriles nascuntur avenae.
Pro molli viola, pro purpureo narcisso,
Carduus et spinis surgit paliurus acutis.
Spargite humum foliis: inducite fontibus umbras,

Pastores: mandat fieri sibi talia Daphnis.

Et tumulum facite, et tumulo superaddite carmen:

DAPHNIS EGO IN SILVIS, HINC USQUE AD SIDERA NOTUS,
FORMOSI PECORIS CUSTOS, FORMOSIOR IPSE.

ME. Tale tuum carmen nobis, divine poëta,

Quale sopor fessis in gramine: quale per aestum

Dulcis aquae saliente sitim restinguere rivo.

Nec calamis solum equiparas, sed voce magistrum;

Fortunate puer, tu nunc eris alter ab illo.

Nos tamen haec quocumque modo tibi nostra vicissim

Dicemus: Daphninque tuum tollemus ad astra:

Daphnin ad astra feremus: amavit nos quoque Daphnis.

MO. An quidquam nobis tali sit munere majus?

Et puer ipse fuit cantari dignus: et ista

Jam pridem Stimicon laudavit carmina nobis.

ME. Candidus infuetum miratur limen Olympi,

Sub pedibusque videt nubes et sidera Daphnis.

Ergo alacris silvas, et cetera rura voluptas,

Panaque, pastoresque tenet, Dryadasque puellas.

Nec lupo infidias pecori, nec retia cervis

Ulla dolum meditantur: amat bonus otia Daphnis.

Ipsi laetitia voces ad sidera jactant

Intonsi montes: ipsae jam carmina rupes,

Ipſa ſonant arbuſta, Deus, Deus ille, Menalca.
Sis bonus o felixque tuis! en quatuor aras:
Ecce duas tibi, Daphni, duas altaria Phoebo;
Pocula bina novo ſpumantia lacte quot annis,
Craterasque duo ſtatuam tibi pinguis olivi:
Et multo in primis hilarans convivium Baccho,
Ante focum, ſi frigus erit, ſi meſſis, in umbra,
Vina novum fundam calathis Ariuſia nectar.
Cantabunt mihi Damoetas et Lyctius Aegon:
Saltantis Satyros imitabitur Alpheſiboeus.
Haec tibi ſemper erunt, et quum ſollemnia vota
Reddemus Nympſis, et quum luſtrabimus agros.
Dum juga montis aper, fluvios dum piſcis amabit,
Dumque thymo paſcentur apes, dum rore cicadae,
Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt.
Ut Baccho Cererique, tibi ſic vota quot annis
Agricolae facient: damnabis tu quoque votis.
MO. Quae tibi, quae tali reddam pro carmine dona?
Nam neque me tantum venientis ſibilus auftri,
Nec percuffa juvant fluctu tam litora, nec quae
Saxoſas inter decurrunt flumina valles.
ME. Hac te nos fragili donabimus ante cicuta.

Haec nos, Formosum Corydon ardebat Alexin:

Haec eadem docuit, Cujum pecus? an Meliboei?

MO. At tu fume pedum, quod, me quum saepe rogaret,

Non tulit Antigenes, (et erat tum dignus amari)

Formosum paribus nodis atque aere, Menalca.

E C L O G A S E X T A.

S I L E N U S.

PRIMA Syracosio dignata est ludere versu
Nostra, neque erubuit silvas habitare, Thalia.
Quum canerem reges et proelia, Cynthus aurem
Vellit, et admonuit: Pastorem, Tityre, pinguis
Pascere oportet ovis, deductum dicere carmen.
Nunc ego (namque super tibi erunt, qui dicere laudes,
Vare, tuas cupiant, et tristia condere bella)
Agrestem tenui meditabor arundine Musam.
Non iniussa cano. si quis tamen haec quoque, si quis
Captus amore leget; te nostrae, Vare, myricae,
Te nemus omne canet: nec Phoebo gratior ulla est,
Quam sibi quae Vari praescripsit pagina nomen.
Pergite, Pierides. Chromis et Mnasylos in antro
Silenum pueri somno videre jacentem,
Inflatum hesterno venas, ut semper, Iaccho:
Serta procul tantum capiti delapsa jacebant:
Et gravis adtrita pendebat cantharus ansa.
Adgressi (nam saepe senex spe carminis ambo
Luserat) injiciunt ipsis ex vincula fertis.

Addit se sociam, timidisque supervenit Aëgle:
Aegle, Naiadum pulcherrima: jamque videnti
Sanguineis frontem moris et tempora pingit.
Ille dolum ridens, Quo vincula nectitis? inquit.
Solvite me, pueri: fatis est potuisse videri.
Carmina, quae vultis, cognoscite: carmina vobis;
Huic aliud mercedis erit: simul incipit ipse.
Tum vero in numerum Faunosque ferasque videres
Ludere, tum rigidas motare cacumina quercus.
Nec tantum Phoebos gaudet Parnasia rupes:
Nec tantum Rhodope mirantur et Ifmarus Orphea.
Namque canebat, uti magnum per inane coacta
Semina terrarumque, animaeque, marisve fuissent,
Et liquidi simul ignis: ut his exordia primis
Omnia, et ipse tener mundi concreverit orbis.
Tum durare solum, et discludere Nerea ponto
Coeperit, et rerum paullatim fumere formas.
Jamque novum terrae stupeant lucefcere solem,
Altius atque cadant submotis nubibus imbres.
Incipiant silvae quum primum furgere, quumque
Rara per ignotos errent animalia montis.
Hinc lapides Pyrrhae jactos, Saturnia regna,
Caucasiasque refert volucres, furtumque Promethei.

His adjungit, Hylan nautae quo fonte relictum
Clamassent: ut litus, Hyla, Hyla, omne sonaret.
Et fortunatam, si numquam armenta fuissent,
Pasiphaën nivei solatur amore juvenci.
Ah, virgo infelix, quae te dementia cepit?
Proetides inplerunt falsis mugitibus agros:
At non tam turpis pecudum tamen ulla secuta est
Concubitus, quamvis collo timuisset aratrum,
Et saepe in levi quaesisset cornua fronte.
Ah, virgo infelix, tu nunc in montibus erras:
Ille, latus niveum molli fultus hyacintho,
Ilice sub nigra pallentis ruminat herbas:
Aut aliquam in magno sequitur grege. claudite Nymphae,
Dictaeae Nymphae, nemorum jam claudite saltus:
Si qua forte ferant oculis sese obvia nostris
Errabunda bovis vestigia. forsitan illum
Aut herba captum viridi, aut armenta secutum,
Perducant aliquae stabula ad Gortynia vaccae.
Tum canit Hesperidum miratam mala puellam:
Tum Phaëtoniadas musco circumdat amarae
Corticis, atque solo proceras erigit alnos.
Tum canit, errantem Permeffi ad flumina Gallum
Aonas in montis ut duxerit una fororum:

Utque viro Phoebi chorus adfurrexerit omnis:
Ut Linus haec illi divino carmine pastor,
Floribus atque apio crinis ornatus amaro,
Dixerit: Hos tibi dant calamos (en accipe) Musae,
Ascraeo quos ante seni: quibus ille solebat
Cantando rigidas deducere montibus ornos.
His tibi Grynei nemoris dicatur origo:
Ne quis sit lucus, quo se plus jactet Apollo.
Quid loquar aut Scyllam Nisi, quam fama secuta est,
Candida fuccinctam latrantibus inguina monstros
Dulichias vexasse rates, et gurgite in alto
(Ah!) timidos nautas canibus lacerasse marinis?
Aut ut mutatos Terei narraverit artus:
Quas illi Philomela dapes, quae dona pararit?
Quo cursu deferta petiverit, et quibus ante
Infelix sua tecta supervolitaverit alis?
Omnia quae, Phoebus quondam meditante, beatus
Audiit Eurotas, iussitque ediscere lauros,
Ille canit. pulsae referunt ad sidera valles.
Cogere donec oves stabulis, numerumque referre
Iussit, et invito processit vesper Olympo.

E C L O G A S E P T I M A .

M E L I B O E U S .

C O R Y D O N , T H Y R S I S .

M. FORTE sub arguta confederat ilice Daphnis,
Conpulerantque greges Corydon et Thyrsis in unum;
Thyrsis oves, Corydon distentas lacte capellas.
Ambo florentes aetatibus, Arcades ambo,
Et cantare pares, et respondere parati.
Huc mihi, dum teneras defendo a frigore myrtos,
Vir gregis ipse caper deerraverat. atque ego Daphnim
Adspicio: ille ubi me contra videt: Ocius, inquit,
Huc ades, o Meliboe: caper tibi salvus, et haedi.
Et, si quid cessare potes, requiesce sub umbra.
Huc ipsi potum venient per prata juvenci:
Hic viridis tenera praetexit arundine ripas
Mincius, eque sacra resonant examina quercu.
Quid facerem? neque ego Alcippen, nec Phyllida, habebam,
Depulsos a lacte domi quae clauderet agnos:
Et certamen erat, Corydon cum Thyrside, magnum.
Posthabui tamen illorum mea feria ludo.

Alternis igitur contendere versibus ambo

Coepere, alternos Musae meminisse volebant.

Hos Corydon, illos referebat in ordine Thyrsis.

C. Nymphae, noſter amor, Libethrides, aut mihi carmen,

Quale meo Codro, concedite; proxima Phoebi

Verſibus ille facit: aut, ſi non poſſumus omnes,

Hic arguta ſacra pendebit fiſtula pinu.

T. Paſtores, edera creſcentem ornate poëtam,

Arcades, invidia rumpantur ut ilia Codro:

Aut, ſi ultra placitum laudarit, baccare frontem

Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.

C. Saetofi caput hoc apri, tibi Delia, parvus

Et ramoſa Mycon vivacis cornua cervi.

Si proprium hoc fuerit, levi de marmore tota

Puniceo ſtabis furas evincta cothurno.

T. Sinum lactis, et haec te liba, Priape, quot annis

Exſpectare ſat eſt: cuſtos es pauperis horti.

Nunc te marmoreum pro tempore fecimus: at tu,

Si foetura gregem ſuppleverit, aureus eſto.

C. Nerine Galatea, thymo mihi dulcior Hyblae,

Candidior cycnis, edera formoſior alba:

Quum primum paſti repetent praefepia tauri,

Si qua tui Corydonis habet te cura, venito.

T. Immo ego Sardois videar tibi amarior herbis,
Horridior rusco, projecta vilior alga;
Si mihi non haec lux toto jam longior anno est.
Ite domum pasti, si quis pudor, ite juvenci.

C. Muscosi fontes, et fomno mollior herba,
Et quae vos rara viridis tegit arbutus umbra,
Solstitium pecori defendite. jam venit aestas
Torrida: jam laeto turgent in palmitate gemmae.

T. Hic focus, et taedae pingues, hic plurimus ignis
Semper, et adfida postes fuligine nigri.

Hic tantum Boreae curamus frigora, quantum
Aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas.

C. Stant et juniperi, et castaneae hirsutae:
Strata jacent passim sua quaeque sub arbore poma.

Omnia nunc rident. at si formosus Alexis
Montibus his abeat, videas et flumina ficca.

T. Aret ager: vitio moriens sitit aëris herba:
Liber pampineas invidit collibus umbras.

Phyllidis adventu nostrae nemus omne virebit:
Juppiter et laeto descendet plurimus imbri.

C. Populus Alcidae gratissima, vitis Iaccho,
Formosae myrtus Veneri, sua laurea Phoëbo.

Phyllis amat corulos: illas dum Phyllis amabit,

32   E C L O G A VII. v. 64.

Nec myrtus vincet corulos, nec laurea Phoebi.

T. Fraxinus in filvis pulcherrima, pinus in hortis,

Populus in fluviis, abies in montibus altis:

Saepius at si me, Lycida formose, revifas,

Fraxinus in filvis cedat tibi, pinus in hortis.

M. Haec memini, et victum frustra contendere Thyrsin.

Ex illo Corydon, Corydon est tempore nobis.

E C L O G A O C T A V A .

P H A R M A C E U T R I A .

D A M O N , A L P H E S I B O E U S .

PASTORUM Musam Damonis et Alphefiboii,
Inmemor herbarum quos est mirata juvenca
Certantis, quorum stupefactae carmine lynces,
Et mutata suos requierunt flumina cursus :
Damonis Musam dicemus et Alphefiboii.
Tu mihi, seu magni superas jam saxa Timavi,
Sive oram Illyrici legis aequoris; en erit umquam
Ille dies, mihi quum liceat tua dicere facta?
En erit, ut liceat totum mihi ferre per orbem
Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno?
A te principium: tibi desinet. accipe iussis
Carmina coepta tuis: atque hanc sine tempora circum
Inter victrices ederam tibi serpere lauros.
Frigida vix coelo noctis decesserat umbra,
Quum ros in tenera pecori gratissimus herba:
Incumbens tereti Damon sic coepit olivae.
D. Nascere, praeque diem veniens age, Lucifer, alium.

Conjugis indigno Nisae deceptus amore

Dum queror, et divos (quamquam nil testibus illis

Profeci) extrema moriens tamen adloquor hora.

Incipe Maenaios mecum, mea tibia, versus.

Maenalus argutumque nemus pinosque loquentis

Semper habet; semper pastorum ille audit amores,

Panaque, qui primus calamos non passus inertis.

Incipe Maenaios mecum, mea tibia, versus.

Mopso Nifa datur. quid non speremus amantes?

Jungentur jam gryphes equis: aevoque sequenti

Cum canibus timidi venient ad pocula damae.

Mopse, novas incide faces: tibi ducitur uxor.

Sparge, marite, nuces: tibi deserit Hesperus Oetam.

Incipe Maenaios mecum, mea tibia, versus.

O digno conjuncta viro! dum despicias omnis,

Dumque tibi est odio mea fistula, dumque capellae,

Hirsutumque supercilium, promissaque barba:

Nec curare deum credis mortalia quemquam.

Incipe Maenaios mecum, mea tibia, versus.

Saepibus in nostris parvam te roscida mala

(Dux ego vester eram) vidi cum matre legentem.

Alter ab undecimo tum me jam ceperat annus:

Jam fragilis poteram a terra contingere ramos.

Ut vidi, ut perii, ut me malus abstulit error!
Incipe Maenaios mecum, mea tibia, versus.
Nunc scio, quid sit Amor. duris in cotibus illum
Aut Tmaros, aut Rhodope, aut extremi Garamantes,
Nec generis nostri puerum nec sanguinis edunt.
Incipe Maenaios mecum, mea tibia, versus.
Saevus Amor docuit gnatorum fanguine matrem
Commaculare manus. crudelis tu quoque, mater;
Crudelis mater magis, an puer improbus ille?
Improbus ille puer: crudelis tu quoque, mater.
Incipe Maenaios mecum, mea tibia, versus.
Nunc et ovis ultro fugiat lupo: aurea durae
Mala ferant quercus: narcisso floreat alnus:
Pinguia corticibus fudent electra myricae:
Certent et cycnis ululae: fit Tityrus Orpheus:
Orpheus in fylvis, inter Delphinas Arion.
Incipe Maenaios mecum, mea tibia, versus.
Omnia vel medium fiant mare: vivite silvae.
Praeceptis aërii specula de montis in undas
Deferar. extremum hoc munus morientis habeto.
Define, Maenaios jam define, tibia, versus.
Haec Damon: vos, quae responderit Alphefiboëus,
Dicite, Pierides. non omnia possumus omnes.

A. Effer aquam, et molli cinge haec altaria vitta:
 Verbenasque adole pinguis et mascula tura:
 Conjugis ut magicis fanos avertere sacris
 Experiar fensus. nihil hîc nisi carmina defunt.
 Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Daphnim.
 Carmina vel coelo possunt deducere Lunam:
 Carminibus Circe socios mutavit Ulixi:
 Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.
 Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Daphnim.
 Terna tibi haec primum triplici diversa colore
 Licia circumdo, terque haec altaria circum
 Effigiem duco. numero deus inpare gaudet.
 Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Daphnim.
 Necte tribus nodis ternos, Amarylli, colores:
 Necte, Amarylli, modo: et, Veneris, dic, vincula necto.
 Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Daphnim.
 Limus ut hic durefcit, et haec ut cera liquefcit
 Uno eodemque igni; sic nostro Daphnis amore.
 Sparge molam, et fragilis incende bitumine lauros.
 Daphnis me malus urit: ego hanc in Daphnide laurum.
 Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Daphnim.
 Talis amor Daphnim, qualis, quum fessa juvencum
 Per nemora atque altos quaerendo bucula lucos

Propter aquae rivum viridi procumbit in ulva
 Perdita, nec ferae meminit decedere nocti:
 Talis amor teneat, nec fit mihi cura mederi.
 Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Daphnim.
 Has olim exuvias mihi perfidus ille reliquit,
 Pignora cara fui: quae nunc ego limine in ipso,
 Terra, tibi mando. debent haec pignora Daphnim.
 Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Daphnim.
 Has herbas, atque haec Ponto mihi lecta venena,
 Ipse dedit Moeris. nascuntur plurima Ponto.
 His ego saepe lupum fieri, et se condere silvis
 Moerim, saepe animas imis excire sepulcris,
 Atque fatas alio vidi traducere messis.
 Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Daphnim.
 Fer cineres, Amarylli, foras: rivoque fluenti,
 Transque caput jace: ne respexeris. his ego Daphnim
 Adgrediar, nihil ille deos, nil carmina curat.
 Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Daphnim.
 Adspice: conripuit tremulis altaria flammis
 Sponte sua, dum ferre moror, cinis ipse. bonum fit!
 Nescio quid certe est: et Hylax in limine latrat.
 Credimus? an, qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?
 Parcite, ab urbe venit, jam parcite, carmina, Daphnis.

E C L O G A N O N A .

M O E R I S .

L Y C I D A S , M O E R I S .

L. QUO te, Moeri, pedes? an, quo via ducit, in urbem?

M. O Lycida, vivi pervenimus, advena nostri,
Quod numquam veriti fumus, ut possessor agelli
Diceret: Haec mea sunt: veteres migrate coloni.
Nunc victi, tristes, quoniam Fors omnia versat,
Hos illi (quod nec bene vertat) mittimus haedos.

L. Certe equidem audieram, qua se subducere colles
Incipiunt, mollique jugum demittere clivo,
Usque ad aquam, et veteres, jam fracta cacumina, fagos,
Omnia carminibus vestrum fervasse Menalcan.

M. Audieras; et fama fuit. sed carmina tantum
Nostra valent, Lycida, tela inter Martia, quantum
Chaonias dicunt, aquila veniente, columbas.

Quod nisi me quacumque novas incidere litis
Ante sinistra cava monuisset ab ilice cornix,
Nec tuus hic Moeris, nec viveret ipse Menalcas.

L. Heu! cadit in quemquam tantum scelus? heu, tua nobis

Paene simul tecum folatia rapta, Menalca!
Quis caneret Nymphas? quis humum florentibus herbis
Spargeret? aut viridi fontis induceret umbra?
Vel quae sublegi tacitus tibi carmina nuper,
Quum te ad delicias ferres, Amaryllida, nostras?
Tityre, dum redeo (brevis est via) pasce capellas:
Et potum pastas age, Tityre: et inter agendum
Occursare capro, cornu ferit ille, caveto.
M. Immo haec, quae Varo nec dum perfecta canebat.
Vare, tuum nomen (superet modo Mantua nobis,
Mantua vae miserae nimium vicina Cremonae!)
Cantantes sublime ferent ad sidera cycni.
L. Sic tua Cyrneas fugiant examina taxos:
Sic cythifo pastae distendant ubera vaccae.
Incipe, si quid habes. et me fecere poetam
Pierides: sunt et mihi carmina. me quoque dicunt
Vatem pastores: sed non ego credulus illis.
Nam neque adhuc Varo videor, nec dicere Cinna
Digna, sed argutos inter strepere anser olores.
M. Id quidem ago; et tacitus, Lycida, mecum ipse voluto,
Si valeam meminisse: neque est ignobile carmen.
Huc ades, o Galatea. quis est nam ludus in undis?
Hic ver purpureum: varios hic flumina circum

Fundit humus flores: hîc candida populus antro

Inminet, et lentae texunt umbracula vites.

Huc ades: infani feriant sine litora fluctus.

L. Quid, quae te pura solum sub nocte canentem

Audieram? numeros memini, si verba tenerem.

M. Daphni, quid antiquos signorum suspicis ortus?

Ecce Dionaei processit Caesaris astrum:

Astrum, quo segetes gauderent frugibus: et quo

Duceret apricis in collibus uva colorem.

Infere, Daphni, piros: carpent tua poma nepotes.

Omnia fert aetas, animum quoque. saepe ego longos

Cantando puerum memini me condere soles.

Nunc oblita mihi tot carmina. vox quoque Moerim

Jam fugit ipsa: lupi Moerim videre priores.

Sed tamen ista fatis referet tibi saepe Menalcas.

L. Cauffando nostros in longum ducis amores.

Et nunc omne tibi stratum filet aequor: et omnes

(Adspice) ventosi ceciderunt murmuris aurae.

Hinc adeo media est nobis via: namque sepulcrum

Incipit adparere Bianoris. hîc, ubi densas

Agricolae stringunt frondes, hîc, Moeri, canamus:

Hîc haedos depone. tamen veniemus in urbem.

Aut, si, nox pluuiam ne colligat ante, veremur,

Cantantes licet usque (minus via laedat) eamus.

Cantantes ut eamus, ego hoc te fasce levabo.

M. Desine plura, puer: et, quod nunc instat, agamus.

Carmina tum melius, quum venerit ipse, canemus.

L

E C L O G A D E C I M A .

G A L L U S .

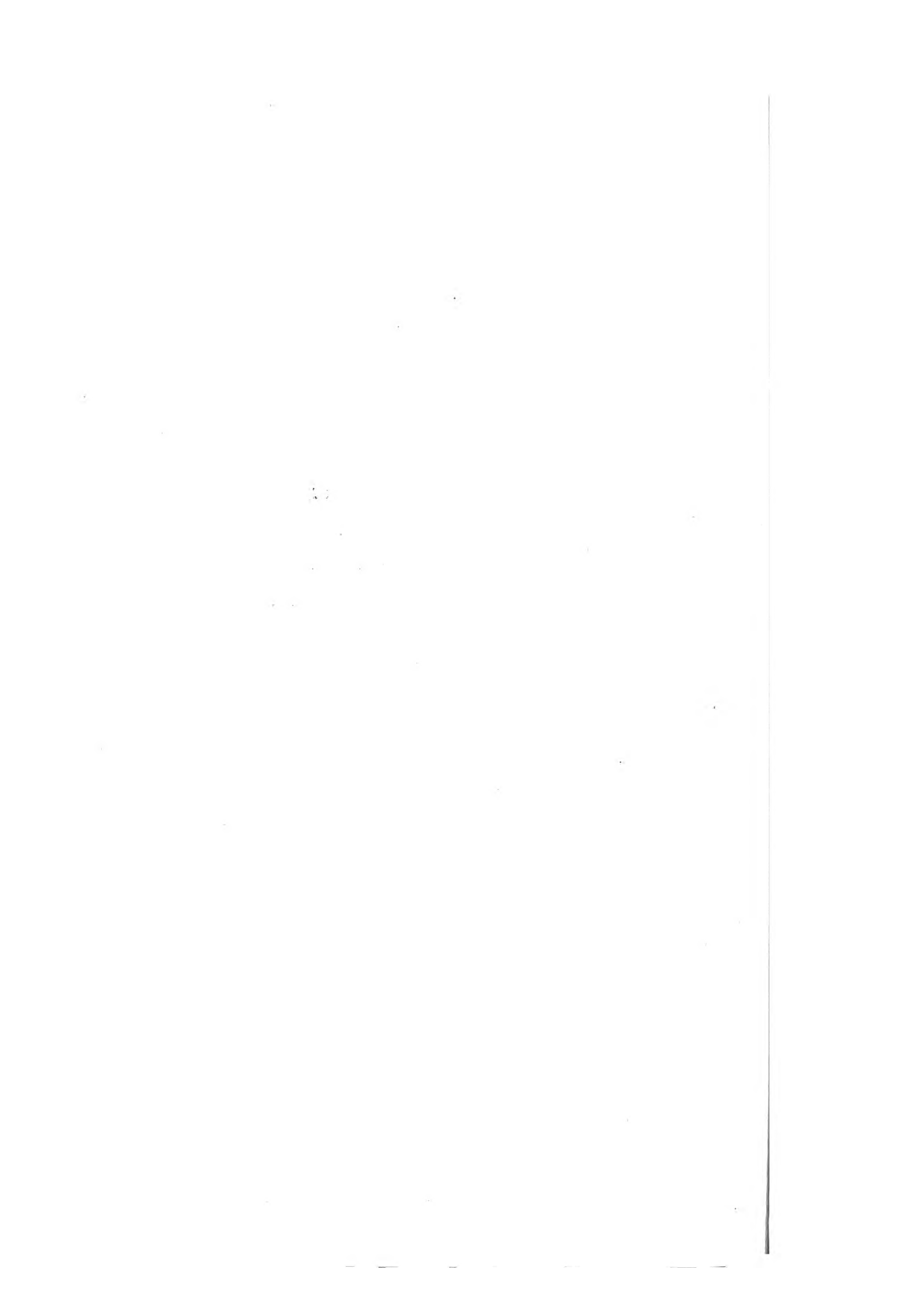
EXTREMUM hunc, Arethusa, mihi concede laborem.
Pauca meo Gallo, sed quae legat ipsa Lycoris,
Carmina sunt dicenda. neget quis carmina Gallo?
Sic tibi, quum fluctus subterlabere Sicanos,
Doris amara suam non intermisceat undam.
Incipe. follicitos Galli dicamus amores,
Dum tenera adtendent fimae virgulta capellae.
Non canimus furdis: respondent omnia silvae.
Quae nemora, aut qui vos saltus habuere, puellae
Naïdes, indigno quum Gallus amore periret?
Nam neque Parnasi vobis juga, nam neque Pindi
Ulla moram fecere, neque Aoniae Aganippae.
Illum etiam lauri, etiam flevere myricae:
Pinifer illum etiam sola sub rupe jacentem
Maenalus, et gelidi fleverunt faxa Lycaei.
Stant et oves circum: nostri nec poenitet illas:
Nec te poeniteat pecoris, divine poeta:
Et formosus oves ad flumina pavit Adonis.
Venit et upilio: tardi venere bubulci:

Uvidus hiberna venit de glande Menalcas.
Omnes, unde amor iste, rogant, tibi? venit Apollo:
Galle, quid infanis? inquit, tua cura Lycoris
Perque nives alium, perque horrida castra secuta est.
Venit et agresti capitis Silvanus honore,
Florentis ferulas et grandia lilia quaffans.
Pan deus Arcadiae venit: quem vidimus ipsi
Sanguineis ebuli baccis minioque rubentem.
Ecquis erit modus? inquit. amor non talia curat.
Nec lacrimis crudelis amor, nec gramina rivis,
Nec cytho saturantur apes, nec fronde capellae.
Tristis at ille: Tamen cantabitis, Arcades, inquit,
Montibus haec vestris: soli cantare periti
Arcades. o mihi tum quam molliter ossa quiescant,
Vestra meos olim si fistula dicat amores!
Atque utinam ex vobis unus, vestrique fuisset
Aut custos gregis, aut maturae vinitor uvae!
Certe five mihi Phyllis, five esset Amyntas,
Seu quicumque furor, (quid tum, si fuscus Amyntas?
Et nigrae violae sunt, et vaccinia nigra)
Mecum inter falices lenta sub vite jaceret.
Serta mihi Phyllis legeret, cantaret Amyntas.
Hic gelidi fontes: hic mollia prata, Lycori:

Hic nemus: hic ipso tecum confumerer aevo.
Nunc infanus amor duri me Martis in armis,
Tela inter media, atque adversos detinet hostis.
Tu procul a patria (nec sit mihi credere) tantum
Alpinas, ah dura, nives et frigora Rheni
Me sine sola vides. Ah te ne frigora laedant!
Ah tibi ne teneras glacies secet aspera plantas!
Ibo, et Chalcidico quae sunt mihi condita versu
Carmina, pastoris Siculi modulabor avena.
Certum est in silvis, inter spelaea ferarum
Malle pati, tenerisque meos incidere amores
Arboribus: crescent illae: crescetis, amores.
Interea mixtis lustrabo Maenala Nymphis:
Aut acris venabor apros. non me ulla vetabunt
Frigora Parthenios canibus circumdare saltus.
Jam mihi per rupes videor lucosque sonantis
Ire: libet Partho torquere Cydonia cornu
Spicula; tamquam haec sint nostri medicina furoris,
Aut deus ille malis hominum mitescere discat.
Jam neque Hamadryades rursus, nec carmina nobis
Ipsa placent: ipsae rursus concedite silvae.
Non illum nostri possunt mutare labores:
Nec si frigoribus mediis Hebrumque bibamus,

Sithoniasque nives hiemis subeamus aquosae,
Nec si, quum moriens alta liber aret in ulmo,
Aethiopum versemus ovis sub fidere Cancri.
Omnia vincit Amor: et nos cedamus Amori.
Haec fat erit, Divae, vestrum cecinisse poëtam,
Dum sedet, et gracili fuscillam textit hibisco,
Pierides. vos haec facietis maxima Gallo:
Gallo, cujus amor tantum mihi crescit in horas,
Quantum vere novo viridis se subjicit alnus.
Surgamus: solet esse gravis cantantibus umbra.
Juniperi gravis umbra: nocent et frugibus umbrae.
Ite domum saturaë, venit Hesperus, ite, capellae.

PUBLII VIRGILII

MARONIS

GEORGICON.

LIBER PRIMUS.

QUID faciat laetas fegetes, quo fidere terram
Vertere, Maecenas, ulmisque adungere vites
Conveniat: quae cura boum, qui cultus habendo
Sit pecori, apibus quanta experientia parcis,
Hinc canere incipiam. Vos, o clarissima mundi
Lumina, labentem coelo quae ducitis annum,
Liber, et alma Ceres; vestro si munere tellus
Chaoniam pingui glandem mutavit arista,
Poculaque inventis Acheloïa miscuit uvis:
Et vos, agrestum praesentia numina, Fauni,
Ferte simul Faunisque pedem, Dryadesque puellae:
Munera vestra cano. Tuque o, cui prima frementem
Fudit equum, magno tellus percussa tridenti,
Neptune: et cultor nemorum, cui pinguis Cae
Ter centum nivei tondent dumeta juvenci:

Ipse, nemus liquens patrium saltusque Lycei,
Pan ovium custos, tua si tibi Maenala curae,
Adsis o Tegeee favens, oleaeque, Minerva,
Inventrix, unciue puer monstrator aratri,
Et teneram ab radice ferens, Silvane, cupressum:
Dique Deaeque omnes, studium quibus arva tueri,
Quique novas alitis non ullo femine fruges:
Quique satis largum coelo demittitis imbrem.
Tuque adeo, quem mox quae sint habitura deorum
Concilia, incertum est; urbisne invifere, Caesar,
Terrarumque velis curam: et te maxumus orbis
Auctorem frugum tempestatumque potentem
Adcipiat, cingens maternâ tempora myrto;
An deus immensi venias maris, ac tua nautae
Numina sola colant: tibi ferviat ultima Thule:
Teque sibi generum Tethys emat omnibus undis:
Anne novum tardis fidus te mensibus addas,
Qua locus Erigonen inter Chelasque sequentis
Panditur. ipse tibi jam brachia contrahit ardens
Scorpios, et coeli iusta plus parte relinquit.
Quidquid eris; (nam te nec sperent Tartara regem,
Nec tibi regnandi veniat tam dira cupido:
Quamvis Elyfios miretur Graecia campos,

Nec repetita sequi curet Proserpina matrem)
Da facilem cursum, atque audacibus adnue coeptis,
Ignarosque viae mecum miseratus agrestis,
Ingredere, et votis jam nunc adfuesce vocari.

Vere novo, gelidus canis quum montibus humor
Liquitur, et zephyro putris se gleba resolvit,
Depresso incipiat jam tum mihi taurus aratro
Ingemere, et fulco adtritum splendescere vomer.
Illa seges demum votis respondet avari
Agricolae, bis quae solem, bis frigora sensit:
Illius inmensae ruperunt horrea messes.
At prius ignotum ferro quam scindimus aequor,
Ventos, et varium coeli praediscere morem
Cura sit, ac patrios cultusque habitusque locorum:
Et quid quaeque ferat regio, et quid quaeque recuset.
Hic segetes, illic veniunt felicius uvae:
Arborum foetus alibi, atque injussa virescunt
Gramina. nonne vides, croceos ut Tmolus odores,
India mittit ebur, molles sua tura Sabaei?
At Chalybes nudi ferrum, virofaque Pontus
Castorea, Eliadum palmas Epiros equarum?
Continuo has leges, aeternaque foedera certis
Inposuit Natura locis: quo tempore primum

Deucalion vacuum lapides jactavit in orbem :
Unde homines nati, durum genus. Ergo age, terrae
Pingue solum primis extemplo a mensibus anni
Fortes invortant tauri, glebasque jacentis
Pulverulenta coquat maturis folibus aestas.
At si non fuerit tellus fecunda, sub ipsum
Arcturum tenui sat erit suspendere fulco :
Illic, officiant laetis ne frugibus herbae :
Hic, sterilem exiguus ne deferat humor arenam.
Alternis idem tonfas cessare novalis,
Et segnem patiere situ durefcere campum.
Aut ibi flava feres, mutato fidere, farra,
Unde prius laetum filiqua quassante legumen,
Aut tenuis foetus viciae, tristisque lupini
Sustuleris fragiles calamos, silvamque sonantem.
Urit enim lini campum feget, urit avenae :
Urunt Lethaeo perfusa papavera fomno.
Sed tamen alternis facilis labor : arida tantum
Ne saturare fimo pingui pudeat sola; neve
Effeetos cinerem inmundum jactare per agros.
Sic quoque mutatis requiescunt foetibus arva.
Nec nulla interea est inaratae gratia terrae.
Saepe etiam sterilem incendere profuit agros,

Atque levem stipulam crepitantibus urere flammis :
Sive inde occultas vires, et pabula terrae
Pinguia concipiunt: sive illis omne per ignem
Excoquitur vitium, atque exfudat inutilis humor:
Seu pluris calor ille vias et caeca relaxat
Spiramenta, novas veniat qua fucus in herbas:
Seu durat magis, et venas adstringit hiantis:
Ne tenues pluviae, rapidive potentia folis
Acrior, aut Boreae penetrabile frigus adurat.
Multum adeo, rastris glebas qui frangit inertis,
Vimineasque trahit crates, juvat arva: neque illum
Flava Ceres alto nequidquam spectat Olympo:
Et qui, profcisso quae fuscitat aequore terga,
Rurfus in obliquom verfo perrumpit aratro,
Exercetque frequens tellurem, atque imperat arvis.
Humida folstitia atque hiemes orate serenas,
Agricolae: hiberno laetiffima pulvere farra,
Laetus ager. Nullo tantum fe Myfia cultu
Jactat, et ipfa fuas mirantur Gargara meffis.
Quid dicam, jacto qui femine comminus arva
Infequitur, cumulosque ruit male pinguis arenae?
Deinde fatis fluvium inducit, rivosque fequentis?
Et, quum exuftus ager morientibus aestuat herbis,

Ecce supercilio clivosi tramitis undam
Elicit: illa cadens raucum per levia murmur
Saxa ciet, scatebrisque arentia temperat arva.
Quid, qui, ne gravidis procumbat culmus ariftis,
Luxuriam fegetum tenera depafcit in herba,
Quum primum fulcos aequant fata? quique paludis
Collectum humorem bibula deducit arena?
Praefertim incertis fi menfibus amnis abundans
Exit, et obducto late tenet omnia limo:
Unde cavae tepido fudant humore lacunae.
Nec tamen (haec quum fint hominumque boumque labores
Verfando terram experti) nihil improbus anfer,
Strymoniaeque grues, et amaris intuba fibris,
Officiunt, aut umbra nocet. Pater ipfe colendi
Haud facilem effe viam voluit, primusque per artem
Movit agros, curis acuens mortalia corda:
Nec torpere gravi paffus fua regna veterno.
Ante Jovem nulli fubigebant arva coloni:
Nec fignare quidem aut partiri limite campum
Fas erat: in medium quaerebant: ipfaque tellus
Omnia liberius, nullo pofcente, ferebat.
Ille malum virus ferpentibus addidit atris,
Praedarique lupos juffit, pontumque moveri:

Mellaque decuffit foliis, ignemque removit,
Et paffim rivis currentia vina repressit:
Ut varias ufus meditando extunderet artis
Paullatim, et fulcis frumenti quaereret herbam:
Ut filicis venis abstrufum excuderet ignem.
Tunc alnos primum fluvii fenfere cavatas:
Navita tum ftellis numeros et nomina fecit,
Pleiadas, Hyadas, claramque Lycaonis Arcton.
Tum laqueis captare feras, et fallere visco,
Inventum: et magnos canibus circumdare faltus.
Atque alius latum funda jam verberat amnem,
Alta petens: pelagoque alius trahit humida lina.
Tum ferri rigor, atque argutae lamina ferrae:
(Nam primi cuneis fcindebant fiffile lignum.)
Tum variae venere artes. Labor omnia vicit
Inprobis, et duris urguens in rebus egeftas.
Prima Ceres ferro mortalis vertere terram
Inftituit: quum jam glandes atque arbuta facrae
Deficerent filvae, et victum Dodona negaret.
Mox et frumentis labor additus: ut mala culmos
Effet robigo, feignisque horreret in arvis
Carduus. Intereunt fegetes: fubit afpera filva,
Lappaeque tribulique: interque nitentia culta

Infelix lolium et steriles dominantur avenae.
Quod nisi et adfiduis terram insectabere rastris,
Et fonitu terrebis aves, et ruris opaci
Falce premes umbras, votisque vocaveris imbrem:
Heu, magnum alterius frustra spectabis acervum:
Concussa que famem in silvis solabere quercu.
Dicendum, et quae sint duris agrestibus arma:
Quis sine nec potuere feri, nec surgere messes:
Vomis, et inflexi primum grave robur aratri,
Tarda que Eleusinae matris volventia plaustra,
Tribula que, traheae que, et iniquo pondere rastris:
Virgea praeterea Celei vilisque supellex,
Arbutae crates, et mystica vannus Iacchi.
Omnia quae multo ante memor provisâ repones;
Si te digna manet divini gloria ruris.
Continuo in silvis magna vi flexa domatur
In burim, et curvi formam accipit ulmus aratri.
Huic a stirpe pedes temo protentus in octo,
Binae aures, duplici aptantur dentalia dorso.
Caeditur et tilia ante jugo levis, alta que fagus,
Stiva que, quae currus a tergo torqueat imos;
Et suspensa focus explorat robora fumus.
Possum multa tibi veterum praecepta referre;

Ni refugis, tenuisque piget cognoscere curas.
Area cum primis ingenti aequanda cylindro,
Et vertenda manu, et creta solidanda tenaci:
Ne fubeant herbae, neu pulvere victa fatiscat;
Tum variae inludant pestes. Saepe exiguus mus
Sub terris posuitque domos atque horrea fecit:
Aut oculis capti fodere cubilia talpae:
Inventusque cavis bufo, et quae plurima terrae
Monstra ferunt: populatque ingentem farris acervum
Curculio, atque inopi metuens formica senectae.
Contemplator item, quum se nux plurima silvis
Induet in florem, et ramos curvabit olentis:
Si superant foetus, pariter frumenta sequentur,
Magnaque cum magno veniet tritura calore.
At si luxuriâ foliorum exuberat umbra,
Nequidquam pinguis paleâ teret area culmos.
Semina vidi equidem multos medicare ferentes,
Et nitro prius, et nigra perfundere amurca,
Grandior ut foetus filiquis fallacibus esset.
Et, quamvis igni exiguo properata maderent,
Vidi lecta diu, et multo spectata labore,
Degenerare tamen: ni vis humana quot annis
Maxuma quaeque manu legeret: sic omnia fatis

In pejus ruere, ac retro sublapſa referri.
Non aliter, quam qui adverſo vix flumine lembum
Remigiis ſubigit, ſi brachia forte remiſit,
Atque illum in praeceps prono rapit alveus amni.

Praeterea tam ſunt Arcturi ſidera nobis,
Haedorumque dies ſervandi, et lucidus Anguis,
Quam quibus in patriam ventofa per aequora vectis
Pontus et oſtriferi fauces tentantur Abydi.
Libra die ſomnique pares ubi fecerit horas,
Et medium luci atque umbris jam dividit orbem:
Exercete, viri, tauros: ferite hordea campis,
Uſque ſub extremum brumae intractabilis imbrem.
Nec non et lini ſegetem, et Cereale papaver,
Tempus humo tegere, et jamdudum incumbere aratris:
Dum ficca tellure licet, dum nubila pendent.
Vere fabis ſatio: tum te quoque, Medica, putres
Adcipiunt fulci; et milio venit annua cura:
Candidus auratis aperit quum cornibus annum
Taurus, et averſo cedens Canis occidit aſtro.
At ſi triticeam in meſſem robuſtaque farra
Exercebis humum, folisque inſtabis ariſtis:
Ante tibi Eoae Atlantides abſcondantur,
Gnoſiaque ardentis decedat ſtella Coronae,

Debita quam fulcis committas femina, quamque
Invitae properes anni spem credere terrae.
Multi ante occasum Majae coepere: sed illos
Expectata seges vanis elusit aristis.
Si vero viciamque seres, vilemque faselum,
Nec Pelusiacae curam adspernabere lentis;
Haud obscura cadens mittet tibi signa Bootes.
Incipe, et ad medias fementem extende pruinas.
Idcirco certis dimensum partibus orbem
Per duodena regit mundi Sol aureus astra.
Quinque tenent coelum zonae; quarum una corusco
Semper Sole rubens, et torrida semper ab igni:
Quam circum extremae dextra laevaue trahuntur,
Caerulea glacie concretae atque imbribus atris.
Has inter mediamque duae mortalibus aegris
Munere concessae divom. Via secta per ambas,
Obliquus qua se signorum verteret ordo.
Mundus, ut ad Scythiam Rhipaeasque arduus arcis
Confurgit, premitur Libyae devexus in austros.
Hic vertex nobis semper sublimis: at illum
Sub pedibus Styx atra videt, Manesque profundi:
Maximus hic flexu sinuoso elabitur anguis
Circum, perque duas in morem fluminis Arctos,

Arctos Oceani metuentis aequore tingui.
Illic, ut perhibent, aut intempesta filet nox
Semper, et obtenta densantur nocte tenebrae:
Aut redit a nobis Aurora, diemque reducit:
Nosque ubi primus equis Oriens adflavit anhelis,
Illic fera rubens adcondit lumina Vesper.
Hinc tempestates dubio praediscere coelo
Possumus: hinc messisque diem, tempusque ferendi;
Et quando infidum remis inpellere marmor
Conveniat: quando armatas deducere classis,
Aut tempestivam filvis evertere pinum.
Nec frustra signorum obitus speculamur et ortus,
Temporibusque parem diversis quatuor annum.
Frigidus agricolam siquando continet imber,
Multa, forent quae mox coelo properanda fereno,
Maturare datur. Durum procudit arator
Vomeris obtusi dentem: cavat arbore lintres:
Aut pecori signum, aut numeros inpressit acervis.
Exacuunt alii vallos, furcasque bicornis,
Atque Amerina parant lentae retinacula viti.
Nunc facilis rubea texatur fiscina virga:
Nunc torrete igni fruges, nunc frangite saxo.
Quippe etiam festis quaedam exercere diebus

Fas et jura finunt. Rivos deducere nulla
Religio vetuit, segeti praetendere saepem,
Insidias avibus moliri, incendere vepres,
Balantumque gregem fluvio mersare salubri.
Saepe oleo tardi costas agitator aselli,
Vilibus aut onerat pomis: lapidemque revertens
Incusum, aut atrae massam picis urbe reportat.
Ipsa dies alios alio dedit ordine Luna
Felices operum. Quintam fuge: pallidus Orcus,
Eumenidesque fatae. Tum partu terra nefando
Coeumque Iapetumque creat, saevumque Typhoea,
Et conjuratos coelum rescindere fratres.
Ter sunt conati inponere Pelio Ossam
Scilicet, atque Ossae frondosum involvere Olympum:
Ter Pater extractos disjecit fulmine montis.
Septima post decumam felix: et ponere vitem,
Et prensos domitare boves, et licia telae
Addere. Nona fugae melior, contraria furtis.
Multa adeo gelida melius se nocte dedere,
Aut quum sole novo terras inrorat Eous.
Nocte leves melius stipulae, nocte arida prata
Tondentur: noctes lentus non deficit humor.
Et quidam feros hiberni ad luminis ignes

Pervigilat, ferroque faces inspicat acuto.
Interea, longum cantu folata laborem,
Arguto conjunx percurrit pectine telas:
Aut dulcis muffi Volcano decoquit humorem,
Et foliis undam trepidi despumat aheni.
At rubicunda Ceres medio succiditur aestu:
Et medio tostas aestu terit area fruges.
Nudus ara, fere nudus. Hiems ignava colono.
Frigoribus parto agricolae plerumque fruuntur,
Mutuaque inter se laeti convivia curant.
Invitat genialis hiems, curasque resolvit:
Ceum pressae quum jam portum tetigere carinae,
Puppibus et laeti nautae imposuere coronas.
Sed tamen et quernas glandes tum stringere tempus,
Et lauri baccas, oleamque, cruentaque myrta.
Tum gruibus pedicas et retia ponere cervis,
Auritosque sequi lepores: tum figere damas,
Stuppea torquentem Balearis verbera fundae,
Quum nix alta jacet, glaciem quum flumina trudent.
Quid tempestates autumnis et fidera dicam?
Atque ubi jam breviorque dies, et mollior aestas,
Quae vigilanda viris? vel quum ruit imbriferum ver:
Spicea jam campis quum messis inhorrui, et quum

Frumenta in viridi stipula lactentia turgent?
 Saepe ego, quum flavis messorum induceret arvis
 Agricola, et fragili jam stringeret hordea culmo,
 Omnia ventorum concurrere proelia vidi:
 Quae gravidam late segetem ab radicibus imis
 Sublime expulsum eruerent: ita turbine nigro
 Ferret hiems culmumque levem stipulasque volantis.
 Saepe etiam inmensum coelo venit agmen aquarum,
 Et foedam glomerant tempestatem imbribus atris
 Collectae ex alto nubes: ruit arduus aether,
 Et pluvia ingenti fata laeta boumque labores
 Diluit: implentur fossae, et cava flumina crescunt
 Cum sonitu, fervetque fretis spirantibus aequor.
 Ipse Pater, media nimborum in nocte, coruscâ
 Fulmina molitur dextra: quo maxuma motu
 Terra tremit: fugere ferae: et mortalia corda
 Per gentes humilis stravit pavor. Ille flagranti
 Aut Atho, aut Rhodopen, aut alta Ceraunia telo
 Deiecit: ingeminant austris, et densissimus imber:
 Nunc nemora ingenti vento, nunc litora plangunt.
 Hoc metuens, coeli mensas, et sidera serua,
 Frigida Saturni sese quo stella receptet:
 Quos ignis coeli Cyllenius erret in orbes.

In primis venerare deos, atque annua magnae
Sacra refer Cereri, laetis operatus in herbis,
Extremae sub caelum hiemis, jam vere sereno.
Tunc pingues agni, et tunc mollissima vina:
Tunc somni dulces, densaeque in montibus umbrae.
Cuncta tibi Cererem pubes agrætis adoret.
Cui tu lacte favos, et miti dilue Baccho:
Terque novas circum felix eat hostia fruges;
Omnis quam chorus et focii comitentur ovantes;
Et Cererem clamore vocent in tecta: neque ante
Falcem maturis quisquam supponat aristis,
Quam Cereri tortâ redimitus tempora quercu
Det motus incompósitos, et carmina dicat.
Atque haec ut certis possimus discere signis,
Aestusque, pluviasque, et agentis frigora ventos;
Ipse Pater statuit, quid menstrua Luna moneret:
Quo signo caderent Austri: quid saepe videntes
Agricolae, propius stabulis armenta tenerent.
Continuo ventis surgentibus, aut freta ponti
Incipiunt agitata tumescere, et aridus altis
Montibus audiri fragor: aut resonantia longe
Litora misceri, et nemorum increbrescere murmur.
Jam sibi tum curvis male temperat unda carinis,

Quum medio celeres revolant ex aequore mergi,
Clamoremque ferunt ad litora: quumque marinae
In ficco ludunt fulicae: notasque paludes
Deferit, atque altam supra volat ardea nubem.
Saepe etiam stellas, vento impendente, videbis
Praecipites coelo labi, noctisque per umbram
Flammarum longos a tergo albescere tractus:
Saepe levem paleam et frondes volitare caducas,
Aut summa nantis in aqua concludere plumas.
At Boreae de parte trucis quum fulminat, et quum
Eurique Zephyrique tonat domus; omnia plenis
Rura natant fossis, atque omnis navita ponto
Humida vela legit. Numquam imprudentibus imber
Obfuit. Aut illum surgentem vallibus imis
Aëriae fugere grues: aut bucula coelum
Suspiciens patulis captavit naribus auras:
Aut arguta lacus circumvolitavit hirundo:
Et veterem in limo ranae cecinere querelam.
Saepius et tectis penetralibus extulit ova
Angustum formica terens iter: et bibit ingens
Arcus: et e pastu decedens agmine magno
Corvorum increpuit densis exercitus alis.
Jam varias pelagi volucres, et quae Asia circum

64   G E O R G.   L I B.   I.   v. 384.

Dulcibus in stagnis rimantur prata Caystri,
Certatim largos humeris infundere rores;
Nunc caput objectare fretis, nunc currere in undas,
Et studio incaffum videas gestire lavandi.
Tum cornix plena pluviam vocat improba voce,
Et sola in ficca secum spatatur arena.
Nec nocturna quidem carpentes pensa puellae
Nescivere hiemem: testa quum ardente viderent
Scintillare oleum, et putris concrefcere fungos.
Nec minus ex imbri soles et aperta ferena
Prospicere, et certis poteris cognoscere signis:
Nam neque tum stellis acies obtusa videtur;
Nec fratris radiis obnoxia furgere Luna;
Tenuia nec lanae per coelum vellera ferri.
Non tepidum ad solem pennas in litore pandunt
Dilectae Thetidi Alcyones: non ore solutos
Inmundi meminere fues jactare maniplos.
At nebulae magis ima petunt, campoque recumbunt:
Solis et occasum fervans de culmine summo
Nequidquam feros exercet noctua cantus.
Adparet liquido sublimis in aëre Nifus,
Et pro purpureo poenas dat Scylla capillo.
Quâcumque illa levem fugiens fecat aethera pennis,

Ecce inimicus, atrox, magno stridore per auras
Insequitur Nifus: qua se fert Nifus ad auras,
Illa levem fugiens raptim fecat aethera pennis.
Tum liquidas corvi presso ter gutture voces,
Aut quater, ingeminant: et saepe cubilibus altis,
Nescio qua praeter solitum dulcedine laeti,
Inter se foliis strepitant: juvat imbribus actis
Progeniem parvam dulcisque revifere nidos.
Haud equidem credo, quia fit divinitus illis
Ingenium, aut rerum fato prudentia major.
Verum, ubi tempestas et coeli mobilis humor
Mutavere vias, et Juppiter uvidus auftris
Denset, erant quae rara modo, et, quae densa, relaxat;
Vertuntur species animorum, et pectora motus
Nunc alios, alios, dum nubila ventus agebat,
Concipiunt. Hinc ille avium concentus in agris,
Et laetae pecudes, et ovantes gutture corvi.
Si vero solem ad rapidum lunasque sequentis
Ordine respicies; numquam te crastina fallat
Hora, neque insidiis noctis capiere serенаe.
Luna revertentes quum primum conligit ignis,
Si nigrum obscuro conprenderit aëra cornu,
Maxumus agricolis pelagoque parabitur imber.

At, si virgineum suffuderit ore ruborem,
Ventus erit: vento semper rubet aurea Phoebè.
Sin ortu quarto (namque is certissimus auctor)
Pura, neque obtusis per coelum cornibus ibit;
Totus et ille dies, et qui nascentur ab illo
Exactum ad mensem, pluvia ventisque carebunt:
Votaque servati solvent in litore nautae
Glaucò, et Panopeae, et Inoo Melicertae.
Sol quoque et exoriens, et quum se condet in undas,
Signa dabit: solem certissima signa sequuntur,
Et quae mane refert, et quae surgentibus astris.
Ille ubi nascentem maculis variaverit ortum
Conditus in nubem, medioque refugerit orbe;
Suspecti tibi sint imbres: namque urguet ab alto
Arboribusque fatisque Notus pecorique sinister.
Aut ubi sub lucem densa inter nubila sese
Diversi rumpent radii: aut ubi pallida surget
Tithoni croceum relinquens Aurora cubile;
Heu, male tum mitis defendet pampinus uvas:
Tam multa in tectis crepitans falit horrida grando.
Hoc etiam, emenso quum jam decedet Olympo,
Profuerit meminisse magis: nam saepe videmus
Ipsius in voltu varios errare colores.

Caeruleus pluviam denuntiat, igneus euros.
Sin maculae incipient rutilo inmiscerier igni,
Omnia tunc pariter vento nimisque videbis
Fervere. Non illa quisquam me nocte per altum
Ire, neque a terra moneat convellere funem.
At si, quum referetque diem, condetque relatum,
Lucidus orbis erit, frustra terrebere nimbis,
Et claro filvas cernes aquilone moveri.
Denique, quid vesper ferus vehat, unde serenas
Ventus agat nubes, quid cogitet humidus auster,
Sol tibi signa dabit. Solem quis dicere falsum
Audeat? Ille etiam caecos instare tumultus
Saepe monet, fraudemque et operta tumescere bella.
Ille etiam extincto miseratus Caesare Romam,
Quum caput obscura nitidum ferrugine textit,
Inpiaeque aeternam timuerunt secula noctem.
Tempore quamquam illo tellus quoque, et aequora ponti,
Obscaenique canes, inportunaeque volucres
Signa dabant. Quoties Cyclopum effervere in agros
Vidimus undantem ruptis fornacibus Aetnam,
Flammarumque globos, liquefactaque volvere saxa!
Armorum fonitum toto Germania coelo
Audiit: infolitis tremuerunt motibus Alpes.

Vox quoque per lucos volgo exaudita silentis
Ingens: et simulacra modis pallentia miris
Vifa sub obfcurum noctis: pecudesque locutae,
Infandum! fiftunt amnes, terraeque dehifcunt,
Et moeftum inlacrimat templis ebur, aeraque fudant.
Proluit infano contorquens vortice filvas
Fluviorum rex Eridanus, camposque per omnis
Cum ftabulis armenta tulit. Nec tempore eodem
Triftibus aut extis fibrae adparere minaces,
Aut puteis manare cruor ceffavit: et altae
Per noctem refonare, lupis ululantibus, urbes:
Non alias coelo ceciderunt plura fereno
Fulgura: nec diri toties arfere cometae.
Ergo inter fe fe paribus concurrere telis
Romanas acies iterum videre Philippi:
Nec fuit indignum Superis, bis fanguine noftro
Emathiam, et latos Haemi pinguefcere campos.
Scilicet et tempus veniet, quum finibus illis
Agricola, incurvo terram molitus aratro,
Exefa inveniet fcabra robigine pila:
Aut gravibus raftis galeas pulfabit inanis:
Grandiaque effoffis mirabitur offa fepulcris.
Dî patrii Indigetes, et Romule, Veftaque mater,

Quae Tuscum Tiberim, et Romana Palatia fervas,
Hunc faltem everfo juvenem succurrere feclo
Ne prohibete. Satis jam pridem fanguine nostro
Laomedontea luumus perjuria Trojae.
Jam pridem nobis coeli te regia, Caesar,
Invidet, atque hominum queritur curare triumphos.
Quippe ubi fas verfum atque nefas: tot bella per orbem:
Tam multae fcclerum facies: non ullus aratro
Dignus honos: fqualent abductis arva colonis,
Et curvae rigidum falces conflantur in ensem.
Hinc movet Euphrates, illinc Germania bellum:
Vicinae ruptis inter fe legibus urbes
Arma ferunt: faevit toto Mars inpius orbe.
Ut, quum carceribus fe fe effudere quadrigae,
Addunt in fpatia, et frustra retinacula tendens
Fertur equis auriga, neque audit currus habenas.

PUBLII VIRGILII
MARONIS
GEORGICON
LIBER SECUNDUS.

HACTENUS arborum cultus, et sidera coeli:
Nunc te, Bacche, canam, nec non silvestria tecum
Virgulta, et prolem tarde crescentis olivae.
Huc, pater o Linaee, (tuis hic omnia plena
Muneribus: tibi pampineo gravidus autumnno
Floret ager; spumat plenis vindemia labris)
Huc, pater o Linaee, veni; nudataque musto
Tingue novo mecum dereptis crura cothurnis.

Principio arboribus varia est natura creandis:
Namque aliae, nullis hominum cogentibus, ipsae
Sponte sua veniunt, camposque et flumina late
Curva tenent: ut molle filer, lentaeque genestae,
Populus, et glauca canentia fronde falicta.
Pars autem posito surgunt de femine: ut altae
Castanaee, nemorumque Jovi quae maxuma frondet

Aesculus, atque habitae Grajis oracula quercus.
Pullulat ab radice aliis densissima silva:
Ut cerasis, ulmisque: etiam Parnasia laurus
Parva sub ingenti matris se subjicit umbra.
Hos Natura modos primum dedit: his genus omne
Silvarum, fruticumque viret, nemorumque sacrorum.
Sunt alii, quos ipse viâ sibi reperit usus.
Hic plantas tenero abscondens de corpore matrum
Deposuit fulcis: hic stirpes obruit arvo,
Quadrifidasque fudes, et acuto robore vallos:
Silvarumque aliae pressos propaginis arcus
Expectant, et viva sua plantaria terra.
Nil radicis egent aliae: summumque putator
Haud dubitat terrae referens mandare cacumen.
Quin et caudicibus sectis (mirabile dictu)
Truditur e sicco radix oleagina ligno.
Et saepe alterius ramos inpune videmus
Vertere in alterius; mutatamque insita mala
Ferre pirum, et prunis lapidosa rubescere corna.
Quare agite o, proprios generatim discite cultus,
Agricolae, fructusque feros mollite colendo:
Neu segnes jaceant terrae. Juvat Ismara Baccho
Conferere, atque olea magnum vestire Taburnum.

Tuque ades, inceptumque una decurre laborem,
 O decus, o famae merito pars maxuma nostrae,
 Maecenas, pelagoque volans da vela patenti.

Non ego cuncta meis amplecti verbis opto:
 Non, mihi si linguae centum sint, oraque centum,
 Ferrea vox. Ades, et primi lege litoris oram.
 In manibus terrae. Non hic te carmine ficto,
 Atque per ambages, et longa exorsa tenebo.

Sponte sua quae se tollunt in luminis auras,
 Infecunda quidem, sed laeta et fortia surgunt.
 Quippe solo natura subest. tamen haec quoque si quis
 Inferat, aut scrobibus mandet mutata subactis,
 Exuerint silvestrem animum: cultuque frequenti
 In quascumque voces artis, haud tarda sequentur.
 Nec non et sterilis, quae stirpibus exit ab imis,
 Hoc faciet, vacuos si sit digesta per agros:
 Nunc altae frondes, et rami matris opacant,
 Crescentique adimunt foetus, uruntque ferentem.
 Jam, quae feminibus jactis se sustulit arbos,
 Tarda venit, feris factura nepotibus umbram:
 Pomaque degenerant fucos oblita priores:
 Et turpis avibus praedam fert uva racemos.
 Scilicet omnibus est labor inpendendus; et omnes

Cogendae in fulcum, ac multa mercede domandae.
Sed truncis oleae melius, propagine vites
Respondent, folido Paphiae de robore myrtus.
Plantis et duræ coruli nascuntur, et ingens
Fraxinus, Herculeaeque arbos umbrosa coronae,
Chaoniique patris glandes: etiam ardua palma
Nascitur, et casus abies visura marinos.
Inferitur vero et foetu nucis arbutus horrida:
Et steriles platani malos gessere valentis:
Castaneae fagos, ornusque incanuit albo
Flore piri, glandemque sues fregere sub ulmis.
Nec modus inferere atque oculos inponere simplex.
Nam qua se medio trudunt de cortice gemmae,
Et tenuis rumpunt tunicas, angustus in ipso
Fit nodo sinus: huc aliena ex arbore germen
Includunt, udoque docent inolescere libro.
Aut rursus enodes trunci refecantur, et alte
Finditur in solidum cuneis via: deinde feraces
Plantae inmittuntur: nec longum tempus, et ingens
Exiit ad coelum ramis felicibus arbor:
Miraturque novas frondis, et non sua poma.
Praeterea genus haud unum, nec fortibus ulmis,
Nec falici, lotoque, nec Idaeis cyparissis.

Nec pingues unam in faciem nascuntur olivae,
Orchades, et radii, et amarâ pausia baccâ,
Pomaque, et Alcinoi filvae: nec furculus idem
Crustumis, Syriisque piris, gravibusque volemis.
Non eadem arboribus pendet vindemia nostris,
Quam Methymnaeo carpit de palmite Lesbos.
Sunt Thasiae vites, sunt et Mareotides albae:
Pinguibus hae terris habiles, levioribus illae.
Et passô Pfythia utilior, tenuisque Lageos,
Tentatura pedes olim, vincturaque linguam:
Purpureae, preciaeque. Et quo te carmine dicam,
Rhaetica? nec cellis ideo contende Falernis.
Sunt etiam Amineae vites, firmissima vina:
Tmolius adsurgit quibus, et rex ipse Phanaeus,
Argitisque minor: cui non certaverit ulla,
Aut tantum fluere, aut totidem durare per annos.
Non ego te, Dîs et mensis adcepta secundis,
Transferim, Rhodia, et tumidis, Bumaste, racemis.
Sed neque quam multae species, nec nomina quae sint,
Est numerus: neque enim numero comprehendere refert:
Quem qui scire velit, Libyci velit aequoris idem
Discere quam multae zephyro turbentur arenae:
Aut, ubi navigiis violentior incidit eurus,

Nosse, quot Ionii veniant ad litora fluctus.

Nec vero terrae ferre omnes omnia possunt.

Fluminibus falices, crassisque paludibus alni

Nascuntur: steriles saxosis montibus orni:

Litora myrtetis laetissima: denique apertos

Bacchus amat collis, aquilonem et frigora taxi.

Adspice et extremis domitum cultoribus orbem,

Eoasque domos Arabum, pictosque Gelonos.

Divisae arboribus patriae. Sola India nigrum

Fert ebum: solis est turea virga Sabaeis.

Quid tibi odorato referam sudantia ligno

Balsamaque, et baccas semper frondentis acanthi?

Quid nemora Aethiopum molli canentia lana?

Velleraque ut foliis depectant tenuia Seres?

Aut quos Oceano propior gerit India lucos,

Extremi finus orbis? ubi aëra vincere fumum

Arboris haud ullae jactu potuere sagittae.

Et gens illa quidem sumtis non tarda pharetris.

Media fert tristes fucos, tardumque saporem

Felicis mali; quo non praesentius ullum,

Pocula si quando faevae infecere novercae,

Miscueruntque herbas et non innoxia verba,

Auxilium venit, ac membris agit atra venena.

Ipſa ingens arbos, faciemque ſimillima lauro;
Et, ſi non alium late jactaret odorem,
Laurus erat. Folia haud ullis labentia ventis:
Flos ad prima tenax. Animas et olentia Medi
Ora ſovent illo, et ſenibus medicantur anhelis.
Sed neque Medorum ſilvae, ditiffima terra,
Nec pulcher Ganges, atque auro turbidus Hermus,
Laudibus Italiae certent: non Bactra, neque Indi,
Totaque turiferis Panchaïa pinguis arenis.
Haec loca non tauri ſpirantes naribus ignem
Invertere, fatiſ inmanis dentibus hydri;
Nec galeis, denſisque virûm ſeges horruit haftis:
Sed gravidæ fruges, et Bacchi Maſſicus humor
Inplevere: tenent oleae armentaque laeta.
Hinc bellator equus campo ſeſe arduus infert:
Hinc albi, Clitumne, greges, et maxuma taurus
Victima, ſaepe tuo perfuſi flumine ſacro,
Romanos ad templa Deûm duxere triumphos.
Hic ver adſiduum, atque alienis menſibus aetas:
Bis gravidæ pecudes, bis pomis utilis arbor.
At rabidæ tigres abſunt, et ſæva leonum
Semina; nec miſeros fallunt aconita legentis;
Nec rapit inmenſos orbis per humum, neque tanto

Squameus in spiram tractu se conligit anguis.
 Adde tot egregias urbis, operumque laborem,
 Tot congesta manu praeruptis oppida faxis:
 Fluminaque antiquos subterlabentia muros.
 An mare, quod supra, memorem, quodque adluit infra,
 Anne lacus tantos? te, Lari maxume, teque
 Fluctibus et fremitu adfurgens, Benace, marino?
 An memorem portus, Lucrinoque addita claustra:
 Atque indignatum magnis fridoribus aequor,
 Julia qua ponto longe sonat unda refluxo,
 Tyrrhenusque fretis inmittitur aestus Avernis?
 Haec eadem argenti rivos, aerisque metalla
 Ostendit venis, atque auro plurima fluxit.
 Haec genus acre virum Marsos, pubemque Sabellam,
 Adfuetumque malo Ligurem, Volscosque verutos:
 Extulit: haec Decios, Marios, magnosque Camillos:
 Scipiadas duros bello: et te, maxume Caesar,
 Qui nunc, extremis Asiae jam victor in oris,
 Inbellem avertis Romanis arcibus Indum.
 Salve, magna parens frugum, Saturnia tellus;
 Magna virum: tibi res antiquae laudis et artis
 Ingredior, sanctos ausus recludere fontis,
 Aescraeumque cano Romana per oppida carmen.

Nunc locus arborum ingeniis: quae robora cuique,
Quis color, et quae fit rebus natura ferendis.
Difficiles primum terrae, collesque maligni,
Tenuis ubi argilla, et dumosis calculus arvis,
Palladia gaudent filva vivacis olivae.
Indicio est, tractu furgens oleaster eodem
Plurimus, et strati baccis filvestribus agri.
At quae pinguis humus, dulcique uligine laeta,
Quique frequens herbis et fertilis ubere campus,
Qualem saepe cava montis convalle solemus
Dispicere: huc summis liquuntur rupibus amnes,
Felicemque trahunt limum: quique editus Austro,
Et filicem curvis invifam pascit aratris:
Hic tibi praevalidas olim multoque fluentis
Sufficiet Baccho vitis: hic fertilis uvae,
Hic laticis, qualem pateris libamus et auro,
Inflavit quum pinguis ebur Tyrrenus ad aras,
Lancibus et pandis fumantia reddimus exta.
Sin armenta magis studium vitulosque tueri,
Aut foetus ovium, aut urentis culta capellas:
Saltus, et saturi petito longinqua Tarenti,
Et qualem infelix amisit Mantua campum,
Pascentem niveos herbofo flumine cycnos.

Non liquidi gregibus fontes, non gramina deerunt.
Et quantum longis carpent armenta diebus,
Exigua tantum gelidus ros nocte reponet.
Nigra fere, et presso pinguis sub vomere terra,
Et cui putre solum, (namque hoc imitamur arando)
Optuma frumentis. Non ullo ex aequore cernes
Plura domum tardis decedere plaustra iuvenis:
Aut unde iratus silvam devexit arator,
Et nemora evertit multos ignava per annos,
Antiquasque domos avium cum stirpibus imis
Eruit: illae altum nidis petiere relictis.
At rudis enituit impulso vomere campus.
Nam jejuna quidem clivosi glarea ruris
Vix humilis apibus casias roremque ministrat:
Et tophus scaber, et nigris exesa chelydris
Creta, negant alios aequae serpentibus agros
Dulcem ferre cibum, et curvas praebere latebras.
Quae tenuem exhalat nebulam, fumosque volucris;
Et bibit humorem, et, quum vult, ex se ipsa remittit:
Quaeque suo viridi semper se gramine vestit,
Nec scabie et falsa laedit robigine ferrum,
Illa tibi laetis intexet vitibus ulmos:
Illa ferax oleo est: illam experiere colendo,

Et facilem pecori, et patientem vomeris unci.

Talem dives arat Capua, et vicina Vesevo

Ora jugo, et vacuis Clanius non aequus Acerris.

Nunc, quo quamque modo possis cognoscere, dicam.

Rara fit, an supra morem si densa, requiras:

Altera frumentis quoniam favet, altera Baccho:

Densa magis Cereri, rarissima quaeque Lyaeo:

Ante locum capies oculis, alteque jubebis

In folido puteum demitti, omnemque repones

Rurfus humum, et pedibus summas aequabis arenas.

Si deerunt, rarum, pecorique et vitibus almis

Aptius uber erit; sin in sua posse negabunt

Ire loca, et scrobibus superabit terra repletis,

Spissus ager: glebas cunctantis crassaque terga

Exspecta, et validis terram proscinde juvencis.

Salsa autem tellus, et quae perhibetur amara,

Frugibus infelix (ea nec mansuescit arando,

Nec Baccho genus, aut pomis sua nomina fervat)

Tale dabit specimen. Tu spisso vimine qualos,

Colaque praelorum fumosis deripe tectis.

Huc ager ille malus, dulcesque a fontibus undae

Ad plenum calcentur: aqua eluctabitur omnis

Scilicet, et grandes ibunt per vimina guttae;

At fapor indicium faciet manifestus, et ora
Tristia tentantum sensu torquebit amaror.
Pinguis item quae sit tellus, hoc denique pacto
Discimus: haud umquam manibus jactata fatiscit,
Sed picis in morem ad digitos lentescit habendo.
Humida majores herbas alit, ipsaque justo
Laetior. Ah nimium ne sit mihi fertilis illa,
Neu se praevalidam primis ostendat ariftis!
Quae gravis est, ipso tacitam se pondere prodit,
Quaeque levis. Promptum est oculis praediscere nigram,
Et quis cui color: at sceleratum exquirere frigus
Difficile est: piceae tantum, taxique nocentes
Interdum, aut ederae pandunt vestigia nigrae.
His animadversis, terram multo ante memento
Excoquere, et magnos scrobibus concidere montis,
Ante supinatas aquiloni ostendere glebas,
Quam laetum infodias vitis genus. Optuma putri
Arva solo: id venti curant, gelidaeque pruinae,
Et labefacta movens robustus jugera fossor.
At, si quos haud ulla viros vigilantia fugit,
Ante locum similem exquirunt, ubi prima paretur
Arboribus seges, et quo mox digesta feratur;
Mutatam ignorent subito ne femina matrem.

Quin etiam coeli regionem in cortice signant:
Ut, quo quaeque modo steterit, qua parte calores
Austrinos tulerit, quae terga obverterit axi,
Restituant. Adeo in teneris consuescere multum est.
Collibus, an plano melius fit ponere vitem,
Quaere prius. Si pinguis agros metabere campi,
Densa fere: in denso non segnior ubere Bacchus.
Sin, tumulis adclive solum collisque supinos,
Indulge ordinibus: nec fecius omnis in unguem
Arboribus positis secto via limite quadret.
Ut saepe ingenti bello quum longa cohortis
Explicuit legio, et campo stetit agmen aperto,
Directaeque acies, ac late fluctuat omnis
Aere renidenti tellus, nec dum horrida miscent
Proelia, sed dubius mediis Mars errat in armis.
Omnia sint paribus numeris dimensa viarum:
Non animum modo uti pascat prospectus inanem:
Sed quia non aliter vires dabit omnibus aequas
Terra, neque in vacuum poterunt se extendere rami.
Forfitan et scrobibus quae sint fastigia quaeras.
Ausim vel tenui vitem committere fulco.
Altior ac penitus terrae defigitur arbos,
Aesculus in primis: quae quantum vertice ad auras

Aetherias, tantum radice in Tartara tendit.
Ergo non hiemes illam, non flabra, neque imbres
Convellunt: inmota manet, multosque nepotes,
Multa virum volvens durando secula vincit.
Tum fortis late ramos et brachia tendens
Huc illuc, media ipsa ingentem sustinet umbram.
Neve tibi ad solem vergant vineta cadentem:
Neve inter vites corulum fere: neve flagella
Summa pete, aut summa defringe ex arbore plantas:
(Tantus amor terrae) neu ferro laede retuso
Semina: neve oleae filvestris infere truncos.
Nam saepe incautis pastoribus excidit ignis,
Qui, furtim pingui primum sub cortice tectus,
Robora comprehendit, frondesque elapsus in altas
Ingentem coelo sonitum dedit: inde secutus
Per ramos victor, perque alta cacumina regnat,
Et totum involvit flammis nemus, et ruit atram
Ad coelum picea crassus caligine nubem:
Praesertim si tempestas a vertice filvis
Incubuit, glomeratque ferens incendia ventus.
Hoc ubi; non a stirpe valent, caesaeque reverti
Possunt, atque ima similes revirescere terra:
Infelix superat foliis oleaster amaris.

Nec tibi tam prudens quisquam persuadeat auctor,
 Tellurem Borea rigidam spirante moveri.
 Rura gelu tum claudit hiems: nec femine jacto
 Concretam patitur radicem adfigere terrae.
 Optima vinetis fatio, quum vere rubenti
 Candida venit avis, longis invisa colubris:
 Prima vel autumnii sub frigora, quum rapidus sol
 Nondum hiemem contingit equis, jam praeterit aestas.
 Ver adeo frondi nemorum, ver utile silvis:
 Vere tument terrae, et genitalia femina poscunt.
 Tum Pater omnipotens fecundis imbribus Aether
 Conjugis in gremium laetae descendit, et omnes
 Magnus alit, magno commixtus corpore, foetus.
 Avia tum resonant avibus virgulta canoris,
 Et Venerem certis repetunt armenta diebus:
 Parturit almus ager, Zephyrique tepentibus auris
 Laxant arva sinus: superat tener omnibus humor;
 Inque novos soles audent se germina tuto
 Credere: nec metuit surgentis pampinus Austros,
 Aut actum coelo magnis Aquilonibus imbrem:
 Sed trudit gemmas, et frondis explicat omnis.
 Non alios prima crescentis origine mundi
 Inluxisse dies, aliumve habuisse tenorem

Crediderim. ver illud erat: ver magnus agebat
Orbis, et hibernis parcebant flatibus Euri:
Quum primae lucem pecudes hausere, virûmque
Ferrea progenies duris caput extulit arvis,
Inmissæque ferae filvis, et fidera coelo.
Nec res hunc tenerae possent perferre laborem,
Si non tanta quies iret frigusque caloremque
Inter, et exciperet coeli indulgentia terras.

Quod superest, quaecumque premes virgulta per agros,
Spargere fimo pingui, et multa memor occule terra:
Aut lapidem bibulum, aut squalentis infode conchas:
Inter enim labentur aquae, tenuisque subibit
Halitus, atque animos tollent fata. Jamque reperti,
Qui faxo super, atque ingentis pondere testae
Urguerent: hoc effusus munimen ad imbris:
Hoc, ubi hiulca fiti findit Canis aestifer arva.
Seminibus positis, superest deducere terram
Saepius ad capita, et duros jactare bidentis:
Aut presso exercere solum sub vomere, et ipsa
Flectere luctantis inter vineta juvencos.
Tum levis calamos, et rase hastilia virgae,
Fraxineasque aptare fudes, furcasque bicornis:
Viribus eniti quarum, et contemnere ventos

Adfuescant, fummasque sequi tabulata per ulmos.

Ac, dum prima novis adolescit frondibus aetas,

Parcendum teneris: et dum se laetus ad auras

Palmes agit, laxis per purum inmissus habenis,

Ipsa acie nondum falcis tentanda, sed uncis

Carpendae manibus frondes, interque legendae.

Inde ubi jam validis amplexae stirpibus ulmos

Exierint, tum stringe comas, tum brachia tonde.

Ante reformidant ferrum: tum denique dura

Exerce imperia, et ramos conpescere fluentis.

Texendae faepes etiam, et pecus omne tenendum:

Praecipue dum frons tenera imprudensque laborum:

Cui, super indignas hiemes solemque potentem,

Silvestres uri adsidue capreaeque sequaces

Inludunt, pascuntur oves avidaeque juvencae.

Frigora nec tantum cana concreta pruina,

Aut gravis incumbens scopulis arentibus aestas,

Quantum illi nocuere greges, durique venenum

Dentis, et admorso signata in stirpe cicatrix.

Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris

Caeditur, et veteres ineunt proscenia ludi:

Praemiaque ingeniis pagos et compita circum

Thesidae posuere: atque inter pocula laeti

Mollibus in pratis unctos saluere per utres.
Nec non Aufonii, Troja gens missa, coloni
Versibus incomtis ludunt, risuque soluto;
Oraque corticibus fumunt horrenda cavatis:
Et te, Bacche, vocant per carmina laeta, tibi que
Oscilla ex alta suspendunt mollia pinu.
Hinc omnis largo pubescit vinea foetu:
Complentur vallesque cavae saltusque profundi,
Et quocumque Deus circum caput egit honestum.
Ergo rite suum Baccho dicemus honorem
Carminibus patriis, lancesque et liba feremus;
Et ductus cornu stabit sacer hircus ad aram,
Pinguiaque in veribus torrebimus exta columnis.
Est etiam ille labor curandis vitibus alter,
Cui numquam exhausti fatis est: namque omne quot annis
Terque quaterque solum scindendum, glebaque versis
Aeternum frangenda bidentibus: omne levandum
Fronde nemus; redit agricolis labor actus in orbem,
Atque in se sua per vestigia volvitur annus.
Ac jam olim feras posuit quum vinea frondis,
Frigidus et silvis Aquilo decussit honorem;
Jam tum acer curas venientem extendit in annum
Rusticus, et curvo Saturni dente relictam

Persequitur vitem adtondens, fingitque putando.
Primus humum fodito, primus devecta cremato
Sarmenta, et vallos primus sub tecta referto:
Postremus metito. Bis vitibus ingruit umbra:
Bis segetem densis obducunt sentibus herbae.
Durus uterque labor. Laudato ingentia rura:
Exiguum colito. Nec non etiam aspera rusci
Vimina per silvam, et ripis fluvialis arundo
Caeditur, incultique exercet cura falicti.
Jam vinctae vites: jam falcem arbuta reponunt:
Jam canit extremos effoetus vinitor antes.
Sollicitanda tamen tellus, pulvisque movendus.
Et jam maturis metuendus Juppiter uvis.
Contra, non ulla est oleis cultura: neque illae
Procurvam expectant falcem rastrosque tenaces,
Quum semel haeserunt arvis, aurasque tulerunt.
Ipsa fatis tellus, quum dente recluditur unco,
Sufficit humorem, et gravidas cum vomere fruges.
Hoc pinguem et placitam Paci nutritor olivam.
Poma quoque, ut primum truncos sensere valentis,
Et vires habuere suas, ad fidera raptim
Vi propria nituntur, opisque haud indiga nostrae.
Nec minus interea foetu nemus omne gravescit,

Sanguineisque inculta rubent aviaria baccis.
Tondentur cythi, taedas filva alta ministrat,
Pascunturque ignes nocturni, et lumina fundunt.
Et dubitant homines ferere, atque inpendere curam.
Quid majora sequar? falices, humilesque genestae,
Aut illae pecori frondem, aut pastoribus umbras
Sufficiunt, saepemque satis, et pabula melli.
Et juvat undantem buxo spectare Cytorum,
Naryciaeque picis lucos: juvat arva videre
Non rastris, hominum non ulli obnoxia curae.
Ipsae Caucasio steriles in vertice silvae,
Quas animosi Euri adsidue franguntque feruntque,
Dant alios aliae foetus: dant utile lignum,
Navigiis pinos, domibus cedrumque cupressosque.
Hinc radios trivere rotis, hinc tympana plaustris
Agricolae, et pandas ratibus posuere carinas.
Viminibus falices fecundae, frondibus ulmi:
At myrtus validis hastilibus, et bona bello
Cornus: Ityraeos taxi torquentur in arcus.
Nec tiliae leves aut torno rasile buxum
Non formam adciunt, ferroque cavantur acuto.
Nec non et torrentem undam levis innatat alnus,
Missa Pado: nec non et apes examina condunt

Corticibusque cavis vitiofaeque ilicis alveo.
 Quid memorandum aequae Baccheïa dona tulerunt?
 Bacchus et ad culpam causas dedit. Ille furentis
 Centauros letho domuit, Rhoetumque Pholumque,
 Et magno Hylaeum Lapithis cratere minantem.

O fortunatos nimium, sua si bona norint,
 Agricolas! quibus ipsa, procul discordibus armis,
 Fundit humo facilem victum iustissima tellus.
 Si non ingentem foribus domus alta superbis
 Mane salutantum totis vomit aedibus undam;
 Nec varios inhiant pulchra testudine postes,
 Inlusasque auro vestis, Ephyreïaque aera;
 Alba neque Assyrio fucatur lana veneno,
 Nec casia liquidi corrumpitur usus olivi:
 At secura quies, et nescia fallere vita,
 Dives opum variarum; at latis otia fundis,
 Speluncae, vivique lacus; at frigida Tempe,
 Mugitusque boum, mollesque sub arbore somni
 Non absunt. Illic saltus ac lustra ferarum,
 Et patiens operum, exiguoque adfuenta juvenus,
 Sacra Deum, sanctique patres: extrema per illos
 Iustitia excedens terris vestigia fecit.

Me vero primum dulces ante omnia Musae,

Quarum sacra fero ingenti percussus amore,
 Adcipiant; coelique vias, et sidera monstrent:
 Defectus solis varios, lunaeque labores:
 Unde tremor terris: qua vi maria alta tumescant
 Objicibus ruptis, rursusque in se ipsa residant:
 Quid tantum Oceano properent se tinguere soles
 Hiberni, vel quae tardis mora noctibus obstet.
 Sin, has ne possim naturae adcedere partes,
 Frigidus obstiterit circum praecordia sanguis;
 Rura mihi et rigui placeant in vallibus amnes;
 Flumina amem silvasque inglorius. O, ubi campi,
 Spercheosque, et virginibus bacchata Lacaenis
 Taygeta: o, qui me gelidis in vallibus Haemi
 Siftat, et ingenti ramorum protegat umbra!
 Felix, qui potuit rerum cognoscere causas:
 Atque metus omnis et inexorabile fatum
 Subjecit pedibus, strepitumque Acherontis avari!
 Fortunatus et ille, Deos qui novit agrestis,
 Panaque, Silvanumque senem, Nymphasque sorores.
 Illum non populi fascis, non purpura regum
 Flexit, et infidos agitans discordia fratres;
 Aut conjurato descendens Dacus ab Histro:
 Non res Romanae, perituraque regna: neque ille,

Aut doluit miserans inopem, aut invidit habenti.
Quos rami fructus, quos ipsa volentia rura
Sponte tulere sua, carpsit: nec ferrea jura,
Infanumque forum, aut populi tabularia vidit.
Sollicitant alii remis freta caeca, ruuntque
In ferrum, penetrant aulas, et limina regum:
Hic petit excidiis urbem, miserosque Penatis,
Ut gemma bibat, et Sarrano indormiat ostro.
Condit opes alius, defossoque incubat auro.
Hic stupet adtonitus Rostris: hunc plaufus hiantem
Per cuneos (geminatus enim) plebisque patrumque
Corripuit: gaudent perfusi sanguine fratrum,
Exfilioque domos et dulcia limina mutant;
Atque alio patriam quaerunt sub sole jacentem.
Agricola incurvo terram dimovit aratro:
Hinc anni labor: hinc patriam parvosque nepotes
Sustinet: hinc armenta boum, meritosque juvencos.
Nec requies, quin aut pomis exuberet annus,
Aut foetu pecorum, aut Cerealis mergite culmi:
Proventuque oneret fulcos, atque horrea vincat.
Venit hiems, teritur Sicyonia bacca trapetis:
Glande fues laeti redeunt: dant arbuta silvae:
Et varios ponit foetus autumnus: et alte

Mitis in apricis coquitur vindemia faxis.
Interea dulces pendent circum oscula nati:
Casta pudicitiam fervat domus: ubera vaccae
Lactea demittunt: pinguesque in gramine laeto
Inter se adversis luctantur cornibus haedi.
Ipse dies agitat festos: fufusque per herbam,
Ignis ubi in medio, et focii cratera coronant,
Te, libans, Lenae, vocat: pecorisque magistris
Velocis jaculi certamina ponit in ulmo:
Corporaque agrefti nudant praedura palaeſtra.
Hanc olim veteres vitam coluere Sabini:
Hanc Remus, et frater: ſic fortis Etruria crevit:
Scilicet et rerum facta eſt pulcherrima Roma,
Septemque una ſibi muro circumdedit arces.
Ante etiam ſceptrum Dictaei regis, et ante
Inſipia quam caeſis gens eſt epulata juvencis,
Aureus hanc vitam in terris Saturnus agebat.
Necdum etiam audierant inflari claſſica, necdum
Inpoſitos duris crepitare incudibus enſes.
Sed nos inmenſum ſpatiis confeſimus aequor:
Et jam tempus equum fumantia ſolvere colla.

PUBLII VIRGILII
MARONIS
GEORGICON
LIBERTERTIUS.

TE quoque, magna Pales, et te memorande canemus
Pastor ab Amphryso: vos, silvae amnesque Lycei.
Cetera, quae vacuas tenuissent carmine mentis,
Omnia jam volgata. Quis aut Eurysthea durum,
Aut inlaudati nescit Busiridis aras?
Cui non dictus Hylas puer, et Latonia Delos?
Hippodameque, humeroque Pelops insignis eburno,
Acer equis? tentanda via est, qua me quoque possim
Tollere humo, victorque virum volitare per ora.
Primus ego in patriam mecum, modo vita superfit,
Aonio rediens deducam vertice Musas:
Primus Idumaeas referam tibi, Mantua, palmas:
Et viridi in campo templum de marmore ponam
Propter aquam, tardis ingens ubi flexibus errat
Mincius, et tenera praetexit arundine ripas.

In medio mihi Caesar erit, templumque tenebit.
Illi victor ego, et Tyrio conspectus in ostro
Centum quadrijugos agitabo ad flumina currus.
Cuncta mihi, Alpheum linquens lucosque Molorchi,
Curfibus et crudo decernet Graecia cestu.
Ipse, caput tonsae foliis ornatus olivae,
Dona feram. Jam nunc sollempnis ducere pompas
Ad delubra juvat, caecosque videre juvencos:
Vel scaena ut versis discedat frontibus; utque
Purpurea intexti tollant aulaea Britanni.
In foribus pugnam ex auro solidoque elephanto
Gangaridum faciam, victorisque arma Quirini:
Atque hic undantem bello, magnumque fluentem
Nilum, ac navali surgentis aere columnas.
Addam urbis Asiae domitas, pulsumque Niphaten,
Fidentemque fuga Parthum versisque sagittis,
Et duo rapta manu diverso ex hoste tropaea,
Bisque triumphatas utroque ab litore gentis.
Stabunt et Parii lapides, spirantia signa,
Assaraci proles, demissaeque ab Jove gentis
Nomina, Trosque parens, et Trojae Cynthius auctor.
Invidia infelix Furias annemque severum
Cocyti metuet, tortosque Ixionis anguis,

Inmanemque rotam, et non exsuperabile saxum.
Interea Dryadum silvas saltusque sequamur
Intactos, tua, Maecenas, haud mollia iussa.
Te sine nil altum mens inchoat. En age, segnis
Rumpe moras: vocat ingenti clamore Cithaeron,
Taygetique canes, domitrixque Epidaurus equorum:
Et vox adfensu nemorum ingeminata remugit.
Mox tamen ardentis adcingar dicere pugnas
Caesaris, et nomen famâ tot ferre per annos,
Tithoni prima quot abest ab origine Caesar.

Seu quis, Olympiacae miratus praemia palmae,
Pascit equos; seu quis fortis ad aratra juvencos,
Corpora praecipue matrum legat. Optuma torvae
Forma bovis, cui turpe caput, cui plurima cervix,
Et crurum tenuis a mento palearia pendent.
Tum longo nullus lateri modus: omnia magna:
Pes etiam, et camuris hirtae sub cornibus aures.
Nec mihi displiceat maculis insignis et albo,
Aut juga detrectans; interdumque aspera cornu,
Et faciem tauro propior, quaeque ardua tota,
Et gradiens ima verrit vestigia cauda.
Aetas Lucinam, justosque pati hymenaeos
Definit ante decem, post quatuor incipit annos:

Cetera nec foeturae habilis, nec fortis aratri.
Interea, superat gregibus dum laeta juventas,
Solve mares: mitte in Venerem pecuaria primus,
Atque aliam ex alia generando suffice prolem.
Optuma quaeque dies miseris mortalibus aevi
Prima fugit: subeunt morbi, tristisque senectus;
Et labor, et durae rapit inclementia mortis.
Semper erunt, quarum mutari corpora malis.
Semper enim refice: ac, ne post amissa requiras,
Anteveni, et subolem armento fortire quot annis.
Nec non et pecori est idem dilectus equino.
Tu modo, quos in spem statues submittere gentis,
Praecipuum jam inde a teneris inpende laborem.
Continuo pecoris generosi pullus in arvis
Altius ingreditur, et mollia crura reponit.
Primus et ire viam, et fluvios tentare minaces
Audet, et ignoto sese committere ponti:
Nec vanos horret strepitus. Illi ardua cervix,
Argutumque caput, brevis alvus, obesaque terga:
Luxuriatque toris animosum pectus: honesti
Spadices, glaucique; color deterrimus albis,
Et gilvo. Tum, si qua sonum procul arma dedere,
Stare loco nescit: micat auribus, et tremit artus;

Conlectumque premens volvit sub naribus ignem:

Densa juba, et dextro jactata recumbit in armo.

At duplex agitur per lumbos spina, cavatque

Tellurem, et folido graviter sonat ungula cornu.

Talis Amyclaei domitus Pollucis habenis

Cyllarus, et, quorum Graji meminere poëtae,

Martis equi bijuges, et magni currus Achilli.

Talis et ipse jubam cervice effundit equina

Conjugis adventu pernix Saturnus, et altum

Pelion hinnitu fugiens inplevit acuto.

Hunc quoque, ubi aut morbo gravis, aut jam segnior annis

Deficit, abde domo; nec turpi ignosce senectae.

Frigidus in Venerem senior, frustra que laborem

Ingratum trahit: et, si quando ad proelia ventum est,

Ut quondam in stipulis magnus sine viribus ignis,

Incaffum furit. Ergo animos aevumque notabis

Praecipue: hinc alias artis, prolemque parentum,

Et quis cuique dolor victo, quae gloria palmae.

Nonne vides, quum praecipiti certamine campum

Conripuere, ruuntque effusi carcere currus,

Quum spes adrectae juvenum, exfultantiaque haurit

Corda pavor pulsans: illi instant verbere torto,

Et proni dant lora: volat vi fervidus axis.

Jamque humiles, jamque elati sublimē videntur
Aëra per vacuum ferri, atque adfurgere in auras.
Nec mora, nec requies. At fulvae nimbus arenae
Tollitur: humescunt spumis, flatuque sequentum.
Tantus amor laudum, tantae est victoria curae.
Primus Erichthonius currus et quatuor aufus
Jungere equos, rapidusque rotis insistere victor.
Frena Pelethronii Lapithae, gyrosque dedere
Inpositi dorso, atque equitem docuere sub armis
Infultare solo, et gressus glomerare superbos.
Aequus uterque labor: aequē juvenemque magistri
Exquirunt, calidumque animis et cursibus acrem.
Quamvis saepe fuga versos ille egerit hostis,
Et patriam Epirum referat, fortisque Mycenae;
Neptuniquē ipsa deducat origine gentem.
His animadversis instant sub tempus, et omnis
Inpendunt curas densō distendere pingui,
Quem legere ducem, et pecori dixere maritum:
Pubentesque fecant herbas, fluviosque ministrant,
Farraque; ne blando nequeat superesse labori;
Invalidique patrum referant jejunia gnati:
Ipsa autem macie tenuant armenta volentes.
Atque, ubi concubitus primos jam nota voluptas

Sollicitat, frondisque negant, et fontibus arcent:
 Saepe etiam cursu quatiunt, et sole fatigant,
 Quum graviter tunsis gemit area frugibus, et quum
 Surgentem ad zephyrum paleae jactantur inanes.
 Hoc faciunt, nimio ne luxu obtusior usus
 Sit genitali arvo, et fulcos oblimet inertis:
 Sed rapiat fitiens Venerem, interiusque recondat.
 Rursus cura patrum cadere, et succedere matrum
 Incipit. Exactis gravidae quum mensibus errant,
 Non illas gravibus quisquam juga ducere plaustris,
 Non saltu superare viam sit passus, et acri
 Carpere prata fuga, fluviosque innare rapaces.
 Saltibus in vacuis pascant, et plena secundum
 Flumina: muscus ubi, et viridissima gramine ripa,
 Speluncaeque tegant, et faxea procubet umbra.
 Est lucos Silari circa ilicibusque virentem
 Plurimus Alburnum volitans, quoui nomen a filo
 Romanum est, oestrum Graji vertere vocantes;
 Asper, acerba sonans: quo tota exterrita silvis
 Diffugiunt armenta; furit mugitibus aether
 Concussus, silvaeque et ficci ripa Tanagri.
 Hoc quondam monstro horribilis exercuit iras
 Inachiae Juno pestem meditata juvencae.

Hunc quoque, nam mediis fervoribus acrior instat,
Arcebis gravido pecori, armentaque pasces
Sole recens orto, aut noctem ducentibus astris.
Post partum cura in vitulos traducitur omnis:
Continuoque notas et nomina gentis inurunt:
Et quos aut pecori malint submittere habendo,
Aut aris servare sacros, aut scindere terram,
Et campum horrentem fractis invertere glebis.
Cetera pascuntur viridis armenta per herbas.
Tu quos ad studium atque usum formabis agrestem,
Jam vitulos hortare, viamque insiste domandi,
Dum faciles animi juvenum, dum mobilis aetas.
Ac primum laxos tenui de vimine circlos
Cervici subnecte: dehinc, ubi libera colla
Servitio adfuerint, ipsis e torquibus aptos
Junge pares, et coge gradum conferre juvencos:
Atque illis jam saepe rotae ducantur inanes
Per terram, et fummo vestigia pulvere figent.
Post valido nitens sub pondere faginus axis
Instrepat, et junctos temo trahat aereus orbis.
Interea pubi indomitae non gramina tantum,
Nec vefcas falicum frondes, ulvamque palustrem,
Sed frumenta manu carpes fata: nec tibi foetae

More patrum nivea inplebunt multraria vaccae,
Sed tota in dulcis confument ubera natos.

Sin ad bella magis studium, turmasque feroces,
Aut Alpheia rotis praelabi flumina Pifae,
Et Jovis in luco currus agitare volantis;
Primus equi labor est, animos atque arma videre
Bellantum, lituosque pati; tractuque gementem
Ferre rotam, et stabulo frenos audire fonantis.
Tum magis atque magis blandis gaudere magistri
Laudibus, et plausae sonitum cervicis amare.
Atque haec jam primo depulsus ab ubere matris
Audeat, inque vicem det mollibus ora capistris
Invalidus, et jamque tremens, et jam infcius aevi.
At, tribus exactis, ubi quarta adcefferit aestas,
Carpere mox gyrum incipiat, gradibusque sonare
Conpositis, sinuetque alterna volumina crurum;
Sitque laboranti similis: tum cursibus auras
Tum vocet, ac per aperta volans, ceu liber habenis,
Aequora, vix summa vestigia ponat arena:
Qualis, Hyperboreis Aquilo quum densus ab oris
Incubuit, Scythiaeque hiemis, atque arida differt
Nubila: tum fegetes altae campique natantes
Lenibus horrescunt flabris, summaeque sonorem

Dant filvae, longique urgunt ad litora fluctus:
Ille volat, simul arva fuga, simul aequora verrens.
Hic vel ad Elei metas, et maxima campi
Sudabit spatia, et spumas aget ore cruentas:
Belgica vel molli melius feret effeda collo.
Tum demum crassa magnum farragine corpus
Crescere jam domitis finito: namque ante domandum
Ingentis tollent animos, prensisque negabunt
Verbera lenta pati, et duris parere lupatis.

Sed non ulla magis vires industria firmat,
Quam Venerem et caeci stimulos avertere amoris,
Sive boum, five est cui gratior usus equorum.
Atque ideo tauros procul atque in sola relegant
Pascua, post montem oppositum, et trans flumina lata:
Aut intus clausos satura ad praesepia fervant.
Carpit enim vires paullatim, uritque videndo
Femina: nec nemorum patitur meminisse, nec herbae.
Dulcibus illa quidem inlecebris et saepe superbos
Cornibus inter se subigit decernere amantis:
Pascitur in magna silva formosa juvenca:
Illi alternantes multa vi proelia miscent
Vulneribus crebris: lavit ater corpora sanguis,
Verfaque in obnixos urgentur cornua vasto

Cum gemitu. Reboant silvaeque et longus Olympus.
Nec mos bellantis una stabulare: sed alter
Victus abit, longeque ignotis exfulat oris;
Multa gemens, ignominiam, plagasque superbi
Victoris; tum, quos amisit inultus, amores;
Et stabula adspectans regnis excessit avitis.
Ergo omni cura vires exercet, et inter
Dura jacet pernox infrato faxa cubili,
Frondebis hirsutis et carice passus acuta:
Et tentat sese, atque irasci in cornua dicit
Arboris obnixus trunco: ventosque laceffit
Ictibus, et sparsa ad pugnam proludit arena.
Post, ubi conlectum robur, viresque relectae,
Signa movet, praecepsque oblitum fertur in hostem:
Fluctus ut, in medio coepit quum albescere ponto,
Longius, ex altoque finem trahit; utque volutus
Ad terras, immane sonat per faxa, neque ipso
Monte minor procumbit: at ima exaestuatur unda
Verticibus, nigramque alte subjectat arenam.
Omne adeo genus in terris hominumque ferarumque,
Et genus aequoreum, pecudes, pictaeque volucres,
In furias ignemque ruunt. Amor omnibus idem.
Tempore non alio catulorum oblita leaena

Saevior erravit campis: nec funera volgo
 Tam multa informes urfi stragemque dedere
 Per silvas. Tum saevus aper, tum pessima tigris.
 Heu, male tum Libyae solis erratur in agris.
 Nonne vides, ut tota tremor pertentet equorum
 Corpora, si tantum notas odor adtulit auras?
 Ac neque eos jam frena virum, neque verbera saeva,
 Non scopuli, rupesque cavae, atque objecta retardant
 Flumina, conreptosque undâ torquentia montis.
 Ipse ruit, dentisque Sabellicus exacuit fus,
 Et pede profubigit terram, fricat arbore costas
 Atque hinc atque illinc, humeros ad volnera durat.
 Quid juvenis, magnum cui versat in ossibus ignem
 Durus amor? nempe abruptis turbata procellis
 Nocte natat caecâ ferus freta: quem super ingens
 Porta tonat coeli, et scopulis inlifa reclamant
 Aequora; nec miseri possunt revocare parentes,
 Nec moritura super crudeli funere virgo.
 Quid lynces Bacchi variae, et genus acre luporum,
 Atque canum? quid, quae inbelles dant proelia cervi?
 Scilicet ante omnis furor est insignis equarum:
 Et mentem Venus ipsa dedit, quo tempore Glauci
 Potniades malis membra absumfere quadrigae.

Illas ducit amor trans Gargara, transque fonantem
Afcanium: superant montis, et flumina tranant.
Continuoque avidis ubi subdita flamma medullis,
Vere magis (quia vere calor redit offibus) illae
Ore omnes verfae in zephyrum ftant rupibus altis,
Exceptantque levis auras: et faepe fine ullis
Conjugiis vento gravidae (mirabile dictu)
Saxa per et scopulos et depreffas convallis
Diffugiunt; non, Eure, tuos, neque folis ad ortus;
In Borean Caurumque, aut unde nigerrimus Auster
Nafcitur, et pluvio contriftat frigore coelum.
Hic demum, hippomanes vero quod nomine dicunt
Paftores, lentum deftillat ab inguine virus.
Hippomanes, quod faepe malae legere novercae,
Mifcueruntque herbas et non innoxia verba.
Sed fugit interea, fugit inreparabile tempus,
Singula dum capti circumvectamur amore.

Hoc fatis armentis. Superat pars altera curae,
Lanigeros agitare greges, hirtasque capellas.
Hic labor: hinc laudem fortes fperate coloni.
Nec fum animi dubius, verbis ea vincere magnum
Quam fit, et anguftis hunc addere rebus honorem.
Sed me Parnafi deferta per ardua dulcis

Raptat amor. Juvat ire jugis, qua nulla priorum
Castaliam molli devertitur orbita clivo.

Nunc, veneranda Pales, magno nunc ore sonandum.

Incipiens stabulis edico in mollibus herbam
Carpere ovis, dum mox frondosa reducitur aestas:
Et multa duram stipula filicumque manipulis
Sternere subter humum, glacies ne frigida laedat
Molle pecus, scabiemque ferat, turpisque podagras.
Post hinc digressus jubeo frondentia capris
Arbuta sufficere, et fluvios praebere recentis;
Et stabula a ventis hiberno opponere foli
Ad medium conversa diem: quum frigidus olim
Jam cadit, extremoque inrorat Aquarius anno.
Hae quoque non cura nobis leviores tuendae;
Nec minor usus erit: quamvis Milesia magno
Vellera mutantur Tyrios incocta rubores.
Densior hinc suboles: hinc largi copia lactis.
Quam magis exhausto spumaverit ubere mulctra;
Laeta magis preffis manabunt flumina mammis.
Nec minus interea barbas incanaque menta
Cinyphii tondent hirci, faetasque comantis,
Usum in castrorum, et miseris velamina nautis.
Pascuntur vero silvas, et summa Lycei,

Horrentisque rubos, et amantis ardua dumos.
Atque ipsae memores redeunt in tecta, fuosque
Ducunt, et gravido superant vix ubere limen.
Ergo omni studio glaciem ventosque nivalis,
Quo minus est illis curae mortalis egestas,
Avertes: victumque feres, et virgea laetus
Pabula; nec tota claudes foenilia bruma.
At vero, zephyris quum laeta vocantibus aestas,
In saltus utrumque gregem atque in pascua mittes.
Luciferi primo cum sidere frigida rura
Carpamus, dum mane novum, dum gramina canent,
Et ros in tenera pecori gratissimus herba.
Inde, ubi quarta fitim coeli conlegerit hora,
Et cantu querulae rumpent arbuta cicadae;
Ad puteos, aut alta greges ad stagna jubeto
Currentem ilignis potare canalibus undam:
Aestibus at mediis umbrosam exquirere vallem,
Sicubi magna Jovis antiquo robore quercus
Ingentis tendat ramos: aut ficubi nigrum
Ilicibus crebris sacra nemus adcubet umbra.
Tum tenuis dare rursus aquas, et pascere rursus
Solis ad occasum. Quum frigidus aëra vesper
Temperat, et saltus reficit jam roscida luna,

Litoraue Alcyonen resonant, acalanthida dumi.
 Quid tibi pastores Libyae, quid pascua versu
 Prosequar, et raris habitata mapalia tectis?
 Saepe diem noctemque, et totum ex ordine menssem
 Pascitur, itque pecus longa in deserta sine ullis
 Hospitiis: tantum campi jacet. Omnia fecum
 Armentarius Afer agit, tectumque, Laremque,
 Armaque, Amyclaeumque canem, Cressamque pharetram.
 Non fecus ac patriis acer Romanus in armis
 Injusto sub fasce viam quum carpit, et hosti
 Ante exspectatum positus stat in agmine castris.
 At non, qua Scythiae gentes, Maeotiaque unda,
 Turbidus et torquens flauentis Hister arenas,
 Quaque redit medium Rhodope porrecta sub axem,
 Illic clausa tenent stabulis armenta; neque ullae
 Aut herbae campo adparent, aut arbore frondes:
 Sed jacet aggeribus niveis informis, et alto
 Terra gelu late, septemque adfurgit in ulnas.
 Semper hiems, semper spirantes frigora cauri.
 Tum sol pallentis haud umquam discutit umbras:
 Nec quum inuictus equis altum petit aethera: nec quum
 Praecipitem Oceani rubro lavit aequore currum.
 Concresecunt subitae currenti in flumine crustae,

Undaque jam tergo ferratos sustinet orbis,
 Puppibus illa prius patulis, nunc hospita plauftris.
 Aeraque diffiliunt volgo, vestesque rigescunt
 Indutae, caeduntque securibus humida vina,
 Et totae solidam in glaciem vertere lacunae,
 Stiriaque inpexis induruit horrida barbis.
 Interea toto non fecius aëre nungit :
 Intereunt pecudes, stant circumfusa pruinis
 Corpora magna boum: confertoque agmine cervi
 Torpent mole nova, et fummis vix cornibus exstant.
 Hos non inimissis canibus, non cassibus ullis,
 Puniceaeve agitant pavidos formidine pinnae:
 Sed frustra oppositum trudentes pectore montem
 Comminus obtruncant ferro, graviterque rudentes
 Caedunt, et magno laeti clamore reportant.
 Ipsi in defossis specubus secura sub alta
 Otia agunt terra, congestaque robora, totasque
 Advolvere focis ulmos, ignique dedere.
 Hic noctem ludo ducunt, et pocula laeti
 Fermento atque acidis imitantur vitea forbis.
 Talis Hyperboreo Septem subjecta trioni
 Gens effrena virum Rhipaeo tunditur euro,
 Et pecudum fulvis velatur corpora faetis.

Si tibi lanitium curae; primum aspera filva,
 Lappaeque tribulique absint: fuge pabula laeta:
 Continuoque greges villis lege mollibus albos.
 Illum autem, quamvis aries fit candidus ipse,
 Nigra subest udo tantum cui lingua palato,
 Rejice, ne maculis infuscet vellera pullis
 Nascentum: plenoque alium circumspice campo.
 Munere sic niveo lanae, si credere dignum est,
 Pan deus Arcadiae captam te, Luna, fefellit,
 In nemora alta vocans: nec tu adspersata vocantem.

At cui lactis amor, cytifum, lotosque frequentis
 Ipse manu, falsasque ferat praefepibus herbas.
 Hinc et amant fluvios magis, ac magis ubera tendunt,
 Et falsis occultum referunt in lacte saporem.
 Multi jam excretos prohibent a matribus haedos,
 Primaque ferratis praefigunt ora capistris.
 Quod surgente die mulsero horisque diurnis,
 Nocte premunt; quod jam tenebris et sole cadente,
 Sub lucem exportans calathis adit oppida pastor:
 Aut parco fale contingunt, hiemique reponunt.

Nec tibi cura canum fuerit postrema: sed una
 Velocis Spartaee catulos, acremque Molossium,
 Pasce fero pingui. Numquam custodibus illis

Nocturnum stabulis furem, incurfusque luporum,
 Aut inpacatos a tergo horrebis Hiberos.
 Saepe etiam curfu timidos agitabis onagros,
 Et canibus leporem, canibus venabere damas.
 Saepe volutabris pulfos silvestribus apros
 Latratu turbabis agens, montisque per altos
 Ingentem clamore premes ad retia cervum.
 Disce et odoratam stabulis adcendere cedrum,
 Galbaneoque agitare gravis nidore chelydros.
 Saepe sub inmotis praesepibus aut mala tactu
 Vipera delituit, coelumque exterrita fugit :
 Aut tecto adfuetus coluber succedere et umbrae,
 Pestis acerba boum, pecorique adspargere virus,
 Fovit humum. Cape saxa manu, cape robora, pastor,
 Tollentemque minas et sibila colla tumentem
 Dejice. Jamque fuga timidum caput abdidit alte,
 Quum medii nexus, extremaeque agmina caudae
 Solvuntur, tardosque trahit finus ultimus orbis.
 Est etiam ille malus Calabris in saltibus anguis,
 Squamea convolvens sublato pectore terga,
 Atque notis longam maculosus grandibus alvum :
 Qui dum amnes ulli rumpuntur fontibus, et dum
 Vere madent udo terrae, ac pluvialibus auftris,

Stagna colit, ripisque habitans, hîc piscibus atram
 Inprobis ingluviem ranisque loquacibus explet.
 Postquam exusta palus, terraeque ardore dehiscunt,
 Exfilit in siccum, et flammantia lumina torquens
 Saevit agris, asperque siti atque exterritus aestu.
 Ne mihi tum mollis sub dio carpere fomnos,
 Neu dorso nemoris libeat jacuisse per herbas:
 Quum positis novus exuviis nitidusque juventa
 Volvitur, aut catulos tectis aut ova relinquens,
 Arduus ad solem et linguis micat ore trifulcis.

Morborum quoque te causas et signa docebo.
 Turpis ovis tentat scabies, ubi frigidus imber
 Altius ad vivum perfedit, et horrida cano
 Bruma gelu: vel quum tonsis inlotus adhaesit
 Sudor, et hirsuti secuerunt corpora vepres.
 Dulcibus idcirco fluviis pecus omne magistri
 Perfundunt, udisque aries in gurgite villis
 Mersatur, missusque secundo defluit amni:
 Aut tonsum tristi contingunt corpus amurca,
 Et spumas miscent argenti, vivaque sulfura,
 Idaeasque pices, et pinguis unguine ceras,
 Scillamque, elleborosque gravis, nigrumque bitumen.
 Non tamen ulla magis praesens fortuna laborum est,

Quam si quis ferro potuit rescindere summum
Ulceris os. Alitur vitium, vivitque tegendo:
Dum medicas adhibere manus ad vulnera pastor
Abnegat, aut meliora deos sedet omina poscens.
Quin etiam, ima dolor balantum lapsus ad ossa
Quum furit, atque artus depascitur arida febris,
Profuit incensos aestus avertere, et inter
Ima ferire pedis salientem sanguine venam:
Bifaltae quo more solent, acerque Gelonus,
Quum fugit in Rhodopen, atque in deserta Getarum,
Et lac concretum cum sanguine potat equino.
Quam procul aut molli succedere saepius umbrae
Videris, aut summas carpentem ignavus herbas,
Extremamque sequi, aut medio procumbere campo
Pascentem, et ferae solam decedere nocti:
Continuo culpam ferro conpescce, prius quam
Dira per incautum serpant contagia volgus.
Non tam creber agens hiemem ruit aequore turbo,
Quam multae pecudum pestes. Nec singula morbi
Corpora conripiunt; sed tota aestiva repente,
Spemque gregemque simul, cunctamque ab origine gentem.
Tum sciat, aërias Alpibus, et Norica si quis
Castella in tumulis, et Iapidis arva Timavi,

Nunc quoque post tanto videat desertaque regna
Pastorum, et longe saltus lateque vacantis.

Hic quondam morbo coeli miseranda coorta est
Tempestat, totoque autumnu incanduit aestu,
Et genus omne neci pecudum dedit, omne ferarum:
Conrupitque lacus: infecit pabula tabo.

Nec via mortis erat simplex; sed ubi ignea venis
Omnibus acta sitis miseros adduxerat artus:
Rursus abundabat fluidus liquor: omniaque in se
Ossa minutatim morbo conlapsa trahebat.
Saepe in honore Deum medio stans hostia ad aram,
Lanea dum nivea circumdatur infula vitta,
Inter cunctantis cecidit moribunda ministros.
Aut si quam ferro mactaverat ante sacerdos,
Inde neque inpositis ardent altaria fibris;
Nec responsa potest consultus reddere vates:
Ac vix suppositi tinguuntur sanguine cultri,
Summaque jejuna sanie infuscatur arena.
Hinc laetis vituli volgo moriuntur in herbis,
Et dulcis animas plena ad praesepia reddunt.
Hinc canibus blandis rabies venit, et quatit aegros
Tuffis anhela fues, ac faucibus angit obefis.
Labitur infelix, studiorum atque inmemor herbae,

Victor equus, fontisque avertitur, et pede terram
Crebra ferit: demissae aures: incertus ibidem
Sudor; et ille quidem moriturus frigidus: aet
Pellis, et ad tactum tractanti dura resistit.

Haec ante exitium primis dant signa diebus.

Sin in processu coepit crudefcere morbus,

Tum vero ardentes oculi, atque adtractus ab alto

Spiritus, interdum gemitu gravis, imaque longo

Ilia singultu tendunt: it naribus ater

Sanguis, et obseffas fauces premit aspera lingua.

Profuit inferto latices infundere cornu

Lenaeos: ea visa falus morientibus una.

Mox erat hoc ipsum exitio, furiisque reffecti

Ardebant, ipsique fuos, jam morte sub aegra,

(DI meliora piis, erroremque hostibus illum!)

Disciffos nudis laniabant dentibus artus.

Ecce autem duro fumans sub vomere taurus

Concidit, et mixtum spumis vomit ore cruorem,

Extremosque ciet gemitus. It tristis arator,

Moerentem abjungens fraterna morte juvencum:

Atque opere in medio defixa relinquit aratra.

Non umbra aliorum nemorum, non mollia possunt

Prata movere animum, non qui per faxa volutus

Purior electro campum petit amnis: at ima
 Solvuntur latera, atque oculos stupor urguet inertis,
 Ad terramque fluit devexo pondere cervix.
 Quid labor, aut benefacta juvant? quid vomere terras
 Invertisse gravis? atqui non Massica Bacchi
 Munera, non illis epulae nocuere repostae:
 Frondibus et victu pascuntur simplicis herbae.
 Pocula sunt fontes liquidi, atque exercita cursu
 Flumina, nec somnos abrumpit cura salubres.
 Tempore non alio dicunt regionibus illis
 Quaesitas ad sacra boves Junonis, et uris
 Inparibus ductos alta ad donaria currus.
 Ergo aegre rastris terram rimantur, et ipsis
 Unguibus infodiunt fruges, montisque per altos
 Contenta cervice trahunt stridentia plaustra.
 Non lupo insidias explorat ovilia circum,
 Nec gregibus nocturnus obambulat: acrior illum
 Cura domat: timidi damae cervique fugaces
 Nunc interque canes et circum tecta vagantur.
 Jam maris inmensi prolem, et genus omne natantum
 Litore in extremo, ceu naufraga corpora, fluctus
 Proluit: insolitae fugiunt in flumina phocae.
 Interit et curvis frustra defensa latebris

Vipera, et adtoniti squamis adstantibus hydri.
 Iphis est aër avibus non aequus, et illae
 Praecipites alta vitam sub nube relinquunt.
 Praeterea jam nec mutari pabula refert,
 Quaesitaeque nocent artes: cessere magistri
 Philyrides Chiron, Amythaoniusque Melampus.
 Saevit et in lucem Stygiis emissa tenebris
 Pallida Tisiphone, morbos agit ante metumque,
 Inque dies avidum surgens caput altius effert.
 Balatu pecorum et crebris mugitibus amnes,
 Arentesque sonant ripae, collesque supini.
 Jamque catervatim dat stragem, atque aggerat ipsis
 In stabulis turpi dilapsa cadavera tabo:
 Donec humo tegere, ac foveis abscondere discunt.
 Nam neque erat coriis usus: nec viscera quisquam
 Aut undis abolere potest, aut vincere flamma:
 Nec tondere quidem morbo illuvieque peresa
 Vellera, nec telas possunt adtingere putris.
 Verum etiam invisos si quis tentarat amictus;
 Ardentes papulae, atque immundus olentia fudor
 Membra sequebatur. Nec longo deinde moranti
 Tempore contactos artus facer ignis edebat.

PUBLII VIRGILII
MARONIS
GEORGICON
LIBER QUARTUS.

PROTINUS aërii mellis coelestia dona
Exsequar. Hanc etiam, Maecenas, adspice partem.
Admiranda tibi levium spectacula rerum,
Magnanimosque duces, totiusque ordine gentis
Mores, et studia, et populos, et proelia dicam.
In tenui labor: at tenuis non gloria; si quem
Numina laeva sinunt, auditque vocatus Apollo.

Principio sedes apibus statioque petenda,
Quo neque fit ventis aditus, (nam pabula venti
Ferre domum prohibent) neque oves haedique petulci
Floribus insultent, aut errans bucula campo
Decutiat rorem, et furgentis adterat herbas.
Absint et picti squalentia terga lacerti
Pinguibus a stabulis, meropesque, aliaeque volucres;
Et manibus Procne pectus signata cruentis.

Omnia nam late vastant, ipsasque volantis
Ore ferunt dulcem nidis inmitibus escam.
At liquidi fontes et stagna virentia musco
Adsint, et tenuis, fugiens per gramina, rivus,
Palmaque vestibulum aut ingens oleaster inumbret.
Ut, quum prima novi ducent examina reges
Vere suo, ludetque favis emissa Juventus,
Vicina invitet decedere ripa calori ;
Obviaque hospitii teneat frondentibus arbor.
In medium, seu stabit iners, seu profluet humor,
Transversas falices, et grandia conjice saxa :
Pontibus ut crebris possint consistere, et alas
Pandere ad aestivum solem; si forte morantis
Sparserit, aut praeceps Neptuno inmerferit Eurus.
Haec circum caesiae virides, et olentia late
Serpilla, et graviter spirantis copia thymbrae
Floreant, inriguumque bibant violaria fontem.
Ipsa autem, seu corticibus tibi suta cavatis,
Seu lento fuerint alvearia vimine texta,
Angustos habeant aditus. Nam frigore mella
Cogit hiems, eademque calor liquefacta remittit.
Utraque vis apibus pariter metuenda: neque illae
Nequicquam in tectis certatim tenuia cera

Spiramenta linunt, fucoque et floribus oras
 Explent, conlectumque haec ipsa ad munera gluten,
 Et visco et Phrygiae fervant pice lentius Idae.
 Saepe etiam effossis (si vera est fama) latebris
 Sub terra fovère larem, penitusque repertae
 Pumicibusque cavis, exesaeque arboris antro.
 Tu tamen e levi rimosa cubilia limo
 Ungue fovens circum, et raras superinjice frondis.
 Neu propius tectis taxum sine, neve rubentis
 Ure foco cancos, altae neu crede paludi:
 Aut ubi odor coeni gravis, aut ubi concava pulsu
 Saxa sonant, vocisque offensa resultat imago.
 Quod superest, ubi pulsam hiemem sol aureus egit
 Sub terras, coelumque aestiva luce reclufit,
 Illae continuo saltus silvasque peragrant,
 Purpureosque metunt flores, et flumina libant
 Summa leves. Hinc nescio qua dulcedine laetae
 Progeniem nidosque foveat: hinc arte recentis
 Excudunt ceras, et mella tenacia fingunt.
 Hinc ubi jam emissum caveis ad sidera coeli
 Nare per aestatem liquidam suspexeris agmen,
 Obscuramque trahi vento mirabere nubem;
 Contemplator: aquas dulcis, et frondea semper

Tecta petunt. Huc tu juffos adfperge fapores,
Trita melifphylla, et cerinthae ignobile gramen:
Tinnitusque cie, et Matris quate cymbala circum.
Ipsae confident medicatis fedibus: ipfae
Intima more fuo fefe in cunabula condent.
Sin autem ad pugnam exierint; (nam faepe duobus
Regibus inceffit magno discordia motu)
Continuoque animos volgi et trepidantia bello
Corda licet longe praefciscere: namque morantis
Martius ille aeris rauci canor increpat, et vox
Auditur fractos fonitus imitata tubarum.
Tum trepidae inter fe coeunt, pennisque corufcant,
Spiculaque exacuunt roftris, aptantque lacertos,
Et circa regem atque ipfa ad praetoria denfae
Mifcentur, magnisque vocant clamoribus hoftem.
Ergo, ubi ver nactae fudum camposque patentis,
Erumpunt portis; concurritur; aethere in alto
Fit fonitus, magnum mixtae glomerantur in orbem,
Praecipitesque cadunt. Non denfior aere grando,
Nec de concuffa tantum pluit ilice glandis.
Ipsi per medias acies, insignibus alis,
Ingentis animos angufto in pectore verfant.
Ufque adeo obnixi non cedere, dum gravis aut hos,

Aut hos versa fugâ victor dare terga subegit.
Hi motus animorum atque haec certamina tanta
Pulveris exigui jactu conpressa quiescent.
Verum ubi ductores acie revocaveris ambo;
Deterior qui visus, eum, ne prodigus obfit,
Dede neci: melior vacua sine regnet in aula.
Alter erit maculis auro squalentibus ardens:
(Nam duo sunt genera) hic melior, insignis et ore,
Et rutilus clarus squamis: ille horridus alter
Defidia, latamque trahens inglorius alvum.
Ut binae regum facies, ita corpora plebis.
Namque aliae turpes horrent: ceu pulvere ab alto
Quum venit, et sicco terram spuit ore viator
Aridus: elucent aliae, et fulgore coruscant
Ardentes auro, et paribus lita corpora guttis.
Haec potior suboles. Hinc coeli tempore certo
Dulcia mella premes: nec tantum dulcia, quantum
Et liquida, et durum Bacchi domitura saporem.
At quum incerta volant, coeloque examina ludunt,
Contemnuntque favos, et frigida tecta relinquunt;
Instabilis animos ludo prohibebis inani.
Nec magnus prohibere labor. Tu regibus alas
Eripe. Non illis quisquam cunctantibus altum

Ire iter, aut castris audebit vellere signa.

Invitent croceis halantes floribus horti,

Et custos furum atque avium cum falce faligna

Hellepontiaci fervet tutela Priapi.

Ipse thymum pinosque ferens de montibus altis

Tecta ferat late circum, cui talia curae:

Ipse labore manum duro terat: ipse feracis

Figat humo plantas, et amicos inriget imbris.

Atque equidem, extremo ni jam sub fine laborum

Vela traham, et terris festinem advertere proram;

Forfitan et, pinguis hortos quae cura colendi

Ornaret, canerem, biferique rofaria Paesti:

Quoque modo potis gauderent intuba rivis;

Et virides apio ripae, tortusque per herbam

Cresceret in ventrem cucumis: nec fera comantem

Narcissum, aut flexi tacuiffem vimen acanthi,

Pallentisque ederas, et amantis litora myrtos.

Namque sub Oebaliae memini me turribus altis,

Qua niger humectat flaventia culta Galaefus,

Corycium vidiffé senem: cui pauca relictis

Jugera ruris erant: nec fertilis illa juvencis,

Nec pecori opportuna feget, nec commoda Baccho.

Hic rarum tamen in dumis olus, albaque circum

Lilia, verbenasque premens, vescumque papaver,
 Regum aequabat opes animis; feraque revertens
 Nocte domum dapibus mensas onerabat inemtis.
 Primus vere rosam atque autumnos carpere poma,
 Et quum tristis hiems etiamnum frigore saxa
 Rumperet, et glacie cursus frenaret aquarum,
 Ille comam mollis jam tum tondebat acanthi,
 Aestatem increpitans feram zephyrosque morantis.
 Ergo apibus foetis idem atque examine multo
 Primus abundare, et spumantia cogere pressis
 Mella favis: illi tiliae, atque uberrima pinus:
 Quotque in flore novo pomis se fertilis arbor
 Induerat, totidem autumnos matura tenebat.
 Ille etiam feras in verum distulit ulmos,
 Eduramque pirum, et spinos jam pruna ferentis,
 Jamque ministrantem platanum potantibus umbras.
 Verum haec ipse equidem spatii exclusus iniquis
 Praetereo, atque aliis post me memoranda relinquo.

Nunc age, naturas apibus quas Juppiter ipse
 Addidit, expediam: pro qua mercede, canoros
 Curetum sonitus crepitantiaque aera secutae,
 Dictae coeli Regem pavere sub antro.
 Solae communis gnatos, confortia tecta

Urbis habent, magnisque agitant sub legibus aevum:
Et patriam solae, et certos novere penatis:
Venturaeque hiemis memores aestate laborem
Experiuntur, et in medium quaesita reponunt.
Namque aliae victu invigilant, et foedere pacto
Exercentur agris: pars intra septa domorum
Narcissi lacrimam, et lentum de cortice gluten,
Prima favis ponunt fundamina. Deinde tenacis
Suspendunt ceras: aliae, spem gentis, adultos
Educunt foetus: aliae purissima mella
Stipant: et liquido distendunt nectare cellas.
Sunt, quibus ad portas cecidit custodia forti:
Inque vicem speculantur aquas, et nubila coeli:
Aut onera adcipiunt venientum, aut agmine facto
Ignavum, fucos, pecus a praesepibus arcent.
Fervet opus, redolentque thymo fragrantia mella.
Ac veluti, lentis Cyclopes fulmina massis
Quum properant, alii taurinis follibus auras
Adcipiunt redduntque, alii stridentia tinguunt
Aera lacu: gemit inpositis incudibus Aetna.
Illi inter sese magna vi brachia tollunt
In numerum, versantque tenaci forcipe ferrum.
Non aliter, si parva licet componere magnis,

Cecropias innatus apes amor urguet habendi,
Munere quamque suo. Grandaevis oppida curae,
Et munire favos, et daedala fingere tecta.
At fessae multa referunt se nocte minores,
Crura thymo plenae: pascuntur et arbuta passim,
Et glaucas falices, casiamque, crocumque rubentem,
Et pinguem tiliam, et ferrugineos hyacinthos.
Omnibus una quies operum, labor omnibus unus.
Mane ruunt portis; nusquam mora. Rursus easdem
Vesper ubi e pastu tandem decedere campis
Admonuit, tum tecta petunt, tum corpora curant.
Fit sonitus, mussantque oras et limina circum.
Post, ubi jam thalamis se composuere, filetur
In noctem, fessosque sopor suus occupat artus.
Nec vero a stabulis pluvia inpendente recedunt
Longius, aut credunt coelo adventantibus euris:
Sed circum tutae sub moenibus urbis aquantur,
Excursusque brevis tentant, et saepe lapillos,
Ut cymbae instabiles fluctu jactante saburram,
Tollunt: his sese per inania nubila librant.
Illum adeo placuisse apibus mirabere morem,
Quod nec concubitu indulgent, nec corpora segnes
In Venerem solvunt; aut foetus nixibus edunt:

Verum ipsae e foliis natos et suavibus herbis
Ore legunt: ipsae regem parvosque Quirites
Sufficiunt, aulasque, et cerea regna refingunt.
Saepe etiam duris errando in cotibus alas
Attrivere, ultroque animam sub fasce dedere.
Tantus amor florum, et generandi gloria mellis.
Ergo ipsas quamvis angusti terminus aevi
Excipiat: (neque enim plus septima ducitur aetas)
At genus immortale manet, multosque per annos
Stat Fortuna domus, et avi numerantur avorum.
Praeterea regem non sic Aegyptos, et ingens
Lydia, nec populi Parthorum, aut Medus Hydaspes,
Observant. Rege incolumi mens omnibus una est:
Amisso rupere fidem; constructaque mella
Diripere ipsae, et crates solvère favorum.
Ille operum custos: illum admirantur, et omnes
Circumstant fremitu denso, stipantque frequentes;
Et saepe adtollunt humeris, et corpora bello
Objectant, pulchramque petunt per volnera mortem.
His quidam signis atque haec exempla secuti,
Esse apibus partem divinae mentis, et haustus
Aetherios dixere. Deum namque ire per omnis
Terrasque, tractusque maris, coelumque profundum.

Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum,
 Quemque sibi tenuis nascentem arcessere vitas.
 Scilicet huc reddi deinde ac resoluta referri
 Omnia: nec morti esse locum, sed viva volare
 Sideris in numerum, atque alto succedere coelo.

Si quando sedem augustam, servataque mella
 Thesauris relines, prius haustu sparsus aquarum
 Ora fove, fumosque manu praetende sequacis.
 Bis gravidos cogunt foetus, duo tempora messis,
 Taygete simul os terris ostendit honestum
 Plias, et Oceani spretos pede repulit annis:
 Aut eadem sidus fugiens ubi Piscis aquosi
 Tristior hibernas coelo descendit in undas.
 Illis ira modum supra est, laesaeque venenum
 Moribus inspirant, et spicula caeca relinquunt
 Adfixae venis, animasque in volnere ponunt.
 Sin duram metues hiemem, parcesque futuro,
 Contusosque animos, et res miserabere fractas;
 At suffire thymo, cerasque recidere inanis
 Quis dubitet? nam saepe favos ignotus adedit
 Stellio, et lucifugis congesta cubilia blattis:
 Immunisque sedens aliena ad pabula fucus,
 Aut asper crabro imparibus se inmiscuit armis;

Aut dirum tineae genus, aut invisa Minervae
Laxos in foribus suspendit aranea casset.
Quo magis exhaustae fuerint, hoc acrius omnes
Incumbent generis lapsi farcire ruinas,
Complebuntque foros, et floribus horrea textent.
Si vero (quoniam casus apibus quoque nostros
Vita tulit) tristi languent corpora morbo,
Quod jam non dubiis poteris cognoscere signis;
Continuo est aegris alius color: horrida voltum
Deformat macies: tum corpora luce carentum
Exportant tectis, et tristia funera ducunt:
Aut illae pedibus connexae ad limina pendent,
Aut intus clausis cunctantur in aedibus omnes,
Ignavaeque fame et contracto frigore pigrae.
Tum sonus auditur gravior, tractimque susurrant:
Frigidus ut quondam silvis inmurmurat auster:
Ut mare sollicitum stridit refluentibus undis;
Aestuat ut clausis rapidus fornacibus ignis.
Hic jam galbaneos suadebo incendere odores,
Mellaque arundineis inferre canalibus, ultro
Hortantem, et fessas ad pabula nota vocantem.
Proderit et tunsum gallae admiscere saporem,
Arentisque rosas, aut igni pingua multo

Defruta, vel psythia passos de vite racemos,
 Cecropiumque thymum, et grave olentia centaurea.
 Est etiam flos in pratis, cui nomen amello
 Fecere agricolae, facilis quaerentibus herba:
 Namque uno ingentem tollit de caespite silvam,
 Aureus ipse: sed in foliis, quae plurima circum
 Funduntur, violae sublucescunt purpura nigrae.
 Saepe Deum nexis ornatae torquibus arae.
 Asper in ore sapor. Tonsis in vallibus illum
 Pastores, et curva legunt prope flumina Mellae.
 Hujus odorato radices incoque Baccho,
 Pabulaque in foribus plenis adpone canistris.

Sed si quem proles subito defecerit omnis,
 Nec, genus unde novae stirpis revocetur, habebit;
 Tempus et Arcadii memoranda inventa magistri
 Pandere, quoque modo caesis jam saepe juvenis
 Infincerus apes tulerit cruor. Altius omnem
 Expediam prima repetens ab origine famam.
 Nam qua Pellaei gens fortunata Canopi
 Adcolit effuso stagnantem flumine Nilum,
 Et circum pictis vehitur sua rura faelis;
 Quaque pharetratae vicinia Perfidis urguet,
 Et viridem Aegyptum nigra fecundat arena,

Et diversa ruens septem discurrit in ora
Usque coloratis amnis devexus ab Indis:
Omnis in hac certam regio jacet arte salutem.
Exiguus primum, atque ipsos contractus ad usus
Eligitur locus. Hunc angustique imbrice tecti,
Parietibusque premunt artis, et quatuor addunt,
Quatuor a ventis obliqua luce fenestras.
Tum vitulus, bima curvans jam cornua fronte,
Quaeritur: huic geminae nares, et spiritus oris
Multa reluctanti obfuitur, plagisque perempto
Tunsa per integram solvuntur viscera pellem.
Sic positum in clauso linqunt, et ramea costis
Subjiciunt fragmenta, thymum, casiasque recentis.
Hoc geritur, zephyris primum inpellentibus undas,
Ante novis rubeant quam prata coloribus, ante
Garrula quam tignis nidum suspendat hirundo.
Interea teneris tepefactus in ossibus humor
Aestuat, et visenda modis animalia miris,
Trunca pedum primo: mox et stridentia pennis
Miscentur, tenuemque magis magis aëra carpunt:
Donec, ut aestivis effusus nubibus imber,
Erupere; aut ut, nervo pulsante sagittae,
Prima leves ineunt si quando proelia Parthi.

Quis Deus hanc, Mufae, quis nobis extudit artem?
 Unde nova ingreffus hominum experientia cepit?
 Paftor Ariftaeus fugiens Pencïa Tempe,
 Amiffis (ut fama) apibus morboque fameque,
 Triftis ad extremi facrum caput adftitit amnis,
 Multa querens, atque hac adfatus voce parentem:
 Mater Cyrene, mater, quae gurgitis hujus
 Ima tenes, quid me praeclara firpe deorum,
 (Si modo, quem perhibes, pater eft Thymbraeus Apollo)
 Inuifum fati genuifti? aut quo tibi noftri
 Pulsus amor? quid me coelum fperare jubebas?
 En etiam hunc ipfum vitae mortalis honorem,
 Quem mihi vix frugum et pecudum custodia follers
 Omnia tentanti extuderat, te matre, relinquo.
 Quin age, et ipfa manu felicis erue filvas;
 Fer ftabulis inimicum ignem, atque interfice meffis:
 Ure fata, et validam in vitis molire bipennem;
 Tanta meae fi te ceperunt taedia laudis.
 At mater fonitum thalamo fub fluminis alti
 Senfit. Eam circum Milefia vellera Nymphae
 Carpebant, hyali faturo fucata colore:
 Drymoque, Xanthoque, Ligeaque, Phyllidoceque,
 Caefariem effufae nitidam per candida colla:

Nefae, Spioque, Thaliaque, Cymodoceque,
 Cydippeque, et flava Lycorias; altera virgo,
 Altera tum primos Lucinae experta labores;
 Clioque et Beroë foror, Oceanitides ambae,
 Ambae auro, pictis incinctae pellibus ambae;
 Atque Ephyre, atque Opis, et Asia Deïopea;
 Et tandem positis velox Arethusa sagittis.
 Inter quas curam Clymene narrabat inanem
 Volcani, Martisque dolos, et dulcia furta;
 Atque Chao densos divum numerabat amores.
 Carmine quo captae, dum fufis mollia pensa
 Devolvunt, iterum maternas inpulit auris
 Luctus Ariftaei, vitreisque fedilibus omnes
 Obtupere: fed ante alias Arethusa forores
 Profpiciens, fumma flavum caput extulit unda.
 Et procul: O gemitu non frustra exterrita tanto,
 Cyrene foror; ipfe tibi tua maxima cura
 Triftis Ariftaeus Penei genitoris ad undam
 Stat lacrimans, et te crudelem nomine dicit.
 Huic percuffa nova mentem formidine mater,
 Duc age, duc ad nos; fas illi limina divom
 Tangere, ait: fimul alta jubet difcedere late
 Flumina, qua juvenis greflus inferret. At illum

Curvata in montis faciem circumstetit unda,
Adcepitque finu vasto, misitque sub amnem.
Jamque domum mirans geneticis, et humida regna,
Speluncisque lacus clausos, lucosque sonantis,
Ibat, et ingenti motu stupefactus aquarum,
Omnia sub magna labentia flumina terra
Spectabat diversa locis, Phasimque, Lycumque,
Et caput, unde altus primum se erumpit Enipeus,
Unde pater Tiberinus, et unde Aniena fluente,
Saxofumque sonans Hypanis, Myfusque Caicus,
Et gemina auratus taurino cornua voltu
Eridanus: quo non alius per pingua culta
In mare purpureum violentior effluit amnis.
Postquam est in thalami pendentia pumice tecta
Perventum, et gnati fletus cognovit inanes
Cyrene; manibus liquidos dant ordine fontis
Germanae, tonsisque ferunt mantelia villis.
Pars epulis onerant mensas, et plena reponunt
Pocula. Panchaeis adulescunt ignibus arae.
Et mater, Cape Maeonii carchesia Bacchi:
Oceano libemus, ait. Simul ipsa precatur
Oceanumque patrem rerum, Nymphasque sorores,
Centum quae silvas, centum quae flumina fervant.

Ter liquido ardentem perfudit nectare Vestam:
Ter flamma ad summum tecti subjecta reluxit.
Omne quo firmans animum, sic incipit ipsa:
Est in Carpathio Neptuni gurgite vates
Caeruleus Proteus, magnum qui piscibus aequor
Et juncto bipedum curru metitur equorum.
Hic nunc Emathiae portus patriamque revisit
Pallenen. Hunc et Nymphae veneramus, et ipse
Grandaevus Nereus. Novit namque omnia vates,
Quae sint, quae fuerint, quae mox ventura trahantur.
Quippe ita Neptuno visum est: inmania cujus
Armenta, et turpis pascit sub gurgite phocas.
Hic tibi, nate, prius vinclis capiendus, ut omnem
Expediat morbi causam, eventusque secundet.
Nam sine vi non ulla dabit praecepta, neque illum
Orando flectes: vim duram et vincula capto
Tende. Doli circum haec demum frangentur inanes.
Ipsa ego te, medios quum sol adcenderit aestus,
Quum sitiunt herbae, et pecori jam gratior umbra est,
In secreta fenis ducam, quo fessus ab undis
Se recipit; facile ut somno adgrediare jacentem.
Verum ubi conreptum manibus vinclisque tenebis;
Tum variae eludent species atque ora ferarum.

Fiet enim subito sus horridus, atraque tigris,
 Squamofusque draco, et fulva cervice leaena:
 Aut acrem flammae sonitum dabit, atque ita vinculis
 Excidet, aut in aquas tenues dilapsus abibit.
 Sed quanto ille magis formas se vertet in omnis,
 Tanto, gnate, magis contende tenacia vincla:
 Donec talis erit mutato corpore, qualem
 Videris, incepto tegetet quum lumina fomno.
 Haec ait, et liquidum ambrosiae diffundit odorem:
 Quo totum nati corpus perduxit. At illi
 Dulcis compositis spiravit crinibus aura,
 Atque habilis membris venit vigor. Est specus ingens
 Exesi latere in montis, quo plurima vento
 Cogitur, inque sinus scindit sese unda reductos;
 Deprensus olim statio tutissima nautis.
 Intus se vasti Proteus tegit objice faxi.
 Hic juvenem in latebris aversum a lumine Nympha
 Conlocat: ipsa procul nebulis obscura resistit.
 Jam rapidus torrens sitientis Sirius Indos,
 Ardebat; coelo et medium sol igneus orbem
 Hauserat. Arebant herbae, et cava flumina siccis
 Faucibus ad limum radii tepefacta coquebant:
 Quum Proteus consueta petens e fluctibus antra

Ibat. Eum vasti circum gens humida ponti
Exfultans rorem late disperfit amarum.
Sternunt se fomno diversae in litore phocae.
Ipse, velut stabuli custos in montibus olim,
Vesper ubi e pastu vitulos ad tecta reducit,
Auditisque lupos acuunt balatibus agni,
Confidit scopulo medius, numerumque recenset:
Cujus Aristaeo quoniam est oblata facultas,
Vix defessa senem passus componere membra,
Cum clamore ruit magno, manicisque jacentem
Occupat. Ille suae contra non inmemor artis,
Omnia transformat sese in miracula rerum,
Ignemque, horribilemque feram, fluviumque liquentem.
Verum, ubi nulla fugam reperit pellacia, victus
In sese redit, atque hominis tandem ore locutus:
Nam quis te, juvenum confidentissime, nostras
Jussit adire domus? quidve hinc petis? inquit. At ille:
Scis, Proteu, scis ipse: neque est te fallere cuiquam.
Sed tu desine velle. Deum praecepta secuti
Venimus hinc lapsis quaesitum oracula rebus.
Tantum effatus. Ad haec vates vi denique multa
Ardentis oculos intorsit lumine glauco,
Et graviter frendens, sic fatis ora resolvit:

Non te nullius exercent numinis irae.
Magna luis commissa: tibi has miserabilis Orpheus
Haud quaquam ob meritum poenas, ni fata resistent,
Suscitat; et rapta graviter pro conjuge faevit.
Illa quidem, dum te fugeret per flumina praeceps,
Inmanem ante pedes hydram moritura puella
Servantem ripas alta non vidit in herba.
At chorus aequalis Dryadum clamore supremos
Inplerunt montis. Flerunt Rhodopeiae arces,
Altaque Pangaea, et Rhefi Mavortia tellus,
Atque Getae, atque Hebrus, et Actias Orithyia.
Ipse cava solans aegrum testudine amorem,
Te, dulcis conjux, te solo in litore fecum,
Te veniente die, te decedente canebat.
Taenarias etiam fauces, alta ostia Ditis,
Et caligantem nigra formidine lucum
Ingressus, Manisque adiit, Regemque tremendum,
Nesciaque humanis precibus mansuescere corda.
At cantu conmotae Erebi de sedibus imis
Umbrae ibant tenues, simulacraque luce carentum:
Quam multa in foliis avium se millia condunt,
Vesper ubi, aut hibernus agit de montibus imber:
Matres, atque viri, defunctaque corpora vita

Magnanimùm heroum, pueri, innuptaeque puellae,
Inpositique rogis juvenes ante ora parentum,
Quos circum limus niger, et deformis arundo
Cocytì, tardaue palus inamabilis unda
Adligat, et novies Styx interfusa coërcet.
Quin ipsae stupuere domus, atque intima Lethi
Tartara, caeruleosque inplexae crinibus anguis
Eumenides, tenuitque inhians tria Cerberus ora,
Atque Ixionii vento rota constitit orbis.
Jamque pedem referens casus evaserat omnis,
Redditaque Eurydice superas veniebat ad auras,
Pone sequens; namque hanc dederat Proserpina legem:
Quum subita incautum dementia cepit amantem,
Ignoscenda quidem, scirent si ignoscere Manes.
Restitit, Eurydicenque suam jam luce sub ipsa
Inmemor, heu, victusque animi respexit. Ibi omnis
Effusus labor, atque inmitis rupta tyranni
Foedera, terque fragor stagnis auditus Avernìs.
Illa, Quis et me, inquit, miseram, et te perdidit, Orpheu?
Quis tantus furor? en iterum crudelia retro
Fata vocant, conditque natantia lumina fomnus.
Jamque vale. Feror ingenti circumdata nocte,
Invalidasque tibi tendens, heu non tua, palmas!

Dixit. Et ex oculis subito, ceu fumus in auras
 Conmixtus tenuis, fugit diversa: neque illum,
 Prenfantem nequicquam umbras, et multa volentem
 Dicere, praeterea vidit: nec portitor Orci
 Amplius objectam passus transire paludem.
 Quid faceret? quo se rapta bis conjuge ferret?
 Quo fletu Manis, qua Numina voce moveret?
 Illa quidem Stygia nabat jam frigida cumba.
 Septem illum totos perhibent ex ordine mensis
 Rupe sub aëria deserti ad Strymonis undam
 Flevisse, et gelidis haec evoluisse sub antris,
 Mulcentem tigris, et agentem carmine quercus.
 Qualis populea moerens philomela sub umbra
 Amissos quaeritur foetus; quos durus arator
 Observans nido inplumis detraxit: at illa
 Flet noctem, ramoque sedens miserabile carmen
 Integrat, et moestis late loca questibus inplet.
 Nulla Venus, non ulli animum flexere hymenaei.
 Solus Hyperboreas glacies, Tanaimque nivalem,
 Arvaeque Rhipaeis numquam viduata pruinis
 Lustrabat, raptam Eurydicen, atque irrita Ditis
 Dona, querens. Spretæ Ciconum quo munere matres,
 Inter sacra Deum, nocturnique orgia Bacchi,

Discerptum latos juvenem sparfere per agros.
 Tum quoque marmorea caput a cervice revolsum,
 Gurgite quum medio portans Oeagrius Hebrus
 Volveret, Eurydicen vox ipsa et frigida lingua,
 Ah miseram Eurydicen! anima fugiente vocabat:
 Eurydicen toto referebant flumine ripae.
 Haec Proteus: et se jactu dedit aequor in altum.
 Quaque dedit, spumantem undam sub vertice torfit.

At non Cyrene: namque ultro adfata timentem:
 Nate, licet tristis animo deponere curas.
 Haec omnis morbi causa: hinc miserabile Nymphae,
 Cum quibus illa choros lucis agitabat in altis,
 Exitium misere apibus. Tu munera supplex
 Tende petens pacem, et faciles venerare Napaeas.
 Namque dabunt veniam votis, irasque remittent.
 Sed, modus orandi qui sit, prius ordine dicam.
 Quatuor eximios praestanti corpore tauros,
 Qui tibi nunc viridis depascunt summa Lycei,
 Delige, et intacta totidem cervice juvencas.
 Quatuor his aras alta ad delubra dearum
 Constitue, et sacrum jugulis demitte cruorem:
 Corporaque ipsa boum frondoso defere luco.
 Post, ubi nona suos Aurora ostenderit ortus,

Inferias Orphei Lethaea papavera mittes,
Placatam Eurydicen vitula venerabere caesa,
Et nigram mactabis ovem, lucumque revifes.
Haud mora: continuo matris praecepta faceffit:
Ad delubra venit; monstratas excitat aras;
Quatuor eximios praestanti corpore tauros
Ducit, et intacta totidem cervice juvencas.
Post, ubi nona suos Aurora induxerat ortus,
Inferias Orphei mittit, lucumque revifit.
Hic vero fubitum ac dictu mirabile monstrum
Adfpiciunt, liquefacta boum per viscera toto
Stridere apes utero, et ruptis effervere costis;
Inmenfasque trahi nubes: jamque arbore fumma
Confluere, et lentis uvam demittere ramis.

Haec fuper arborum cultu pecorumque canebam,
Et fuper arboribus: Caefar dum magnus ad altum
Fulminat Euphraten bello, victorque volentis
Per populos dat jura, viamque adfectat Olympo.
Illo Virgilium me tempore dulcis alebat
Parthenope, ftudiis florentem ignobilis otî:
Carmina qui lufi paftorum, audaxque juventa,
Tityre, te patulae cecini fub tegmine fagi.

PUBLII VIRGILII
MARONIS
AENEIDOS
LIBER PRIMUS.

*Ille ego, qui quondam gracili modulatus avena
Carmen, et egressus silvis, vicina coëgi,
Ut quamvis avido parerent arva colono,
Gratum opus agricolis: at nunc horrentia Martis*

ARMA, virumque cano, Trojae qui primus ab oris
Italiam, fato profugus, Lavinia venit
Litora. Multum ille et terris jactatus et alto
Vi superùm, faevae memorem Junonis ob iram:
Multa quoque et bello passus, dum conderet urbem,
Inferretque deos Latio. Genus unde Latinum,
Albanique patres, atque altae moenia Romae.
Musa, mihi causas memora, quo numine laeso,
Quidve dolens Regina Deùm, tot volvere casus
Insignem pietate virum, tot adire labores
Impulerit. Tantaene animis coelestibus irae!

Urbs antiqua fuit (Tyrii tenuere coloni)
 Carthago, Italiam contra Tiberinaque longe
 Ostia, dives opum, studiisque asperrima belli:
 Quam Juno fertur terris magis omnibus unam
 Posthabita coluisse Samo. Hic illius arma,
 Hic currus fuit: hoc regnum dea gentibus esse,
 Si qua fata finant, jam tum tenditque fovetque.
 Progeniem sed enim Trojano a sanguine duci
 Audierat, Tyrias olim quae verteret arces.
 Hinc populum, late regem, belloque superbum,
 Venturum excidio Libyae: sic volvere Parcas.
 Id metuens, veterisque memor Saturnia belli,
 Prima quod ad Trojam pro caris gesserat Argis.
 Nec dum etiam causae irarum saevique dolores
 Exciderant animo. Manet alta mente repostum
 Judicium Paridis, spretaeque injuria formae;
 Et genus invifum, et rapti Ganymedis honores.
 His adensa super, jactatos aequore toto
 Troas, reliquias Danaum atque inmitis Achilli,
 Arcebat longe Latio: multosque per annos
 Errabant acti fati maria omnia circum.
 Tanta molis erat Romanam condere gentem.
 Vix e conspectu Siculae telluris in altum

Vela dabant laeti, et spumas falis aere ruebant;
Quum Juno, aeternum fervans sub pectore volnus,
Haec secum: Mene incepto desistere victam,
Nec posse Italiâ Teucrorum avertere regem?
Quippe vector fatis. Pallasne exurere classem
Argivum, atque ipsos potuit submergere ponto,
Unius ob noxam et furias Ajacis Oïlei?
Ipsa, Jovis rapidum jaculata e nubibus ignem,
Disjecitque rates, evertitque aequora ventis:
Illum exspirantem transfixo pectore flammâs
Turbine conripuit, scopuloque infixit acuto.
Ast ego, quae divom incedo regina, Jovisque
Et soror et conjux, una cum gente tot annos
Bella gero. Et quisquam numen Junonis adoret
Praeterea, aut supplex aris inponat honorem?
Talia flammato secum Dea corde volutans,
Nimborum in patriam, loca foeta furentibus austris,
Aeoliam venit. Hic vasto rex Aeolus antro
Luctantis ventos tempestatesque sonoras
Imperio premit, ac vinclis et carcere frenat.
Illi indignantes magno cum murmure montis
Circum claustra fremunt. Celsa fedet Aeolus arce
Sceptra tenens, mollitque animos, et temperat iras.

Ni faciat, maria ac terras coelumque profundum
Quippe ferant rapidi secum, verrantque per auras.
Sed pater omnipotens speluncis abdidit atris,
Hoc metuens: molemque et montis infuper altos
Inposuit, regemque dedit, qui foedere certo
Et premere, et laxas sciret dare iussus habenas.
Ad quem tum Juno supplex his vocibus usa est:
Aeole, (namque tibi divom pater atque hominum rex
Et mulcere dedit fluctus et tollere vento)
Gens inimica mihi Tyrrhenum navigat aequor,
Ilium in Italiam portans, victosque Penates:
Incute vim ventis, submersasque obrue puppes:
Aut age diversos: et disjice corpora ponto.
Sunt mihi bis septem praestanti corpore Nymphae,
Quarum, quae forma pulcherrima, Deïopeam
Connubio jungam stabili, propriamque dicabo:
Omnis ut tecum meritis pro talibus annos
Exigat, et pulchra faciat te prole parentem.
Aeolus haec contra: Tuus, o regina, quid optes
Explorare labor: mihi iussa capeffere fas est.
Tu mihi, quodcumque hoc regni, tu sceptrum Jovemque
Concilias: tu das epulis adcumbere divom,
Nimborumque facis tempestatumque potentem.

Haec ubi dicta, cavum conversa cuspide montem
 Impulit in latus: ac venti, velut agmine facto,
 Qua data porta, ruunt, et terras turbine perflant.
 Incubere mari, totumque a sedibus imis
 Una Eurusque Notusque ruunt, creberque procellis
 Africus, et vastos volvunt ad litora fluctus.
 Insequitur clamorque virum stridorque rudentum.
 Eripiunt subito nubes coelumque diemque
 Teucrorum ex oculis: ponto nox incubat atra.
 Intonuere poli, et crebris micat ignibus aether;
 Praesentemque viris intentant omnia mortem.
 Extemplo Aeneae solvuntur frigore membra.
 Ingemit, et, duplicis tendens ad sidera palmas,
 Talia voce refert: O terque quaterque beati!
 Quis ante ora patrum Trojae sub moenibus altis
 Contigit oppetere! o Danaum fortissime gentis
 Tydide, mene Iliacis occumbere campis
 Non potuisse, tuaque animam hanc effundere dextra?
 Saevus ubi Aeacidae telo jacet Hector, ubi ingens
 Sarpedon: ubi tot Simois conrepta sub undis
 Scuta virum galeasque et fortia corpora volvit.
 Talia jactanti stridens aquilone procella
 Velum adversa ferit, fluctusque ad sidera tollit.

Franguntur remi: tum prora avertit, et undis
Dat latus. Insequitur cumulo praeruptus aquae mons.
Hi summo in fluctu pendent: his unda dehiscens
Terram inter fluctus aperit. Furit aestus arenis.
Tris notus abreptas in faxa latentia torquet:
Saxa vocant Itali, mediis quae in fluctibus, aras.
Dorsum inmane mari summo. Tris Eurus ab alto
In brevia et Syrtis urguet, miserabile visum,
Inluditque vadis, atque aggere cingit arenae.
Unam, quae Lycios fidumque vehebat Orontem,
Ipsius ante oculos ingens a vertice pontus
In puppim ferit. Excutitur, pronusque magister
Volvitur in caput. Ast illam ter fluctus ibidem
Torquet agens circum, et rapidus vorat aequore vortex.
Adparent rari nantes in gurgite vasto;
Arma virum, tabulaeque, et Troia gaza per undas.
Jam validam Ilionei navem, jam fortis Achatae,
Et qua vectus Abas, et qua grandaevus Aletes,
Vicit hiems. Laxis laterum compagibus omnes
Adcipiunt inimicum imbrem, rimisque fatiscunt.
Interea magno misceri murmure pontum,
Emissamque hiemem sensit Neptunus, et imis
Stagna refusa vadis: graviter commotus, et alto

Prospiciens, summa placidum caput extulit unda.
Disjectam Aeneae toto videt aequore classem:
Fluctibus oppressos Troas, coelique ruina.
Nec latuere doli fratrem Junonis et irae.
Eurum ad se Zephyrumque vocat. Dehinc talia fatur:
Tantane vos generis tenuit fiducia vestri?
Jam coelum terramque meo sine numine, venti,
Miscere, et tantas audetis tollere moles?
Quos ego. Sed motos praestat componere fluctus.
Post mihi non simili poena commissa luetis.
Maturate fugam, regique haec dicite vestro:
Non illi imperium pelagi saevumque tridentem,
Sed mihi forte datum. Tenet ille inmania faxa,
Vestras, Eure, domos. Illa se jactet in aula
Aeolus, et clauso ventorum carcere regnet.
Sic ait, et dicto citius tumida aequora placat:
Conlectasque fugat nubes, solemque reducit.
Cymothoë, simul et Triton adnixus, acuto
Detrudunt navis scopulo. Levat ipse tridenti:
Et vastas aperit Syrtis, et temperat aequor:
Atque rotis summas levibus perlabitur undas.
Ac, veluti magno in populo quum saepe coorta est
Seditio, saevitque animis ignobile vulgus;

Jamque faces et faxa volant; furor arma ministrat:
Tum, pietate gravem ac meritis si forte virum quem
Conspexere, silent; adrectisque auribus adsunt:
Iste regit dictis animos, et pectora mulcet.
Sic cunctus pelagi cecidit fragor, aequora postquam
Prospiciens genitor, coeloque invectus aperto
Flectit equos, curruque volans dat lora secundo.

Defessi Aeneadae, quae proxima, litora cursu
Contendunt petere, et Libyae vertuntur ad oras.
Est in secessu longo locus. Infula portum
Efficit objectu laterum, quibus omnis ab alto
Frangitur, inque sinus scindit sese unda reductos.
Hinc atque hinc vastae rupes, geminique minantur
In coelum scopuli: quorum sub vertice late
Aequora tuta silent. Tum silvis scaena coruscis
Desuper, horrentique atrum nemus inminet umbra.
Fronte sub adversa scopulis pendentibus antrum:
Intus aquae dulces, vivoque fedilia saxo;
Nympharum domus. Hic fessas non vincula navis
Ulla tenent: unco non adligat anchora morfu.
Huc septem Aeneas conlectis navibus omni
Ex numero subit: ac magno telluris amore
Egredi optata potiuntur Troës arena,

Et fale tabentis artus in litore ponunt.
 Ac primum filici scintillam excudit Achates,
 Suscepitque ignem foliis, atque arida circum
 Nutrimenta dedit, rapuitque in fomite flammam.
 Tum Cererem corruptam undis, Cerealiaque arma
 Expediunt fessi rerum; frugesque receptas
 Et torrere parant flammis, et frangere faxo.
 Aeneas scopulum interea conscendit, et omnem
 Prospectum late pelago petit; Anthea si quem
 Jactatum vento videat, Phrygiasque biremis,
 Aut Capyn, aut celsis in puppibus arma Caïci.
 Navem in conspectu nullam. Tris litore cervos
 Prospicit errantis: hos tota armenta sequuntur
 A tergo, et longum per vallis pascitur agmen.
 Constitit hic, arcumque manu celerisque sagittas
 Conripuit; fidus quae tela gerebat Achates;
 Ductoresque ipsos primum, capita alta ferentis
 Cornibus arboreis, sternit; tum volgus: et omnem
 Miscet agens telis nemora inter frondea turbam.
 Nec prius absistit, quam septem ingentia victor
 Corpora fundat humi, et numerum cum navibus aequet.
 Hinc portum petit, et socios partitur in omnis.
 Vina, bonus quae deinde cadis onerarat Acestes

Litore Trinacrio, dederatque abeuntibus heros,
Dividit, et dictis maerentia pectora mulcet:

O focii, (neque enim ignari fumus ante malorum)

O passii graviora; dabit deus his quoque finem.

Vos et Scyllaeam rabiem penitusque fonantis

Adcestis scopulos: vos et Cyclopia faxa

Experti. Revocate animos, maestumque timorem

Mittite. Forfan et haec olim meminisse juvabit.

Per varios casus, per tot discrimina rerum,

Tendimus in Latium: sedes ubi fata quietas

Ostendunt. Illic fas regna resurgere Trojae.

Durate, et vosmet rebus servate secundis.

Talia voce refert: curisque ingentibus aeger

Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.

Illi se praedae adcingunt, dapibusque futuris:

Tergora deripiunt costis, et viscera nudant.

Pars in frustra fecant, veribusque trementia figunt:

Litore aëna locant alii, flammisque ministrant.

Tum victu revocant vires: fusique per herbam

Inplentur veteris Bacchi, pinguisque ferinae.

Postquam exemta fames epulis, mensaeque remotae,

Amisso longo socios sermone requirunt;

Spemque metumque inter dubii: seu vivere credant,

Sive extrema pati, nec jam exaudire vocatos.
 Praecipue pius Aeneas, nunc acris Oronti,
 Nunc Amyci casum gemit, et crudelia secum
 Fata Lyci, fortemque Gyan, fortemque Cloanthum.
 Et jam finis erat: quum Juppiter aethere summo
 Despiciens mare velivolum terrasque jacentis,
 Litoraue, et latos populos, sic vertice coeli
 Constitit, et Libyae defixit lumina regnis.
 Atque illum talis jactantem pectore curas
 Triftior, et lacrimis oculos suffusa nitentis,
 Adloquitur Venus: O qui res hominumque deùmque
 Aeternis regis imperiis, et fulmine terres,
 Quid meus Aeneas in te committere tantum,
 Quid Troës potuere? quibus, tot funera passis,
 Cunctus ob Italiam terrarum clauditur orbis?
 Certe hinc Romanos olim, volventibus annis,
 Hinc fore ductores, revocato a sanguine Teucris,
 Qui mare, qui terras omni ditione tenerent,
 Pollicitus. Quae te, Genitor, sententia vertit?
 Hoc equidem occasum Trojae tristisque ruinas
 Solabar, fatis contraria fata rependens.
 Nunc eadem fortuna viros tot casibus actos
 Insequitur, Quem das finem, Rex magne, laborum?

Antenor potuit, mediis elapsus Achivis,
 Illyricos penetrare sinus, atque intima tutus
 Regna Liburnorum, et fontem superare Timavi:
 Unde per ora novem vasto cum murmure montis
 It mare proruptum, et pelago premit arva fonanti.
 Hic tamen ille urbem Patavi, fedesque locavit
 Teucrorum, et genti nomen dedit, armaque fixit
 Troia. Nunc placida conpositus pace quiescit.
 Nos, tua progenies, coeli quibus adnuis arcem,
 Navibus (infandum) amissis, unius ob iram
 Prodimur, atque Italis longe disjungimur oris.
 Hic pietatis honos? sic nos in sceptris reponis?
 Olli subridens hominum fator atque deorum,
 Vultu, quo coelum tempestatesque ferent,
 Oscula libavit natae. Dehinc talia fatur.
 Parce metu, Cytherea. Manent inmota tuorum
 Fata tibi. Cernes urbem et promissa Lavini
 Moenia, sublimemque feres ad sidera coeli
 Magnanimum Aenean: neque me sententia vertit.
 Hic (tibi fabor enim, quando haec te cura remordet,
 Longius et volvens fatorum arcana movebo)
 Bellum ingens geret Italia, populosque ferocis
 Contundet; moresque viris et moenia ponet:

Tertia dum Latio regnantem viderit aetas,
 Ternaque transferint Rutulis hiberna subactis.
 At puer Aescanius, cui nunc cognomen Iūlo
 Additur (Ilus erat, dum res stetit Ilia regno)
 Triginta magnos volvendis mensibus orbis
 Imperio explebit, regnumque ab sede Lavini
 Transferet, et longam multa vi muniet Albam.
 Hic jam ter centum totos regnabitur annos
 Gente sub Hectorea; donec regina sacerdos
 Marte gravis geminam partu dabit Ilia prolem.
 Inde lupae fulvo nutricis tegmine laetus
 Romulus excipiet gentem, et Mavortia condet
 Moenia, Romanosque suo de nomine dicet.
 His ego nec metas rerum, nec tempora pono:
 Imperium sine fine dedi. Quin aspera Juno,
 Quae mare nunc terrasque metu coelumque fatigat,
 Consilia in melius referet, mecumque fovebit
 Romanos rerum dominos, gentemque togatam.
 Sic placitum. Veniet lustris labentibus aetas,
 Quum domus Assaraci Phthiam clarasque Mycenae
 Servitio premet, ac victis dominabitur Argis.
 Nascetur pulchra Trojanus origine Caesar,
 (Imperium Oceano, famam qui terminet astris;)

Julius, a magno demissum nomen Iūlo.
 Hunc tu olim coelo, spoliis Orientis onustum,
 Adcipies secura. Vocabitur hic quoque votis.
 Aspera tum positis mitescent secula bellis.
 Cana Fides, et Vesta, Remo cum fratre Quirinus
 Jura dabunt: dirae ferro et compagibus artis
 Claudentur belli portae. Furor impius intus
 Saeva sedens super arma, et centum vinctus aënis
 Post tergum nodis, fremet horridus ore cruento.
 Haec ait: et Maja genitum demittit ab alto;
 Ut terrae, utque novae pateant Carthaginis arces
 Hospitio Teucris: ne fati nescia Dido
 Finibus arceret. Volat ille per aëra magnum
 Remigio alarum: ac Libyae citus adstetit oris.
 Et jam iussa facit: ponuntque ferocia Poeni
 Corda, volente deo. In primis regina quietum
 Adcipit in Teucros animum, mentemque benignam.

At pius Aeneas, per noctem plurima volvens,
 Ut primum lux alma data est, exire; locosque
 Explorare novos, quas vento adcefferit oras:
 Qui teneant (nam inculta videt) hominesne, feraene,
 Quaerere constituit, fociisque exacta referre.
 Classẽm in convexo nemorum, sub rupe cavata,

Arboribus clausam circum atque horrentibus umbris
Occulit. Ipse uno graditur comitatus Achate;
Bina manu lato crispans hastilia ferro.
Cui mater media sese tulit obvia silva,
Virginis os habitumque gerens, et virginis arma
Spartanae: vel qualis equos Thræissa fatigat
Harpalyce, volucrumque fuga praevertitur Hebrum.
Namque humeris de moreabilem suspenderit arcum
Venatrix, dederatque comam diffundere ventis;
Nuda genu, nodoque sinus conlecta fluentis.
Ac prior, Heus, inquit, juvenes, monstrate mearum
Vidistis si quam hic errantem forte fororum,
Succinctam pharetra et maculosae tegmine lyncis,
Aut spumantis apri cursum clamore prementem.
Sic Venus; et Veneris contra sic filius orsus:
Nulla tuarum audita mihi neque visa fororum,
O (quam te memorem?) virgo. Namque haud tibi voltus
Mortalis, nec vox hominem sonat. O, dea certe;
An Phoebi foror, an Nympharum sanguinis una?
Sis felix, nostrumque leves quaecumque laborem:
Et quo sub coelo tandem, quibus orbis in oris
Jactemur, doceas. Ignari hominumque locorumque
Erramus, vento huc et vastis fluctibus acti.

Multa tibi ante aras nostra cadet hostia dextra.
Tum Venus: Haud equidem tali me dignor honore:
Virginibus Tyriis mos est gestare pharetram,
Purpureoque alte furas vincire cothurno.
Punica regna vides, Tyrios, et Agenoris urbem:
Sed fines Libyci, genus intractabile bello.
Imperium Dido Tyria regit urbe profecta,
Germanum fugiens. Longa est injuria, longae
Ambages. Sed summa sequar fastigia rerum.
Huic conjux Sychaeus erat, ditissimus agri
Phoenicum, et magno miserae dilectus amore:
Cui pater intactam dederat, primisque jugarat
Ominibus. Sed regna Tyri germanus habebat
Pygmalion, scelere ante alios inmanior omnis.
Quos inter medius venit Furor. Ille Sychaeum
Inpius ante aras, atque auri caecus amore,
Clam ferro incautum superat, securus amorum
Germanae: factumque diu celavit, et aegram,
Multa malus, simulans, vana spe lusit amantem.
Ipsa sed in somnis inhumati venit imago
Conjugis; ora modis adtollens pallida miris,
Crudelis aras, trajectaque pectora ferro
Nudavit; caecumque domus scelus omne retexit.

Tum celerare fugam patriaque excedere fuadet,
Auxiliumque viae veteres tellure recludit
Thesauros, ignotum argenti pondus et auri.
His conmotâ fugam Dido sociosque parabat.
Conveniunt, quibus aut odium crudele tyranni,
Aut metus acer erat: navis, quae forte paratae,
Conripiunt, onerantque auro. Portantur avari
Pygmalionis opes pelago. Dux femina facti.
Devenere locos, ubi nunc ingentia cernes
Moenia, surgentemque novae Carthaginis arcem:
Mercatique solum, facti de nomine Byrsam,
Taurino quantum possent circumdare tergo.
Sed vos qui tandem, quibus aut venistis ab oris,
Quove tenetis iter? Quaerenti talibus ille
Suspirans, imoque trahens a pectore vocem:
O dea, si prima repetens ab origine pergam,
Et vacet annalis nostrorum audire laborum;
Ante diem clauso componet vesper Olympo.
Nos Troja antiqua, si vestras forte per auris
Trojae nomen iit, diversa per aequora vectos
Forte sua Libycis tempestas adpulit oris.
Sum pius Aeneas, raptos qui ex hoste Penates
Classe veho mecum, fama super aethera notus.

Italiam quaero patriam, genus ab Jove summo.
Bis denis Phrygium conscendi navibus aequor;
Matre dea monstrante viam, data fata secutus,
Vix septem convolsae undis euroque superfunt.
Ipse ignotus, egens, Libyae deserta peragro,
Europa atque Asia pulsus. Nec plura querentem
Passa Venus medio sic interfata dolore est.
Quisquis es, haud, credo, invisus coelestibus auras
Vitales carpis, Tyriam qui adveneris urbem.
Perge modo, atque hinc te reginae ad limina perfer.
Namque tibi reduces socios classemque relatam
Nuntio, et in tutum versis aquilonibus actam:
Ni frustra augurium vani docuere parentes.
Adspice bis fenos laetantis agmine Cycnos,
Aethera quos lapsa plaga Jovis ales aperto
Turbabat coelo: nunc terras ordine longo
Aut capere, aut captas jam despectare videntur.
Ut reduces illi ludunt stridentibus alis,
Et coetu cinxere polum, cantusque dedere;
Haud aliter puppesque tuae pubesque tuorum
Aut portum tenet, aut pleno subit ostia velo.
Perge modo, et qua te ducit via, dirige gressum.
Dixit, et avertens rosea cervice refulsit,

Ambrosiaeque comae divinum vertice odorem
 Spiravere: pedes vestis defluxit ad imos,
 Et vera incessu patuit dea. Ille, ubi matrem
 Adgnovit, tali fugientem est voce secutus:
 Quid natum toties, crudelis tu quoque, falsis
 Ludis imaginibus? cur dextrae jungere dextram
 Non datur, ac veras audire et reddere voces?
 Talibus incusat, gressumque ad moenia tendit.
 At Venus obscuro gradientis aëre saepfit;
 Et multo nebulae circum dea fudit amictu:
 Cernere ne quis eos, neu quis contingere possset,
 Molirive moram, aut veniendi poscere causas.
 Ipsa Paphum sublimis abit, sedesque revisit
 Laeta suas: ubi templum illi, centumque Sabaeo
 Ture calent arae, fertisque recentibus halant.

Conripuere viam interea, qua semita monstrat.
 Jamque adscendebant collem, qui plurimus urbi
 Inminet, adversasque adspectat desuper arces.
 Miratur molem Aeneas, magalia quondam:
 Miratur portas, strepitumque, et strata viarum.
 Instant ardentes Tyrii: pars ducere muros,
 Molirique arcem, et manibus subvolvere saxa:
 Pars optare locum tecto, et concludere fulco.

Jura, magistratusque legunt, sanctumque fenatum.

Hic portus alii effodiunt: hic alta theatri

Fundamenta locant alii; inmanisque columnas

Rupibus excidunt, scaenis decora alta futuris.

Qualis apes aestate nova per florea rura

Exercet sub sole labor; quum gentis adultos

Educunt foetus, aut quum liquentia mella

Stipant, et dulci distendunt nectare cellas:

Aut onera adciipiunt venientum, aut agmine facto

Ignavum fucos pecus a praesepibus arcent.

Fervet opus, redolentque thymo fragrantia mella.

O fortunati, quorum jam moenia surgunt!

Aeneas ait, et fastigia suspicit urbis.

Infert se faeptus nebula (mirabile dictu)

Per medios, miscetque viris; neque cernitur ulli.

Lucus in urbe fuit media, laetissimus umbrae,

Quo primum jactati undis et turbine Poeni

Effodere loco signum, quod regia Juno

Monstrarat, caput acris equi. Sic nam fore bello

Egregiam, et facilem victu per secula gentem.

Hic templum Junoni ingens Sidonia Dido

Condebat, donis opulentum et numine divae:

Aerea cui gradibus furgebant limina, nexaeque

Aere trabes: foribus cardo stridebat aënis.
 Hoc primum in luco nova res oblata timorem
 Leniit. Hic primum Aeneas sperare salutem
 Ausus, et adflictis melius confidere rebus.
 Namque, sub ingenti lustrat dum singula templo
 Reginam opperiens, dum quae fortuna fit urbi,
 Artificumque manus inter se operumque laborem
 Miratur, videt Iliacas ex ordine pugnas,
 Bellaque jam fama totum volgata per orbem,
 Atridas, Priamumque, et saevum ambobus Achillem.
 Constatit; et lacrimans, Quis jam locus, inquit, Achate,
 Quae regio in terris nostri non plena laboris?
 En Priamus. Sunt hic etiam sua praemia laudi:
 Sunt lacrimae rerum: et mentem mortalia tangunt.
 Solve metus. Feret haec aliquam tibi fama salutem.
 Sic ait, atque animum pictura pascit inani
 Multa gemens, largoque humectat flumine voltum.
 Namque videbat, uti bellantes Pergama circum
 Hac fugerent Graji, premeret Trojana juvenus:
 Hac Phryges; instaret curru cristatus Achilles.
 Nec procul hinc Rhefi niveis tentoria velis
 Adgnoscat lacrimans; primo quae prodita somno
 Tydides multa vastabat caede cruentus:

Ardentisque avertit equos in castra, prius quam
Pabula gustassent Trojae Xanthumque bibissent.
Parte alia fugiens amissis Troilus armis,
Infelix puer, atque impar congressus Achilli,
Fertur equis, curruque haeret resupinus inani,
Lora tenens tamen. Huic cervixque comaeque trahuntur
Per terram, et versa pulvis inscribitur hasta.
Interea ad templum non aequae Palladis ibant
Crinibus Iliades passis, peplumque ferebant
Suppliciter tristes, et tunicae pectora palmis.
Diva solo fixos oculos averfa tenebat.
Ter circum Iliacos raptaverat Hectors muros,
Exanimumque auro corpus vendebat Achilles.
Tum vero ingentem gemitum dat pectore ab imo:
Ut spolia, ut currus, utque ipsum corpus amici,
Tendentemque manus Priamum conspexit inermis.
Se quoque principibus permixtum adgnovit Achivis,
Eoque acies, et nigri Memnonis arma.
Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis
Penthesilea furens, mediisque in millibus ardet,
Aurea subnectens exfertae cingula mammae,
Bellatrix, audetque viris concurrere virgo.
Haec dum Dardanio Aeneae miranda videntur,

Dum stupet, obtutuque haeret defixus in uno;
Regina ad templum, forma pulcherrima, Dido
Incessit, magna juvenum stipante caterva.
Qualis in Eurotae ripis, aut per juga Cynthi
Exercet Diana choros; quam mille secutae
Hinc atque hinc glomerantur Oreades, illa pharetram
Fert humero, gradiensque deas supereminet omnis:
Latonae tacitum pertentant gaudia pectus.
Talis erat Dido: talem se laeta ferebat
Per medios, instans operi regnisque futuris.
Tum foribus divae, media testudine templi,
Septa armis, folioque alte subnixa resedit.
Jura dabat legesque viris: operumque laborem
Partibus aequabat justis, aut forte trahebat:
Quum subito Aeneas concursu adcedere magno
Anthea Sergestumque videt, fortemque Cloanthum,
Teucrorumque alios: ater quos aequore turbo
Dispulerat, penitusque alias avexerat oras.
Obstupuit simul ipse, simul percussus Achates
Laetitiaque metuque, avidi conjungere dextras
Ardebant: sed res animos incognita turbat.
Dissimulant; et nube cava speculantur amicti,
Quae fortuna viris; classem quo litore linqnant;

Quid veniant. Cunctis nam lecti navibus ibant,
Orantes veniam, et templum clamore petebant.

Postquam introgressi, et coram data copia fandi;

Maxumus Ilioneus placido sic pectore coepit:

O Regina, novam cui condere Juppiter urbem,

Iustitiaque dedit gentis frenare superbas,

Troës te miseri, ventis maria omnia vecti,

Oramus: prohibe infandos a navibus ignis;

Parce pio generi, et propius res adspice nostras.

Non nos aut ferro Libycos populare Penates

Venimus, aut raptas ad litora vertere praedas:

Non ea vis animo, nec tanta superbia victis.

Est locus, Hesperiam Graji cognomine dicunt,

Terra antiqua, potens armis, atque ubere glebae:

Oenotri coluere viri: nunc fama, minores

Italiam dixisse ducis de nomine gentem.

Huc curfus fuit.

Quum subito adsurgens fluctu nimbofus Orion

In vada caeca tulit, penitusque procacibus auftris,

Perque undas, superante falo, perque invia saxa

Dispulit. Huc pauci vestris adnavimus oris.

Quod genus hoc hominum, quaeve hunc tam barbara morem

Permittit patria? hospitio prohibemur arenae.

Bella cient, primaque vetant consistere terra.
 Si genus humanum et mortalia temnitis arma;
 At sperate deos memores fandi atque nefandi.
 Rex erat Aeneas nobis, quo justior alter
 Nec pietate fuit, nec bello major et armis.
 Quem si fata virum fervant, si vescitur aura
 Aethera, neque adhuc crudelibus occubat umbris;
 Non metus, officio nec te certasse priorem
 Poeniteat. Sunt et Siculis regionibus urbes,
 Armaque, Trojanoque a fanguine clarus Acestes.
 Quassatam ventis liceat subducere classem,
 Et silvis aptare trabes, et stringere remos.
 Si datur Italiam, fociis et rege recepto,
 Tendere, ut Italiam laeti Latiumque petamus.
 Sin absumpta falus, et te, pater optume Teucrum,
 Pontus habet Libyae, nec spes jam restat Iuli;
 At freta Sicaniae saltem, sedesque paratas,
 Unde huc advecti, regemque petamus Acesten.
 Talibus Ilioneus. Cuncti simul ore fremebant
 Dardanidae.

Tum breviter Dido, voltum demissa, profatur:
 Solvite corde metum, Teucri: secludite curas.
 Res dura, et regni novitas me talia cogunt

Moliri, et late finis custode tueri.

Quis genus Aeneadum, quis Trojae nesciat urbem,

Virtutesque virosque, aut tanti incendia belli?

Non obtusa adeo gestamus pectora Poeni:

Nec tam averfus equos Tyria Sol jungit ab urbe.

Seu vos Hesperiam magnam, Saturniaque arva,

Sive Erycis fines, regemque optatis Acesten;

Auxilio tutos dimittam, opibusque juvabo.

Vultis et his mecum pariter confidere regnis?

Urbem quam statuo, vestra est. Subducite naves.

Tros Tyriusque mihi nullo discrimine agetur.

Atque utinam rex ipse, noto compulfus eodem,

Adforet Aeneas! equidem per litora certos

Dimittam, et Libyae lustrare extrema jubebo;

Si quibus ejectus filvis, aut urbibus errat.

His animum adrecti dictis, et fortis Achates,

Et pater Aeneas, jamdudum erumpere nubem

Ardebant. Prior Aenean compellat Achates:

Nate dea, quae nunc animo sententia furgit?

Omnia tuta vides: classem, sociosque receptos.

Unus abest, medio in fluctu quem vidimus ipsi

Submersum: dictis respondent cetera matris.

Vix ea fatus erat, quum circumfusa repente

Scindit se nubes, et in aethera purgat apertum.
Restitit Aeneas, claraque in luce refulsit,
Os humerosque deo similis: namque ipsa decoram
Caesariem nato genetrix, lumenque juventae
Purpureum, et laetos oculis adflarat honores.
Quale manus addunt ebori decus, aut ubi flavo
Argentum Pariusve lapis circumdatur auro.
Tum sic reginam adloquitur, cunctisque repente
Inprovifus ait: Coram, quem quaeritis, adsum
Troius Aeneas, Libycis ereptus ab undis.
O fola infandos Trojae miserata labores,
Quae nos, reliquias Danaum, terraeque marisque
Omnibus exhaustos jam casibus, omnium egenos,
Urbe, domo, focias. Grates perfolvere dignas
Non opis est nostrae, Dido: nec quidquid ubique est
Gentis Dardaniae, magnum quae sparsa per orbem.
Di tibi, si qua pios respectant numina, si quid
Ufquam iustitiae est, et mens sibi conscia recti,
Praemia digna ferant. Quae te tam laeta tulerunt
Secula? qui tanti talem genuere parentes?
In freta dum fluvii current, dum montibus umbrae
Lustrabunt convexa, polus dum sidera pascet;
Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt:

Quae me cumque vocant terrae. Sic fatus, amicum
 Ilionea petit dextra, laevaue Sereftum :
 Post alios, fortemque Gyan, fortemque Cloanthum.

Obstupuit primo adfpectu Sidonia Dido;
 Cafu deinde viri tanto. Et fic ore locuta eft:
 Quis te, nate Dea, per tanta pericula cafus
 Infequitur? quae vis inmanibus adplicat oris?
 Tune ille Aeneas, quem Dardanio Anchifae
 Alma Venus Phrygii genuit Simoëntis ad undam?
 Atque equidem Teucrum memini Sidona venire,
 Finibus expulfum patriis, nova regna petentem,
 Auxilio Beli. Genitor tum Belus opimam
 Vaftabat Cyprum, et victor ditione tenebat.
 Tempore jam ex illo cafus mihi cognitus urbis
 Trojanae, nomenque tuum, regesque Pelafgi.
 Ipfe hoftis Teucros infigni laude ferebat,
 Seque ortum antiqua Teucrorum ab ftirpe volebat.
 Quare agite, o tectis, juvenes, fuccedite noftris.
 Me quoque per multos fimilis fortuna labores
 Jactatam hac demum voluit confiftere terra.
 Non ignara mali miferis fuccurrere difco.
 Sic memorat. Simul Aenean in regia ducit
 Tecta: fimul divom templis indicit honorem.

Nec minus interea fociis ad litora mittit
Viginti tauros, magnorum horrentia centum
Terga fuum, pinguis centum cum matribus agnos
Munera, laetitiamque dei.

At domus interior regali splendida luxu
Infruitur, mediisque parant convivia tectis.
Arte laboratae vestes, ostroque superbo:
Ingens argentum mensis, caelataque in auro
Fortia facta patrum, series longissima rerum,
Per tot ducta viros antiquae ab origine gentis.

Aeneas (neque enim patrius consistere mentem
Passus amor) rapidum ad navis praemittit Achaten,
Ascanio ferat haec; ipsumque ad moenia ducat.
Omnis in Ascanio cari stat cura parentis.
Munera praeterea, Iliacis erepta ruinis,
Ferre jubet; pallam signis auroque rigentem,
Et circumtextum croceo velamen acantho,
Ornatus Argivae Helenae: quos illa Mycenis,
Pergama quum peteret, inconcessosque Hymenaeos,
Extulerat, matris Ladae mirabile donum.
Praeterea sceptrum, Ilione quod gefferat olim,
Maxuma natarum Priami, colloque monile
Baccatum, et duplicem gemmis auroque coronam.

Haec celerans, iter ad navis tendebat Achates.

At Cytherea novas artis, nova pectore versat
 Confilia: ut faciem mutatus et ora Cupido
 Pro dulci Ascanio veniat, donisque furentem
 Incendat reginam, atque offibus implicet ignem.
 Quippe domum timet ambiguum, Tyriosque bilinguis.
 Urit atrox Juno, et sub noctem cura recurfat.
 Ergo his aligerum dictis adfatur Amorem:
 Nate, meae vires, mea magna potentia, solus,
 Nate, patris summi qui tela Typhoëa temnis;
 Ad te confugio, et supplex tua numina posco.
 Frater ut Aeneas pelago tuus omnia circum
 Litora jactetur, odiis Junonis iniquae,
 Nota tibi: et nostro doluisti saepe dolore.
 Hunc Phoenissa tenet Dido, blandisque moratur
 Vocibus: et vereor, quo se Junonia vertant
 Hospitia. Haud tanto cessabit cardine rerum.
 Quocirca capere ante dolis, et cingere flamma
 Reginam meditor; ne quo se numine mutet:
 Sed magno Aeneae mecum teneatur amore.
 Qua facere id possis, nostram nunc adcipe mentem:
 Regius aditu cari genitoris ad urbem
 Sidoniam puer ire parat; mea maxima cura;

Dona ferens, pelago et flammis restantia Trojae,
Hunc ego sopitum somno, super alta Cythera,
Aut super Idalium sacrata fede recondam:
Ne qua scire dolos, mediusve occurrere possit.
Tu faciem illius noctem non amplius unam
Falle dolo, et notos pueri puer indue vultus:
Ut, quum te gremio adcipiet laetissima Dido,
Regalis inter mensas laticemque Lyaeum,
Quum dabit amplexus atque oscula dulcia figet,
Occultum inspire ignem, fallasque veneno.
Paret Amor dictis carae genetricis, et alas
Exuit, et gressu gaudens incedit Iuli.

At Venus Aescanio placidam per membra quietem
Inrigat, et fotum gremio Dea tollit in altos
Idaliae lucos: ubi mollis amaracus illum
Floribus et dulci adspirans complectitur umbra.
Jamque ibat dicto parens, et dona Cupido
Regia portabat Tyriis, duce laetus Achate.
Quum venit, aulaeis jam se regina superbis
Aurea conposuit sponda, mediamque locavit.

Jam pater Aeneas, et jam Trojana juvenus
Conveniunt, stratoque super discumbitur ostro.
Dant famuli manibus lymphas, Cereremque canistris

Expediunt, tonsisque ferunt mantelia villis.
Quinquaginta intus famulae: quibus ordine longo
Cura penum struere, et flammis adolere penates.
Centum aliae, totidemque pares aetate ministri,
Qui dapibus mensas onerent, et pocula ponant.
Nec non et Tyrii per limina laeta frequentes
Convenere, toris iussi discumbere pictis.
Mirantur dona Aeneae; mirantur Iulum,
Flagrantesque Dei vultus, simulataque verba,
Pallamque, et pictum croceo velamen acantho.
Praecipue infelix, pesti devota futurae,
Expleri mentem nequit, ardescitque tuendo
Phoenissa, et puero pariter donisque movetur.
Ille, ubi complexu Aeneae colloque pependit,
Et magnum falsi inplevit genitoris amorem;
Reginam petit. Haec oculis, haec pectore toto
Haeret: et interdum gremio fovet, infcia Dido
Infidat quantus miserae Deus. At memor ille
Matris Acidaliae, paullatim abolere Sychaeum
Incipit, et vivo tentat praevertere amore
Jam pridem refides animos defuetaque corda.
Postquam prima quies epulis, mensaeque remotae;
Crateras magnos statuunt, et vina coronant.

Fit strepitus tectis, vocemque per ampla volutant
Atria: dependent lychni laquearibus aureis
Incensi, et noctem flammis funalia vincunt.
Hic regina gravem gemmis auroque poposcit,
Inplevitque mero, pateram: quam Belus, et omnes
A Belo soliti. Tum facta silentia tectis:
Juppiter, (hospitibus nam te dare jura loquuntur)
Hunc laetum Tyriisque diem Trojaque profectis
Esse velis, nostrosque hujus meminisse minores.
Adsit laetitia Bacchus dator; et bona Juno.
Et vos, o, coetum, Tyrii, celebrate faventes.
Dixit, et in mensam laticum libavit honorem,
Primaque libato fummo tenuis adtigit ore.
Tum Bitiae dedit increpitans. Ille inpiger haufit
Spumantem pateram, et pleno se proluit auro.
Post alii proceres. Cithara crinitus Iopas
Perfonat aurata, docuit quae maxumus Atlas.
Hic canit errantem lunam, solisque labores;
Unde hominum genus, et pecudes; unde imber, et ignes;
Arcturum, pluviasque Hyadas, geminosque Triones:
Quid tantum Oceano properent se tinguere soles
Hiberni, vel quae tardis mora noctibus obstet.
Ingeminant plausu Tyrii, Troësque sequuntur.

178 AENEIDOS LIB. I. v. 748.

Nec non et vario noctem sermone trahebat
Infelix Dido, longumque bibebat amorem;
Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa:
Nunc, quibus Aurorae venisset filius armis:
Nunc, quales Diomedis equi; nunc, quantus Achilles.
Immo age, et a prima, dic, hospes, origine nobis
Infidias, inquit, Danaum, casusque tuorum,
Erroresque tuos. Nam te jam septima portat
Omnibus errantem terris et fluctibus aestas.

PUBLII VIRGILII
MARONIS
AENEIDOS
LIBER SECUNDUS.

CONTICUERE omnes, intentique ora tenebant:
Inde toro pater Aeneas sic orfus ab alto:
Infandum, Regina, jubes renovare dolorem;
Trojanas ut opes, et lamentabile regnum
Eruerint Danaï: quaeque ipse miserrima vidi,
Et quorum pars magna fui. Quis talia fando
Myrmidonum, Dolopumve, aut duri miles Ulixi
Temperet a lacrimis! et jam nox humida coelo
Praecipitat, fuadentque cadentia fidera somnos.
Sed, si tantus amor casus cognoscere nostros,
Et breviter Trojae supremum audire laborem;
Quamquam animus meminisse horret, luctuque refugit;
Incipiam. Fracti bello, fatisque repulsi
Ductores Danaûm, tot jam labentibus annis,
Instar montis equum divina Palladis arte

Aedificant, sectaque intexunt abiete costas.
Votum pro reditu simulant. Ea fama vagatur.
Huc delecta virum fortiti corpora furtim
Includunt caeco lateri, penitusque cavernas
Ingentis uterumque armato milite complent.
Est in conspectu Tenedos, notissima fama
Insula, dives opum, Priami dum regna manebant;
Nunc tantum sinus, et statio male fida carinis:
Huc se propecti deserto in litore condunt.
Nos abiisse rati, et vento petiisse Mycenae.
Ergo omnis longo solvit se Teucra luctu:
Panduntur portae. Juvat ire, et Dorica castra,
Desertosque videre locos, litusque relictum.
Hic Dolopum manus, hic faevus tendebat Achilles:
Classibus hic locus: hic acie certare solebant.
Pars stupet innuptae donum exitiale Minervae,
Et molem mirantur equi: primusque Thymoetes
Duci intra muros hortatur, et arce locari;
Sive dolo, seu jam Trojae sic fata ferebant.
At Capys, et quorum melior sententia menti,
Aut pelago Danaum infidias suspectaque dona
Praecipitare jubent, subjectisque urere flammis:
Aut terebrare cavas uteri et tentare latebras.

Scinditur incertum studia in contraria volgus.

Primus ibi ante omnis, magna comitante caterva,
 Laocoon ardens fumma decurrit ab arce:
 Et procul, O miseri, quae tanta infania, cives?
 Creditis avectos hostis? aut ulla putatis
 Dona carere dolis Danaûm? sic notus Ulixes?
 Aut hoc inclusi ligno occultantur Achivi,
 Aut haec in nostros fabricata est machina muros;
 Inspectura domos, venturaque desuper urbi;
 Aut aliquis latet error. Equo ne credite, Teucri.
 Quidquid id est, timeo Danaos et dona ferentis.
 Sic fatus, validis ingentem viribus hastam
 In latus, inque feri curvam conpagibus alvom
 Contorsit. Stetit illa tremens, uteroque recusso
 Insonuere cavae gemitumque dedere cavernae.
 Et, si fata Deûm, si mens non laeva fuisset,
 Impulerat ferro Argolicas foedare latebras:
 Trojaque nunc stares, Priamique arx alta maneres.

Ecce, manus juvenem interea post terga revinctum
 Pastores magno ad regem clamore trahebant
 Dardanidae: qui se ignotum venientibus ultro,
 Hoc ipsum ut strueret, Trojamque aperiret Achivis,
 Obtulerat, fidens animi, atque in utrumque paratus,

Seu verfare dolos, seu certae occumbere morti.

Undique visendi studio Trojana Juventus

Circumfusa ruit, certantque inludere capto.

Adcipe nunc Danaum infidias, et crimine ab uno

Difce omnis.

Namque, ut conspectu in medio turbatus, inermis

Constitit, atque oculis Phrygia agmina circumspexit:

Heu, quae nunc tellus, inquit, quae me aequora possunt

Adcipere? aut quid jam misero mihi denique restat?

Cui neque apud Danaos usquam locus: et super ipsi

Dardanidae infensi poenas cum sanguine poscunt.

Quo gemitu conversi animi, compressus et omnis

Inpetus. Hortamur fari, quo sanguine cretus,

Quidve ferat, memoret, quae sit fiducia capto.

[Ille haec, deposita tandem formidine, fatur.]

Cuncta equidem tibi, Rex, (fuerit quodcumque,) fatebor

Vera, inquit: neque me Argolica de gente negabo:

Hoc primum. Nec, si miserum Fortuna Sinonem

Finxit, vanum etiam mendacemque inproba finget.

Fando aliquod si forte tuas pervenit ad auris

Belidae nomen Palamedis, et inclyta fama

Gloria: quem falsa sub prodicione Pelasgi

Infonem, infando indicio, quia bella vetabat,

Demifere neci: nunc caſſum lumine lugent.
Illi me comitem, et confanguinitate propinquum,
Pauper in arma pater primis huc miſit ab annis.
Dum ſtabat regno incolumis, regumque vigeſbat
Conciliis; et nos aliquod nomenque decusque
Geſſimus. Invidia poſtquam pellacis Ulixi
(Haud ignota loquor) ſuperis conceſſit ab oris;
Adſcictus vitam in tenebris luctuque trahebam,
Et caſum inſontis mecum indignabar amici.
Nec tacui demens: et me, fors ſi qua tuliffet,
Si patrios umquam remeaſſem victor ad Argos,
Promiſi ultorem: et verbis odia aſpera movi.
Hinc mihi prima mali labes: hinc ſemper Ulixes
Criminibus terrere novis: hinc ſpargere voces
In volgum ambiguas, et quaerere conſcius arma.
Nec requievit enim, donec Calchante miniſtro.
Sed quid ego haec autem nequidquam ingrata revolve?
Quidve moror? ſi omnis uno ordine habetis Achivos,
Idque audire ſat eſt; jamdudum ſumite poenas.
Hoc Ithacus velit, et magno mercentur Atridae.
Tum vero ardemus ſcitari et quaerere cauſas,
Ignari ſclerum tantorum artiſque Pelasgae.
Proſequitur pavitans, et ficto pectore fatur.

Saepe fugam Danaï Troja cupiere relicta
Moliri, et longo fessi discedere bello.
Fecissentque utinam! saepe illos aspera ponti
Interclufit hiems, et terruit aufter euntis.
Praecipue, quum jam hic trabibus contextus acernis
Staret equus, toto fonuerunt aethere nimbi.
Sufpenfi Eurypylum fcitatum oracula Phoebi
Mittimus, isque adytis haec trifia dicta reportat.
Sanguine placastis ventos, et virgine caefa,
Quum primum Iliacas Danaï veniftis ad oras:
Sanguine quaerendi reditus, animaque litandum
Argolica. Volgi quae vox ut venit ad auris,
Obftupere animis, gelidusque per ima cucurrit
Offa tremor; cui fata parent, quem pofcat Apollo.
Hic Ithacus vatem magno Calchanta tumultu
Protrahit in medios: quae fint ea numina divom
Flagitat. Et mihi jam multi crudele canebant
Artificis fcelus, et taciti ventura videbant.
Bis quinos filet ille dies, tectusque recufat
Prodere voce fua quemquam, aut opponere morti.
Vix tandem magnis Ithaci clamoribus actus,
Conpofito rumpit vocem, et me deftinat arae.
Adfenfere omnes: et, quae fibi quisque timebat,

Unius in miseri exitium conversa tulere.
 Jamque dies infanda aderat: mihi sacra parari,
 Et falsae fruges, et circum tempora vittae.
 Eripui (fateor) leto me, et vincula rupi:
 Limosoque lacu per noctem obscurus in ulva
 Delitui, dum vela darent, si forte dedissent.
 Nec mihi jam patriam antiquam spes ulla videndi,
 Nec dulcis natos, exoptatumque parentem:
 Quos illi fors ad poenas ob nostra reposcent
 Effugia, et culpam hanc miserorum morte piabunt.
 Quod te, per superos, et conscia numina veri,
 Per, si qua est, quae restet adhuc mortalibus usquam
 Intemerata fides, oro, miserere laborum
 Tantorum: miserere animi non digna ferentis.

His lacrimis vitam damus, et miserescimus ultro.

Ipse viro primus manicas atque arta levari
 Vincla jubet Priamus; dictisque ita fatur amicis.
 Quisquis es, amissos hinc jam obliviscere Grajos;
 Noster eris: mihi que haec ediffere vera roganti.
 Quo molem hanc inmanis equi statuere? quis auctor?
 Quidve petunt? quae religio? aut quae machina belli?
 Dixerat. Ille dolis instructus et arte Pelasga,
 Sustulit exutas vinclis ad fidera palmas:

Vos, aeterni ignes, et non violabile vestrum
 Testor numen, ait: vos arae, ensesque nefandi,
 Quos fugi, vittaeque deum, quas hostia gessi;
 Fas mihi Grajorum sacrata resolvere jura,
 Fas odisse viros, atque omnia ferre sub auras,
 Si qua tegunt: teneor patriae nec legibus ullis.
 Tu modo promissis maneat, servataque serves
 Troja fidem; si vera feram, si magna rependam.

Omnis spes Danaum, et coepti fiducia belli
 Palladis auxiliis semper stetit: impius ex quo
 Tydides sed enim, scelerumque inventor Ulixes,
 Fatale adgressi sacrato avellere templo
 Palladium, caesis summae custodibus arcis,
 Conripuere sacram effigiem, manibusque cruentis
 Virgineas ausi divae contingere vittas:
 Ex illo fluere ac retro sublapsa referri
 Spes Danaum: fractae vires, aversa deae mens.
 Nec dubiis ea signa dedit Tritonia monstris.
 Vix positum castris simulacrum; arsere coruscae
 Luminibus flammae adrectis, falsusque per artus
 Sudor iit: terque ipsa solo (mirabile dictu)
 Emicuit, parmamque ferens hastamque trementem.
 Extemplo tentanda fuga canit aequora Calchas:

Nec posse Argolicis excindi Pergama telis;
Omina ni repetant Argis, numenque reducant,
Quod pelago et curvis secum avexere carinis.
Et nunc, quod patrias vento petiere Mycenae,
Arma deosque parant comites, pelagoque remenso
Inprovisi aderunt. Ita digerit omnia Calchas,
Hanc pro Palladio moniti, pro numine laeso
Effigiem statuere; nefas quae triste piaret.
Hanc tamen inmensam Calchas ad tollere molem
Roboribus textis, coeloque educere iussit:
Ne recipi portis, aut duci in moenia possit;
Neu populum antiqua sub religione tueri.
Nam si vestra manus violasset dona Minervae,
Tum magnum exitium (quod Di prius omen in ipsum
Convertant) Priami imperio Phrygibusque futurum,
Sin manibus vestris vestram adscendisset in urbem;
Ultro Asiam magno Pelopea ad moenia bello
Venturam, et nostros ea fata manere nepotes.
Talibus infidiis perjurique arte Sinon
Credita res, captique dolis lacrimisque coactis,
Quos neque Tydides, nec Larissaeus Achilles,
Non anni domuere decem, non mille carinae.
Hic aliud majus miseris multoque tremendum

Objicitur magis, atque improvida pectora turbat.
Laocoon, ductus Neptuno forte facerdos,
Sollemnis taurum ingentem mactabat ad aras.
Ecce autem gemini a Tenedo tranquilla per alta,
(Horresco referens) inmensis orbibus angues
Incumbunt pelago, pariterque ad litora tendunt:
Pectora quorum inter fluctus adrecta, jubaeque
Sanguineae exsuperant undas: pars cetera pontum
Pone legit, sinuantque inmensa volumine terga.
Fit sonitus, spumante falo: jamque arva tenebant,
Ardentisque oculos suffecti sanguine et igni,
Sibila lambebant linguis vibrantibus ora.
Diffugimus visu exsangues. Illi agmine certo
Laocoonta petunt: et primum parva duorum
Corpora natorum serpens amplexus uterque
Implicat, et miseros morfu depascitur artus.
Post ipsum, auxilio fubeuntem ac tela ferentem,
Conripiunt, spirisque ligant ingentibus: et jam
Bis medium amplexi, bis collo squamea circum
Terga dati, superant capite et cervicibus altis.
Ille simul manibus tendit divellere nodos,
Perfusus sanie vittas atroque veneno:
Clamores simul horrendos ad sidera tollit

Qualis mugitus, fugit quum faucius aram
Taurus, et incertam excuffit cervice securim.
At gemini labfu delubra ad fumma dracones
Effugiunt, faevaeque petunt Tritonidis arcem:
Sub pedibusque deae, clipeique sub orbe teguntur.
Tum vero tremefacta novus per pectora cunctis
Infinuat pavor: et scelus expendisse merentem
Laocoonta ferunt; sacrum qui cuspide robur
Laeferit, et tergo sceleratam intorferit haftam.
Ducendum ad fedes simulacrum, orandaque divae
Numina conclamant.
Dividimus muros, et moenia pandimus urbis.
Adcingunt omnes operi, pedibusque rotarum
Subjiciunt labfus, et ftuppea vincula collo
Intendunt. Scandit fatalis machina muros,
Foeta armis. Pueri circum innuptaeque puellae
Sacra canunt, funemque manu contingere gaudent.
Illa fubit, mediaeque minans inlabitur urbi.
O patria, o Divum domus Ilium, et inclyta bello
Moenia Dardanidum! quater ipfo in limine portae
Subftitit, atque utero fonitum quater arma dedere.
Inftamus tamen inmemores caecique furore,
Et monftrom infelix facrata fiftimus arce.

Tunc etiam fatis aperit Cassandra futuris
 Ora, Dei jussu non umquam credita Teucris.
 Nos delubra Deum miseri, quibus ultimus esset
 Ille dies, festa velamus fronde per urbem.
 Vertitur interea coelum, et ruit oceano nox,
 Involvens umbra magna terramque polumque,
 Myrmidonumque dolos: fusi per moenia Teucri
 Conticuere: sopor fessos complectitur artus.

Et jam Argiva phalanx instructis navibus ibat
 A Tenedo, tacitae per amica silentia lunae,
 Litora nota petens: flammis quum regia puppis
 Extulerat: fatisque Deum defensus iniquis,
 Inclusos utero Danaos et pinea furtim
 Laxat claustra Sinon: illos patefactus ad auras
 Reddit equus, laetique cavo se robore promunt.
 Theffandrus Sthenelusque duces, et dirus Ulixes,
 Demissum labi per funem, Acamasque, Thoasque,
 Pelidesque Neoptolemus, primusque Machaon,
 Et Menelaus, et ipse doli fabricator Epeos,
 Invadunt urbem fomno vinoque sepultam.
 Caeduntur vigiles, portisque patentibus omnis
 Adcipiunt focios, atque agmina conscia jungunt.
 Tempus erat, quo prima quies mortalibus aegris

Incipit, et dono Divùm gratissima serpit.
In somnis, ecce, ante oculos maestissimus Hector
Vifus adesse mihi, largosque effundere fletus;
Raptatus bigis, ut quondam, aterque cruento
Pulvere, perque pedes trajectus lora tumentis.
Hei mihi, qualis erat! quantum mutatus ab illo
Hectore, qui redit exuvias indutus Achilli,
Vel Danaùm Phrygios jaculatus puppibus ignis!
Squalentem barbam, et concretos sanguine crinis,
Vulneraque illa gerens, quae circum plurima muros
Adcepit patrios. Ultero flens ipse videbar
Conpellare virum, et maestas expromere voces:
O lux Dardaniae, spes o fidissima Teucrum,
Quae tantae tenuere morae? quibus Hector ab oris
Exspectate venis? ut te post multa tuorum
Funera, post varios hominumque urbisque labores
Defessi adspicimus! quae causa indigna serenos
Foedavit voltus? aut cur haec vulnera cerno?
Ille nihil: nec me quaerentem vana moratur:
Sed graviter gemitus imo de pectore ducens,
Heu fuge, nate Dea, teque his, ait, eripe flammis.
Hostis habet muros: ruit alto a culmine Troja.
Sat patriae Priamoque datum. Si Pergama dextra

Defendi possent, etiam hac defensa fuissent.

Sacra fuosque tibi commendat Troja Penates:

Hos cape fatorum comites: his moenia quaere,

Magna pererrato statues quae denique ponto.

Sic ait: et manibus vittas, Vestamque potentem,

Aeternumque adytis effert penetralibus ignem.

Diverfo interea miscentur moenia luctu:

Et magis atque magis, quamquam secreta parentis

Anchisae domus, arboribusque oblecta recessit,

Clarescunt sonitus; armorumque ingruit horror.

Excitior fomno, et fummi fastigia tecti

Adscensu supero, atque adrectis auribus adsto.

In segetem veluti quum flamma furentibus austris

Incidit, aut rapidus montano flumine torrens

Sternit agros, sternit fata laeta, boumque labores;

Praecipitesque trahit silvas: stupet inscius alto

Adcipiens sonitum faxi de vertice pastor.

Tum vero manifesta fides, Danaumque patefcunt

Insidiae. Jam Deiphobi dedit ampla ruinam,

Volcano superante, domus: jam proxumus ardet

Ucalegon: Sigea igni freta lata relucent.

Exoritur clamorque virum clangorque tubarum.

Arma amens capio; nec fat rationis in armis:

Sed glomerare manum bello, et concurrere in arcem
 Cum sociis ardent animi. Furor iraque mentem
 Praecipitant; pulchrumque mori succurrit in armis.

Ecce autem telis Panthus elapsus Achivom,
 Panthus Othryades, arcis Phoebique sacerdos,
 Sacra manu, victosque Deos, parvumque nepotem
 Ipse trahit, cursuque amens ad litora tendit.
 Quo res summa loco, Panthu? quam prendimus arcem?
 Vix ea fatus eram, gemitu quum talia reddit:
 Venit summa dies, et ineluctabile tempus
 Dardaniae. Fuimus Troës: fuit Ilium, et ingens
 Gloria Teucrorum. Ferus omnia Juppiter Argos
 Transtulit. Incensa Danaï dominantur in urbe.
 Arduus armatos mediis in moenibus adstans
 Fundit equus, victorque Sinon incendia miscet,
 Infultans. Portis alii bipatientibus adfunt,
 Millia quot magnis umquam venere Mycenis:
 Obsedere alii telis angusta viarum
 Oppositi, stat ferri acies mucrone corusco
 Stricta, parata neci: vix primi proelia tentant
 Portarum vigiles, et caeco Marte resistunt.
 Talibus Othryadae dictis et numine Divum
 In flammam et in arma feror: quo tristis Erinnyis,

Quo fremitus vocat, et sublatum ad aethera clamor.

Addunt se socios Ripheus, et maximus armis

Epytus: oblatus per lunam Hypanisque Dymasque:

Et lateri adglomerant nostro: juvenisque Coroebus

Mygdonides. Illis ad Trojam forte diebus

Venerat, infano Cassandrae incensus amore:

Et gener auxilium Priamo Phrygibusque ferebat.

Infelix, qui non sponsae praecepta furentis

Audierit.

Quos ubi confertos audere in proelia vidi;

Incipio super his: Juvenes, fortissima frustra

Pectora, si vobis audentem extrema cupido

Certa sequi, (quae sit rebus fortuna videtis:

Excessere omnes adytis arisque relictis

Di, quibus imperium hoc steterat) succurritis urbi

Incensae. Moriamur, et in media arma ruamus.

Una salus victis, nullam sperare salutem.

Sic animis juvenum furor additus. Inde, lupi ceu

Raptores atra in nebula, quos improba ventris

Exegit caecos rabies, catulique relictis

Faucibus expectant fassis; per tela, per hostis

Vadimus haud dubiam in mortem: mediaeque tenemus

Urbis iter. Nox atra cava circumvolat umbra.

Quis cladem illius noctis, quis funera fando
 Explicet, aut possit lacrimis aequare labores?
 Urbs antiqua ruit, multos dominata per annos:
 Plurima perque vias sternuntur inertia passim
 Corpora, perque domos, et religiosa deorum
 Limina. Nec foli poenas dant sanguine Teucri:
 Quondam etiam victis redit in praecordia virtus;
 Victoresque cadunt Danaï. Crudelis ubique
 Luctus, ubique pavor, et plurima mortis imago.

Primus se, Danaûm magna comitante caterva,
 Androgeus obfert nobis, focia agmina credens
 Inscius; atque ultro verbis conpellat amicis:
 Festinate, viri. Nam quae tam fera moratur
 Segnities? alii rapiunt incensa feruntque
 Pergama: vos celsis nunc primum a navibus itis?
 Dixit: et extemplo (neque enim responsa dabantur
 Fida fati) sensit, medios delapsus in hostis:
 Obstupuit, retroque pedem cum voce repressit.
 Improvisum aspris veluti qui sentibus anguem
 Pressit humi nitens, trepidusque repente refugit
 Adtollentem iras, et caerula colla tumentem.
 Haud fecus Androgeus visu tremefactus abibat.
 Irruimus, densis et circumfundimur armis;

Ignarosque loci passim, et formidine captos
 Sternimus. Adspirat primo fortuna labori.
 Atque hîc successu exultans animisque Coroebus,
 O focii, qua prima, inquit, fortuna salutis
 Monstrat iter, quaque ostendit se dextra, sequamur.
 Mutemus clipeos, Danaùmque insignia nobis
 Aptemus. Dolus, an virtus, quis in hoste requirat?
 Arma dabunt ipsi. Sic fatus, deinde comantem
 Androgei galeam, clipei que insigne decorum
 Induitur, laterique Argivum adcommodat ensẽm.
 Hoc Ripheus, hoc ipse Dymas, omnisque juvenus
 Laeta facit: spoliis se quisque recentibus armat.
 Vadimus inmixti Danais haud numine nostro,
 Multaque per caecam congressi proelia noctem
 Conferimus: multos Danaum demittimus Orco.
 Diffugiunt alii ad navis, et litora cursu
 Fida petunt: pars ingentem formidine turpi
 Scandunt rursus equum, et nota conduntur in alvo.
 Heu nihil invitis fas quemquam fidere divis!

Ecce trahebatur passis Priameïa virgo
 Crinibus a templo Cassandra adytisque Minervae,
 Ad coelum tendens ardentia lumina frustra:
 Lumina: nam teneras arcebant vincula palmas.

Non tulit hanc speciem furiata mente Coroebus,
Et sese medium iniecit periturus in agmen.
Consequimur cuncti, et densis incurrimus armis.
Hic primum ex alto delubri culmine telis
Nostrorum obruimur, oriturque miserrima caedes,
Armorum facie et Grajarum errore jubarum.
Tum Danaï gemitu atque ereptae virginis ira
Undique conlecti invadunt; acerrimus Ajax,
Et gemini Atridae, Dolopumque exercitus omnis.
Adversi rupto ceu quondam turbine venti
Configunt, Zephyrusque, Notusque, et laetus Eois
Eurus equis: stridunt silvae, faevitque tridenti
Spumeus, atque imo Nereus ciet aequora fundo.
Illi etiam, si quos obscura nocte per umbram
Fudimus infidiis, totaque agitavimus urbe,
Adparent: primi clipeos mentitaque tela
Adgnosunt, atque ora sono discordia signant.
Ilicet obruimur numero. Primusque Coroebus
Peneleï dextra, Divae armipotentis ad aram,
Procumbit: cadit et Ripheus, justissimus unus
Qui fuit in Teucris, et servantissimus aequi.
Dis aliter visum. Pereunt Hypanisque Dymasque
Confixi a fociis: nec te tua plurima, Panthu,

Labentem pietas, nec Apollinis infula textit.
 Iliaci cineres, et flamma extrema meorum,
 Testor, in occasu vestro, nec tela, nec ullas
 Vitavisse vices Danaùm; et, si fata fuissent,
 Ut caderem, meruisse manu. Divellimur inde:
 Iphitus et Pelias mecum: quorum Iphitus aevo
 Jam gravior, Pelias et vulnere tardus Ulixi,
 Protinus ad fedes Priami clamore vocati.
 Hic vero ingentem pugnam, ceu cetera nusquam
 Bella forent, nulli tota morentur in urbe:
 Sic Martem indomitum, Danaosque ad tecta ruentis
 Cernimus, obsessumque acta testudine limen.
 Haerent parietibus scalae, postesque sub ipsos
 Nituntur gradibus, clipeosque ad tela sinistris
 Protecti objiciunt: prensant fastigia dextris.
 Dardanidae contra turris ac tecta domorum
 Culmina convellunt (his se, quando ultima cernunt,
 Extrema jam in morte parant defendere telis)
 Auratasque trabes, veterum decora alta parentum,
 Devolvunt. Alii strictis mucronibus imas
 Obsedere fores: has servant agmine denso.
 Instaurati animi, Regis succurrere tectis,
 Auxilioque levare viros, vimque addere victis.

Limen erat, caecaeque fores, et pervius ufus
Tectorum inter se Priami, postesque relict
A tergo: infelix qua se, dum regna manebant,
Saepius Andromache ferre incommitata solebat
Ad foceros, et avo puerum Aftyanaeta trahebat.
Evado ad summi fastigia culminis: unde
Tela manu miseri jactabant irrita Teucri.
Turrim in praecipiti stantem, summisque sub astra
Eductam tectis, unde omnis Troja videri,
Et Danaum solitae naves, et Achaia castra,
Adgressi ferro circum, qua summa labantis
Juncturas tabulata dabant; convellimus altis
Sedibus, impulimusque. Ea lapsa repente ruinam
Cum fonitu trahit, et Danaum super agmina late
Incidit. Ast alii subeunt: nec faxa, nec ullum
Telorum interea cessat genus.
Vestibulum ante ipsum primoque in limine Pyrrhus
Exfultat telis, et luce coruscus aëna.
Qualis ubi in lucem coluber mala gramina pastus,
Frigida sub terra tumidum quem bruma tegebat,
Nunc positus novus exuviis nitidusque juvena,
Lubrica convolvit sublato pectore terga
Arduus ad solem, et linguis micat ore trifulcis.

Una ingens Periphas, et equorum agitator Achillis
 Armiger Automedon; una omnis Scyria pubes
 Succedunt tecto, et flammam ad culmina jactant.
 Ipse inter primos conrepta dura bipenni
 Limina perrumpit, postesque a cardine vellit
 Aeratos: jamque excisa trabe firma cavavit
 Robora, et ingentem lato dedit ore fenestram.
 Adparet domus intus, et atria longa patefcunt:
 Adparent Priami et veterum penetralia regum:
 Armatosque vident stantis in limine primo.

At domus interior gemitu miseroque tumultu
 Miscetur; penitusque cavae plangoribus aedes
 Femineis ululant. Ferit aurea sidera clamor.
 Tum pavidae tectis matres ingentibus errant,
 Amplexaeque tenent postes, atque oscula figunt.
 Instat vi patria Pyrrhus: nec claustra, neque ipsi
 Custodes sufferre valent. Labat ariete crebro
 Janua, et emoti procumbunt cardine postes.
 Fit via vi: rumpunt aditus, primosque trucidant
 Inmissi Danaï, et late loca milite complent.
 Non sic, aggeribus ruptis quum spumeus amnis
 Exiit, obpositasque evicit gurgite moles,
 Fertur in arva furens cumulo, camposque per omnis

Cum stabulis armenta trahit. Vidi ipse furentem
 Caede Neoptolemum, geminosque in limine Atridas:
 Vidi Hecubam, centumque nurus, Priamumque per aras
 Sanguine foedantem, quos ipse sacraverat, ignis.
 Quinquaginta illi thalami, spes tanta nepotum,
 Barbarico postes auro spoliisque superbi
 Procubere. Tenent Danaï, qua deficit ignis.

Forſitan et, Priami fuerint quae fata, requiras.
 Urbis uti captae caſum, convolſaque vidit
 Limina tectorum, et medium in penetralibus hoſtem;
 Arma diu ſenior deſueta tremantibus aevo
 Circumdat nequidquam humeris, et inutile ferrum
 Cingitur, ac denſos fertur moriturus in hoſtis.

Aedibus in mediis, nudoque ſub aetheris axe,
 Ingens ara fuit; juxtaque veterrima laurus
 Incumbens arae, atque umbra complexa Penates.
 Hic Hecuba et natae nequidquam altaria circum,
 Praecipites atra ceu tempeſtate columbae,
 Condensae, et Divom amplexae ſimulacra ſedebant.
 Ipſum autem ſumtis Priamum juvenalibus armis
 Ut vidit: Quae mens tam dira, miſerrime conjux,
 Impulit his cingi telis? aut quo ruis? inquit.
 Non tali auxilio, nec deſenſoribus iſtis

Tempus eget: non, si ipse meus nunc adforet Hector.
Huc tandem concede: haec ara tuebitur omnis:
Aut moriere simul. Sic ore effata, recepit
Ad sese, et sacra longaevum in sede locavit.

Ecce autem elapsus Pyrrhi de caede Polites,
Unus natorum Priami, per tela, per hostis
Porticibus longis fugit, et vacua atria lustrat
Saucius. Illum ardens infesto volnere Pyrrhus
Insequitur, jam jamque manu tenet, et premit hasta.
Ut tandem ante oculos evasit et ora parentum,
Concidit, ac multo vitam cum sanguine fudit.
Hic Priamus, quamquam in media jam morte tenetur,
Non tamen abstinuit, nec voci iraeque pepercit.
At tibi pro scelere, exclamat, pro talibus ausis,
Di, si qua est coelo pietas, quae talia curet,
Perfolvant grates dignas, et praemia reddant
Debita: qui nati coram me cernere letum
Fecisti, et patrios foedasti funere voltus.
At non ille, fatum quo te mentiris, Achilles
Talis in hoste fuit Priamo: sed jura fidemque
Supplicis erubuit, corpusque exsanguie sepulcro
Reddidit Hectoreum, meque in mea regna remisit.
Sic fatus senior, telumque inbelle sine ictu

Conjecit: rauco quod protinus aere repulsum,
 Et summo clipei nequidquam umbone pependit.
 Cui Pyrrhus: Referes ergo haec, et nuntius ibis
 Pelidae genitori. Illi mea tristia facta,
 Degeneremque Neoptolemum narrare memento.
 Nunc morere. Hoc dicens, altaria ad ipsa trementem
 Traxit, et in multo labantem sanguine nati,
 Implicuitque comam laeva; dextraque coruscum
 Extulit, ac lateri capulo tenus abdidit ensem.
 Haec finis Priami fatorum: hic exitus illum
 Sorte tulit, Trojam incensam, et prolapsa videntem
 Pergama; tot quondam populis terrisque superbum
 Regnatorem Asiae. Jacet ingens litore truncus,
 Avolsamque humeris caput, et sine nomine corpus.

At me tum primum saevus circumstetit horror:
 Obstupui: subiit cari genitoris imago,
 Ut regem aequaevum crudeli vulnere vidi
 Vitam exhalantem. Subiit deferta Creusa,
 Et direpta domus, et parvi casus Iuli.
 Respicio, et quae fit me circum copia lustris.
 Deferuere omnes defessi, et corpora saltu
 Ad terram misere, aut ignibus aegra dedere.

[Jamque adeo super unus eram: quum limina Vestae

Servantem, et tacitam secreta in fede latentem
 Tyndarida adspicio: dant clara incendia lucem
 Erranti, passimque oculos per cuncta ferenti.
 Illa sibi infestos everfa ob Pergama Teucros,
 Et poenas Danaûm et deserti conjugis iras
 Praemetuens, Trojae et patriae communis Erinny,
 Abdiderat sese, atque aris invisâ sedebat.
 Exarsere ignes animo: subit ira cadentem
 Ulcisci patriam, et sceleratas fumere poenas.
 Scilicet haec Spartam incolumis patriasque Mycenae
 Adspiciet, partoque ibit regina triumpho?
 Conjugiumque, domumque, patres, natosque videbit,
 Iliadum turba et Phrygiis comitata ministris?
 Occiderit ferro Priamus? Troja arserit igni?
 Dardanium toties fudarit fanguine litus?
 Non ita. Namque etsi nullum memorabile nomen
 Feminea in poena est, nec habet victoria laudem;
 Extinxisse nefas tamen, et fumisse merentis
 Laudabor poenas: animumque expleisse juvabit
 Ultricis flammae, et cineres satiasse meorum.
 Talia jactabam, et furiata mente ferebar;]
 Quum mihi se, non ante oculis tam clara, videndam
 Obtulit, et pura per noctem in luce refulsit

Alma parens, confessa deam; qualisque videri
Coelicolis, et quanta solet: dextraque prehensum
Continuit, roseoque haec insuper addidit ore:
Nate, quis indomitas tantus dolor excitat iras?
Quid furis? aut quonam nostri tibi cura recessit?
Non prius adspicies, ubi fessum aetate parentem
Liqueris Anchisen? superet conjuxne Creusa,
Aescaniusque puer? quos omnis undique Graeae
Circum errant acies: et, ni mea cura resistat,
Jam flammae tulerint, inimicus et hauserit ensis.
Non tibi Tyndaridis facies invisa Lacaenae,
Culpatiusve Paris; Divom inclementia, Divom
Has evertit opes, sternitque a culmine Trojam.
Adspice: (namque omnem, quae nunc obducta tuenti
Mortalis hebetat visus tibi, et humida circum
Caligat, nubem eripiam, tu ne qua parentis
Iussa time, neu praeceptis parere recusa)
Hic, ubi disjectas moles, avolsaque faxis
Saxa vides, mixtoque undantem pulvere fumum,
Neptunus muros, magnoque emota tridenti
Fundamenta quatit; totamque ab sedibus urbem
Eruit. Hic Juno Scaean faevissima portas
Prima tenet, sociumque furens a navibus agmen

Ferro adcincta vocat.

Jam fummas arcis Tritonia (respice) Pallas
 Infedit, nimbo effulgens et Gorgone faeva.
 Ipse Pater Danais animos viresque fecundas
 Sufficit: ipse Deos in Dardana fuscitat arma.
 Eripe, nate, fugam, finemque inpone labori.
 Nusquam abero, et tutum patrio te limine sistam.
 Dixerat: et spissis noctis se condidit umbris.
 Adparent dirae facies, inimicaque Trojae
 Numina magna Deum.

Tum vero omne mihi visum confidere in ignis
 Ilium, et ex imo verti Neptunia Troja.
 Ac veluti fummis antiquam in montibus ornum,
 Quum ferro adcisam crebrisque bipennibus instant
 Eruere agricolae certatim; illa usque minatur,
 Et tremefacta comam concusso vertice nutat;
 Volneribus donec paullatim evicta supremum
 Congemuit, traxitque jugis avolsa ruinam.
 Descendo, ac ducente Deo flammam inter et hostis
 Expedior. Dant tela locum, flammaeque recedunt.
 Atque ubi jam patriae perventum ad limina sedis,
 Antiquasque domos; genitor, quem tollere in altos
 Optabam primum montis, primumque petebam;

Abnegat excisa vitam producere Troja,
Exfiliumque pati. Vos o, quibus integer aevi
Sanguis, ait, solidaeque suo stant robore vires,
Vos agitate fugam.
Me si coelicolae voluissent ducere vitam,
Has mihi fervassent sedes. Satis una superque
Vidimus excidia, et captae superavimus urbi.
Sic o, sic positum adfati discedite corpus.
Ipse manu mortem inveniam. Miserebitur hostis,
Exuviasque petet. Facilis jactura sepulcri.
Jam pridem invisus divis, et inutilis annos
Demoror: ex quo me Divom pater atque hominum rex
Fulminis adflavit ventis, et contigit igni.
Talia perstabat memorans, fixusque manebat.
Nos contra effusi lacrimis, conjuxque Creüsa,
Ascaniusque, omnisque domus, ne vertere secum
Cuncta pater, fatoque urgenti incumbere vellet.
Abnegat, inceptoque et sedibus haeret in isdem.
Rurfus in arma feror, mortemque miserrimus opto.
Nam quod consilium, aut quae jam fortuna dabatur?
Mene efferre pedem, genitor, te posse relicto
Sperasti? tantumque nefas patrio excidit ore?
Si nihil ex tanta Superis placet urbe relinqui;

Et fedet hoc animo, perituraeque addere Trojae
 Teque tuosque juvat: patet isti janua letho,
 Jamque aderit multo Priami de sanguine Pyrrhus,
 Natum ante ora patris, patrem qui obtruncat ad aras.
 Hoc erat, alma parens, quod me per tela, per ignis
 Eripis, ut mediis hostem in penetralibus, utque
 Ascanium, patremque meum, juxtaque Creüsam,
 Alterum in alterius mactatos sanguine cernam?
 Arma, viri, ferte arma: vocat lux ultima victos.
 Reddite me Danais: finite instaurata revisam
 Proelia. Numquam omnes hodie moriemur inulti.

Hinc ferro adcingor rursus, clipeoque sinistram
 Infertabam aptans, meque extra tecta ferebam.
 Ecce autem complexa pedes in limine conjux
 Haerebat, parvumque patri tendebat Iulum:
 Si periturus abis, et nos rape in omnia tecum:
 Sin aliquam expertus sumtis spem ponis in armis,
 Hanc primum tutare domum. Cui parvus Iulus,
 Cui pater, et conjux quondam tua dicta relinquer?

Talia vociferans gemitu tectum omne replebat:
 Quum subitum, dictuque oritur mirabile monstrum.
 Namque manus inter, maestorumque ora parentum,
 Ecce levis fummo de vertice visus Iuli

Fundere lumen apex, tractuque innoxia molli
 Lambere flamma comas, et circum tempora pasci.
 Nos pavidi trepidare metu, crinemque flagrantem
 Excutere, et sanctos restinguere fontibus ignes.
 At pater Anchises oculos ad sidera laetus
 Extulit: et coelo palmas cum voce tetendit:
 Juppiter omnipotens, precibus si flecteris ullis,
 Adspice nos; hoc tantum: et, si pietate meremur,
 Da deinde auxilium, pater; atque haec omina firma.

Vix ea fatus erat senior: subitoque fragore
 Intonuit laevom, et de coelo lapsa per umbras
 Stella facem ducens multa cum luce cucurrit.
 Illam, summa super labentem culmina tecti,
 Cernimus Idaea claram se condere silva,
 Signantemque vias: tum longo limite fulcus
 Dat lucem, et late circum loca sulfure fumant.
 Hic vero victus genitor se tollit ad auras,
 Adfaturque deos, et sanctum fidus adorat.
 Jam jam nulla mora est. Sequor, et, qua ducitis, adsum.
 Di patrii, servate domum, servate nepotem:
 Vestrum hoc augurium, vestroque in numine Troja est.
 Cedo equidem, nec, nate, tibi comes ire recuso.
 Dixerat ille: et jam per moenia clarior ignis

Auditur, propiusque aestus incendia volvunt.
 Ergo age, care pater, cervici inponere nostrae:
 Ipse subibo humeris, nec me labor iste gravabit:
 Quo res cumque cadent, unum et commune periculum,
 Una salus ambobus erit. Mihi parvus Iulus
 Sit comes, et longe fervet vestigia conjux.
 Vos famuli, quae dicam, animis advertite vestris.

Est urbe egressis tumulus templumque vetustum
 Desertae Cereris, juxtaque antiqua cupressus,
 Religione patrum multos servata per annos.
 Hanc ex diverso fedem veniemus in unam.
 Tu, genitor, cape sacra manu, patriosque Penates.
 Me, bello e tanto digressum et caede recenti,
 Adtrectare nefas; donec me flumine vivo
 Abluero.

Haec fatus, latos humeros subjectaque colla
 Veste super, fulvique insternor pelle leonis;
 Succedoque oneri. Dextrae se parvus Iulus
 Inplicuit, sequiturque patrem non passibus aequis:
 Pone subit conjux. Ferimur per opaca locorum.
 Et me, quem dudum non ulla injecta movebant
 Tela, neque adverso glomerati ex agmine Graji,
 Nunc omnes terrent aerae: fons excitat omnis

Suspendum, et pariter comitique onerique timentem.

Jamque propinquabam portis, omnemque videbar
 Evasisse viam; subito quum creber ad auris
 Visus adesse pedum fonitus: genitorque per umbram
 Prospiciens, Nate, exclamat, fuge, nate; propinquant.
 Ardentis clipeos, atque aera micantia cerno.
 Hic mihi nescio quod trepido male numen amicum
 Confusam eripuit mentem. Namque avia cursu
 Dum sequor, et nota excedo regione viarum;
 Heu! misero conjux fatone erepta Creusa
 Substitit, erravitne via, seu lassâ refedit,
 Incertum; nec post oculis est reddita nostris:
 Nec prius amissam respexi, animumve reflexi,
 Quam tumulum antiquae Cereris sedemque sacratam
 Venimus. Hic demum conlectis omnibus una
 Defuit; et comites, natumque, virumque fefellit.
 Quem non incusavi amens hominumque Deorumque?
 Aut quid in everfa vidi crudelius urbe?
 Ascanium, Anchisemque patrem, Teucrosque Penates
 Commendo fociis, et curva valle recondo.
 Ipse urbem repeto, et cingor fulgentibus armis.
 Stat casus renovare omnis, omnemque reverti
 Per Trojam; et rursus caput objectare periclis.

Principio muros obscuraque limina portae,
 Qua gressum extuleram, repeto; et vestigia retro
 Observata sequor per noctem, et lumine lustro.
 Horror ubique animos, simul ipsa silentia terrent.
 Inde domum, si forte pedem, si forte tulisset,
 Me refero. Inruerant Danaï, et tectum omne tenebant.
 Ilicet ignis edax fumma ad fastigia vento
 Volvitur: exsuperant flammæ: furit aestus ad auras.
 Procedo, et Priami sedes arcemque reviso.
 Et jam porticibus vacuis Junonis aſylo
 Custodes lecti Phoenix et dirus Ulixes
 Praedam adſervabant. Huc undique Troïa gaza
 Incensis erepta adytis, mensæque Deorum,
 Crateresque auro solidi, captivaque vestis
 Congeritur. Pueri et pavidæ longo ordine matres
 Stant circum.
 Ausus quinetiam voces jactare per umbram,
 Inplevi clamore vias, maestusque Creüſam
 Nequidquam ingeminans iterumque iterumque vocavi.
 Quaerenti, et tectis urbis sine fine furenti,
 Infelix simulacrum atque ipsius umbra Creüſæ
 Viſa mihi ante oculos, et nota major imago.
 Obstupui, steteruntque comæ, et vox faucibus hæſit.

Tum sic adfari, et curas his demere dictis:
 Quid tantum infano juvat indulgere dolori,
 O dulcis conjux? non haec sine numine Divom
 Eveniunt. Nec te hinc comitem asportare Creüsam
 Fas: aut ille finit superi regnator Olympi.
 Longa tibi exfilia, et vastum maris aequor arandum.
 Et terram Hesperiam venies: ubi Lydius, arva
 Inter opima virum, leni fluit agmine Thybris.
 Illic res laetae, regnumque, et regia conjux
 Parta tibi: lacrimas dilectae pelle Creüsae.
 Non ego Myrmidonum fedes Dolopumve superbas
 Adspiciam, aut Grajis servitum matribus ibo,
 Dardanis, et divae Veneris nurus:
 Sed me magna Deum Genitrix his detinet oris.
 Jamque vale, et nati serva communis amorem.
 Haec ubi dicta dedit, lacrimantem, et multa volentem
 Dicere, deseruit, tenuisque recessit in auras.
 Ter conatus ibi collo dare brachia circum;
 Ter frustra comprehensa manus effugit imago,
 Par levibus ventis, volucrique simillima somno.
 Sic demum socios confumta nocte reviso.

Atque hic ingentem comitum adfluxisse novorum
 Invenio admirans numerum; matresque, virosque,

214 AENEIDOS LIB. II. v. 798.

Conlectam exfilio pubem, miserabile volgus.
Undique convenere, animis opibusque parati;
In quascumque velim pelago deducere terras.
Jamque jugis summae surgebat Lucifer Idae,
Ducebatque diem: Danaique obsessa tenebant
Limina portarum; nec spes opis ulla dabatur.
Cessi, et sublato montem genitore petivi.

PUBLII VIRGILII
MARONIS
AENEIDOS
LIBERTERTIUS.

POSTQUAM res Asiae, Priamique evertere gentem
Inmeritam visum Superis, ceciditque superbum
Ilium, et omnis humo fumat Neptunia Troja;
Diverſa exſilia, et deſertas quaerere terras
Auguriis agimur Divom, claſſemque ſub ipſa
Antandro et Phrygiae molimur montibus Idae;
Incerti quo fata ferant, ubi ſiſtere detur;
Contrahimusque viros. Vix prima inceperat aeſtas;
Et pater Anchifeſ dare fatiſ vela jubebat:
Litora quum patriae lacrimans portuſque relinquo,
Et campos ubi Troja fuit. Feror exful in altum
Cum fociiſ, natoque, Penatibuſ, et magniſ DIſ.

Terra procul vaſtiſ colitur Mavortia campis,
(Thraceſ arant) acri quondam regnata Lycurgo;
Hoſpitiuſ antiquuſ Trojae, fociique Penateſ,

Dum fortuna fuit. Feror huc, et litore curvo
Moenia prima loco, fatis ingressus iniquis:
Aeneadasque meo nomen de nomine fingo.
Sacra Dionaeae matri, Divisque ferebam
Auspicius coeptorum operum: superoque nitentem
Coelicolum regi mactabam in litore taurum.

Forte fuit juxta tumulus, quo cornea summo
Virgulta, et densis hastilibus horrida myrtus.
Adcessi, viridemque ab humo convellere silvam
Conatus, ramis tegerem ut frondentibus aras:
Horrendum, et dictu video mirabile monstrum.
Nam, quae prima solo ruptis radicibus arbor
Vellitur, huic atro liquuntur sanguine guttae,
Et terram tabo maculant. Mihi frigidus horror
Membra quatit, gelidusque coit formidine sanguis.
Rursus et alterius lentum convellere vimen
Insequor, et caussas penitus tentare latentis:
Ater et alterius sequitur de cortice sanguis.
Multa movens animo Nymphas venerabar agrestis,
Gradivumque patrem, Geticis qui praesidet arvis,
Rite secundarent visus, omenque levarent.
Tertia sed postquam majore hastilia nifu
Adgredior; genibusque adversae obluctor arenae;

(Eloquar, an fileam?) gemitus lacrimabilis imo
 Auditur tumulo, et vox reddita fertur ad auris:
 Quid miserum, Aenea, laceras? jam parce sepulto:
 Parce pias scelerare manus. Non me tibi Troja
 Externum tulit: aut cruor hic de stipite manat.
 Heu! fuge crudelis terras, fuge litus avarum.
 Nam Polydorus ego. Hic confixum ferrea textit
 Telorum feges, et jaculis increvit acutis.
 Tum vero ancipiti mentem formidine pressus
 Obstupui, steteruntque comae, et vox faucibus haesit.

Hunc Polydorum auri quondam cum pondere magno
 Infelix Priamus furtim mandarat alendum
 Threicio regi; quum jam diffideret armis
 Dardaniae, cingique urbem obsidione videret.
 Ille, ut opes fractae Teucrum, et Fortuna recessit,
 Res Agamemnonias victriciaque arma secutus,
 Fas omne abrumpit: Polydorum obtruncat, et auro
 Vi potitur. Quid non mortalia pectora cogis,
 Auri sacra fames? Postquam pavor ossa reliquit,
 Delectos populi ad proceres, primumque parentem
 Monstra Deum refero, et, quae sit sententia, posco.
 Omnibus idem animus scelerata excedere terra;
 Linqui pollutum hospitium, et dare classibus austros.

Ergo instauremus Polydoro funus, et ingens
 Adgeritur tumulo tellus: stant manibus arae,
 Caeruleis maestae vittis atraque cupresso;
 Et circum Iliades crinem de more solutae.
 Inferimus tepido spumantia cymbia lacte,
 Sanguinis et sacri pateras: animamque sepulcro
 Condimus, et magna supremum voce clemus.

Inde, ubi prima fides pelago, placataque venti
 Dant maria, et lenis crepitans vocat auster in altum,
 Deducunt focii navis, et litora complent.
 Provehimur portu: terraeque urbesque recedunt.
 Sacra mari colitur medio gratissima tellus
 Nereidum matri, et Neptuno Aegaeo:
 Quam pius Arcitenens, oras et litora circum
 Errantem, Gyaro celsa Myconoque revinxit,
 Inmotamque coli dedit, et contemnere ventos.
 Huc feror: haec fessos tuto placidissima portu
 Adcipit. Egressi veneramur Apollinis urbem.
 Rex Anius, rex idem hominum Phoebique sacerdos,
 Vittis et sacra redimitus tempora lauro,
 Occurrit: veterem Anchisen adgnoscat amicum.
 Jungimus hospitio dextras, et tecta subimus.
 Templam dei saxo venerabar structa vetusto.

Da propriam, Thymbraee, domum: da moenia fessis,
Et genus, et mansuram urbem. Serva altera Trojae
Pergama, reliquias Danaûm atque inmitis Achilli.
Quem sequimur? quove ire jubes? ubi ponere sedes?
Da, pater, augurium; atque animis inlabere nostris.

Vix ea fatus eram: tremere omnia visa repente,
Liminaque, laurusque dei; totusque moveri
Mons circum, et mugire adytis cortina reclusis.
Submissi petimus terram, et vox fertur ad auris:
Dardanidae duri, quae vos a stirpe parentum
Prima tulit tellus, eadem vos ubere laeto
Adcipiet reduces. Antiquam exquirite matrem.
Hic domus Aeneae cunctis dominabitur oris,
Et nati natorum, et qui nascentur ab illis.
Haec Phoebus: mixtoque ingens exorta tumultu
Laetitia: et cuncti, quae sint ea moenia, quaerunt;
Quo Phoebus vocet errantis, jubeatque reverti.
Tum genitor, veterum volvens monumenta virorum,
Audite, o proceres, ait, et spes discite vestras.
Creta Jovis magni medio jacet infula ponto;
Mons Idaeus ubi, et gentis cunabula nostrae.
Centum urbes habitant magnas, uberrima regna:
Maximus unde pater, si rite audita recordor,

Teucus Rhoeteas primum est advectus ad oras,
Optavitque locum regno. Nondum Ilium, et arces
Pergameae steterant: habitabant vallibus imis.
Hinc mater cultrix Cybelae, Corybantiaque aera,
Idaeumque nemus: hinc fida silentia sacris,
Et juncti currum dominae subiere leones.
Ergo agite, et, Divom ducunt qua iussa, sequamur:
Placemus ventos, et Gnosia regna petamus.
Nec longo distant cursu: modo Juppiter adfit,
Tertia lux classem Cretaeis sistet in oris.
Sic fatus, meritos aris mactavit honores,
Taurum Neptuno, taurum tibi, pulcher Apollo;
Nigram Hiemi pecudem, Zephyris felicibus albam.
Fama volat, pulsum regnis cessisse paternis
Idomenea ducem, defertaque litora Cretae:
Hosce vacare domos, sedesque adstare relictas.
Linquimus Ortygiae portus, pelagoque volamus,
Bacchatamque jugis Naxon, viridemque Donyfam,
Olearon, niveamque Paron, sparsasque per aequor
Cycladas, et crebris legimus freta consita terris.
Nauticus exoritur vario certamine clamor.
Hortantur focii, Cretam proavosque petamus.
Prosequitur surgens a puppi ventus euntis,

Et tandem antiquis Curetum adlabimur oris.
 Ergo avidus muros optatae molior urbis,
 Pergameamque voco, et laetam cognomine gentem
 Hortor amare focos, arcemque adtollere tectis.
 Jamque fere sicco subductae litore puppes,
 Connubiis arvisque novis operata juvenus;
 Jura domosque dabam: subito quum tabida membris,
 Corrupto coeli tractu, miserandaque venit
 Arboribusque fatisque lues, et lethifer annus.
 Linquebant dulcis animas, aut aegra trahebant
 Corpora. Tum sterilis exurere Sirius agros.
 Arebant herbae, et victum seges aegra negabat.
 Rursus ad oraculum Ortygiae Phoebumque remenso
 Hortatur pater ire mari, veniamque precari:
 Quam fessis finem rebus ferat: unde laborum
 Tentare auxilium jubeat: quo vertere cursus.

Nox erat, et terris animalia somnus habebat.

Effigies sacrae Divom, Phrygiique Penates,
 Quos mecum a Troja, mediisque ex ignibus urbis
 Extuleram, visi ante oculos adstare jacentis
 In somnis, multo manifesti lumine, qua se
 Plena per infertas fundebat luna fenestras.
 Tum sic adfari, et curas his demere dictis:

Quod tibi delato Ortygiam dicturus Apollo est,
Hic canit; et tua nos en ultro ad limina mittit.
Nos te, Dardania incensa, tuaque arma secuti;
Nos tumidum sub te permensi classibus aequor:
Idem venturos tollemus in astra nepotes,
Imperiumque Urbi dabimus. Tu moenia magnis
Magna para, longumque fugae ne linque laborem.
Mutandae sedes. Non haec tibi litora suasit
Delius, aut Cretae iussit confidere, Apollo.
Est locus, Hesperiam Graji cognomine dicunt:
Terra antiqua, potens armis, atque ubere glebae.
Oenotri coluere viri: nunc fama, minores
Italiam dixisse, ducis de nomine, gentem.
Hae nobis propriae sedes; hinc Dardanus ortus,
Iasiusque pater, genus a quo principe nostrum.
Surge age, et haec laetus longaevo dicta parenti
Haud dubitanda refer: Corythum, terrasque requirat
Ausonias. Dictaea negat tibi Juppiter arva.
Talibus adtonitus visis, ac voce Deorum,
(Nec sopor illud erat; sed coram adgnosceret vultus,
Velatasque comas, praesentiaque ora videbar:
Tum gelidus toto manabat corpore fudor)
Conripio e fratris corpus, tendoque supinas

Ad coelum cum voce manus, et munera libo
Intemerata focis. Perfecto laetus honore
Anchisen facio certum, remque ordine pando.
Adgnovit prolem ambiguum, geminosque parentis;
Seque novo veterum deceptum errore locorum.
Tum memorat: Nate, Iliacis exercite fati,
Sola mihi talis casus Cassandra canebat.
Nunc repeto haec generi portendere debita nostro;
Et saepe Hesperiam, saepe Itala regna vocare.
Sed quis ad Hesperiae venturos litora Teucros
Crederet? aut quem tum vates Cassandra moveret?
Cedamus Phoebis, et moniti meliora sequamur.
Sic ait: et cuncti dicto paremus ovantes.
Hanc quoque deferimus sedem, paucisque relictis
Vela damus, vastumque cava trabe currimus aequor.
Postquam altum tenuere rates, nec jam amplius ullae
Adparent terrae, coelum undique et undique pontus:
Tum mihi caeruleus supra caput adstitit imber,
Noctem hiememque ferens; et inhorruit unda tenebris.
Continuo venti volvunt mare, magnaue surgunt
Aequora. Disperfi jactamur gurgite vasto.
Involvère diem nimbi, et nox humida coelum
Abstulit. Ingeminant abruptis nubibus ignes.

Excitimur curfu, et caecis erramus in undis.
Ipse diem noctemque negat discernere coelo,
Nec meminisse viae media Palinurus in unda.
Tris adeo incertos caeca caligine soles
Erramus pelago: totidem sine fidere noctes.
Quarto terra die primum se adtollere tandem
Vifa, aperire procul montis, ac volvere fumum.
Vela cadunt; remis infurgimus: haud mora, nautae
Adnixi torquent spumas, et caerula verrunt.
Servatum ex undis Strophadum me litora primum
Adcipiunt. Strophades Grajo stant nomine dictae,
Infulae Ionio in magno: quas dira Celaeno,
Harpylaeque colunt aliae, Phineia postquam
Claustra domus, mensasque metu liquere priores.
Tristius haud illis monstrum, nec faevior ulla
Pestis et ira Deum Stygiis sese extulit undis.
Virginei volucrum voltus, foedissima ventris
Proluvies, uncaeque manus, et pallida semper
Ora fame.
Huc ubi delati portus intravimus; ecce
Laeta boum passim campis armenta videmus,
Caprigenumque pecus, nullo custode, per herbas.
Inruimus ferro, et divos, ipsumque vocamus

In partem praedamque Jovem. Tum litore curvo
 Exstruimusque toros, dapibusque epulamur opimis.
 At subitae horrifico lapsu de montibus adfunt
 Harpyiae, et magnis quatiunt clangoribus alas,
 Diripiuntque dapes, contactuque omnia foedant
 Inmundo: tum vox taetrum dira inter odorem.
 Rursum in feceffu longo sub rupe cavata,
 Arboribus clausi circum atque horrentibus umbris,
 Instruimus menfas, arisque reponimus ignem.
 Rursum ex diverfo coeli caecisque latebris
 Turba fonans praedam pedibus circumvolat uncis:
 Polluit ore dapes. Sociis tunc, arma capeffant,
 Edico, et dira bellum cum gente gerendum.
 Haud fecus ac juffi faciunt, tectosque per herbam
 Disponunt ensis, et fcuta latentia condunt.
 Ergo ubi delapfae fonitum per curva dedere
 Litora; dat fignum fpecula Mifenus ab alta
 Aere cavo. Invadunt focii, et nova proelia tentant,
 Obscaenas pelagi ferro foedare volucres.
 Sed neque vim plumis ullam, nec volnera tergo
 Adcipiunt; celerique fuga sub fidera lapfae
 Semefam praedam et vefigia foeda relinquunt.
 Una in praecelfa confedit rupe Celaeno,

Infelix vates, rumpitque hanc pectore vocem :
Bellum etiam pro caede bouum fratrisque iuuenis,
Laomedontiadae, bellumne inferre paratis,
Et patrio Harpyias infontis pellere regno?
Adcipite ergo, animis atque haec mea figite dicta :
Quae Phoebus pater omnipotens, mihi Phoebus Apollo
Praedixit, vobis Furiarum ego maxima pando.
Italiam curfu petitis, ventisque vocatis
Ibitis Italiam, portusque intrare licebit :
Sed non ante datam cingetis moenibus urbem,
Quam vos dira fames nostraeque injuria caedis
Ambefas subigat malis absumere menfas.
Dixit: et in silvam pennis ablata refugit.
At fociis subita gelidus formidine fanguis
Deriguit: cecidere animi: nec jam amplius armis,
Sed votis precibusque iubent exposcere pacem,
Sive Deae, seu sint dirae obscaenaeque volucres.
Et pater Anchises, passis de litore palmis,
Numina magna vocat, meritosque indicit honores.
DI, prohibete minas: DI, talem avertite casum:
Et placidi servate pios. Tum litore funem
Deripere, excuffosque jubet laxare rudentis.
Tendunt vela Noti: ferimur spumantibus undis,

Qua cursum ventusque gubernatorque vocabant.
 Jam medio adparet fluctu nemorosa Zacynthos,
 Dulichiumque, Sameque, et Neritos ardua saxis.
 Effugimus scopulos Ithacae, Laërtia regna,
 Et terram altricem faevi execramur Ulixi.
 Mox et Leucatae nimboſa cacumina montis,
 Et formidatus nautis aperitur Apollo.
 Hunc petimus feſſi, et parvae ſuccedimus urbi.
 Anchora de prora jacitur. Stant litore puppes.
     Ergo inſperata tandem tellure potiti,
 Luſtramurque Jovi, votisque incendimus aras;
 Actiaque Iliacis celebramus litora ludis.
 Exercent patrias oleo labente palaeſtras
 Nudati focii. Juvat evaſiſſe tot urbis
 Argolicas, mediosque fugam tenuiſſe per hoſtis.
 Interea magnum ſol circumvolvitur annum,
 Et glacialis hiems aquilonibus aſperat undas.
 Aere cavo clipeum, magni geſtamen Abantis,
 Poſtibus adverſis figo, et rem carmine ſigno:
 AENEAS HAEC DE DANAIſ VICTORIBUS ARMA.
 Linqere tum portus jubeo, et conſidere tranſtris.
 Certatim focii feriunt mare, et aequora verrunt.
 Protenus aërias Phaeacum abſcondimus arces,

Litoraque Epiri legimus, portuque subimus
 Chaonio, et celsam Buthroti adcedimus urbem.

Hic incredibilis rerum fama occupat auris,
 Priamiden Helenum Grajas regnare per urbis,
 Conjugio Aeacidae Pyrrhi sceptrisque potitum:
 Et patrio Andromachen iterum cecidisse marito.
 Obstupui; miroque incensum pectus amore,
 Compellare virum, et casus cognoscere tantos.
 Progredior portu, classis et litora linquens.
 Sollemnis quum forte dapes, et tristia dona,
 Ante urbem in luco falsi Simoëntis ad undam
 Libabat cineri Andromache, Manisque vocabat
 Hectoreum ad tumulum: viridi quem cespite inanem,
 Et geminas, causam lacrimis, sacra verat aras.
 Ut me conspexit venientem, et Troia circum
 Arma amens vidit; magnis exterrita monstris
 Deriguit visu in medio: calor ossa reliquit.
 Labitur: et longo vix tandem tempore fatur:
 Verane te facies, verus mihi nuntius adfers,
 Nate dea? vivisne? aut si lux alma recessit,
 Hector ubi est? dixit, lacrimasque effudit, et omnem
 Inplevit clamore locum. Vix pauca furenti
 Subjicio, et raris turbatus vocibus hisco.

Vivo equidem, vitamque extrema per omnia duco.

Ne dubita: nam vera vides.

Heu! quis te casus dejectam conjuge tanto

Excipit? aut quae digna fati Fortuna revisit?

Hectoris Andromache Pyrrhin' connubia fervas?

Dejecit voltum, et demissa voce locuta est:

O felix una ante alias Priameia virgo,

Hostilem ad tumulum Trojae sub moenibus altis

Iussa mori, quae fortitus non pertulit ullos,

Nec victoris heri tetigit captiva cubile!

Nos, patria incensa, diversa per aequora vectae,

Stirpis Achilleae fastus, juvenemque superbum

Servitio enixae tulimus. Qui deinde secutus

Ledaeam Hermionen Lacedaemoniosque Hymenaeos,

Me famulo famulamque Heleno transmisit habendam.

Ast illum, ereptae magno inflammatus amore

Conjugis, et scelerum Furiis agitated, Orestes

Excipit incautum, patriasque obtruncat ad aras.

Morte Neoptolemi regnorum reddita cessit

Pars Heleno: qui Chaonios cognomine campos,

Chaoniamque omnem Trojano a Chaone dixit:

Pergamaque, Iliacamque jugis hanc addidit arcem.

Sed tibi qui cursum venti, quae fata dedere?

Aut quisnam ignarum nostris deus adpulit oris?
 Quid puer Ascanius; superatne, et vescitur aura?
 Quem tibi jam Troja * * * * *

Ecqua tamen puero est amissae cura parentis?
 Ecquid in antiquam virtutem animosque virilis
 Et pater Aeneas et avunculus excitat Hector?
 Talia fundebat lacrimans, longosque ciebat
 Incaffum fletus: quum sese a moenibus heros
 Priamides multis Helenus comitantibus adfert,
 Adgnoscitque suos, laetusque ad limina ducit,
 Et multum lacrimas verba inter singula fundit.
 Procedo, et parvam Trojam, simulataque magnis
 Pergama, et arentem Xanthi cognomine rivum
 Adgnosco, Scaetaeque amplector limina portae.
 Nec non et Teucris focia simul urbe fruuntur.
 Illos porticibus rex adcipiebat in amplis.
 Aulai in medio libabant pocula Bacchi,
 Inpositis auro dapibus: paterasque tenebant.

Jamque dies, alterque dies proceffit: et aerae
 Vela vocant, tumidoque inflatur carbasus austro.
 His vatem adgredior dictis, ac talia quaeso:
 Trojugena, interpres Divom, qui numina Phoebi,
 Qui tripodas, Clarii lauros, qui fidera fentis,

Et volucrum linguas, et praepetis omina pennae,
Fare age (namque omnem cursum mihi prospera dixit
Religio, et cuncti suaferunt numine Divi
Italiam petere, et terras tentare repostas:
Sola novum dictuque nefas Harpyia Celaeno
Prodigium canit, et tristis denuntiat iras,
Obscoenamque famem) quae prima pericula vito?
Quidve sequens tantos possim superare labores?
Hic Helenus, caesis primum de more juvencis,
Exorat pacem Divom, vittasque resolvit
Sacra capitis, meque ad tua limina, Phoebe,
Ipse manu multo suspensum numine ducit:
Atque haec deinde canit divino ex ore sacerdos:
Nate Dea, (nam te majoribus ire per altum
Auspiciis manifesta fides: sic fata Deum rex
Sortitur, volvitque vices: is vertitur ordo)
Pauca tibi e multis, quo tutior hospita lustras
Aequora, et Ausonio possis confidere portu,
Expeditam dictis (prohibent nam cetera Parcae
Scire, Helenum farique vetat Saturnia Juno)
Principio Italiam, quam tu jam rere propinquam,
Vicinosque, ignare, paras invadere portus,
Longa procul longis via dividit invia terris.

Ante et Trinacria lentandus remus in unda,
Et falis Aufonii lufrandum navibus aequor,
Infernique lacus, Aeaeaeque infula Circae,
Quam tuta possis urbem componere terra.
Signa tibi dicam: tu condita mente teneto.
Quum tibi sollicito secreti ad fluminis undam
Litoreis ingens inventa sub ilicibus fus,
Triginta capitum foetus enixa, jacebit,
Alba, solo recubans, albi circum ubera nati:
Is locus urbis erit: requies ea certa laborum.
Nec tu menfarum morsus horresce futuros:
Fata viam invenient, aderitque vocatus Apollo.
Has autem terras, Italique hanc litoris oram,
Proxima quae nostri perfunditur aequoris aestu,
Effuge: cuncta malis habitantur moenia Grajis.
Hic et Narycii posuerunt moenia Locri,
Et Sallentinos obsedit milite campos
Lyctius Idomeneus: hic illa ducis Meliboei
Parva Philoctetae subnixa Petilia muro.
Quin, ubi transmissae steterint trans aequora classēs,
Et positis aris jam vota in litore solves,
Purpureo velare comas adopertus amictu;
Ne qua inter sanctos ignis in honore Deorum

Hostilis facies occurrat; et omina turbet.
 Hunc focii morem sacrorum, hunc ipse teneto:
 Hac casti maneant in religione nepotes.
 Ast, ubi digressum Siculae te admoverit orae
 Ventus, et angusti rarefcent claustra Pelori,
 Laeva tibi tellus, et longo laeva petantur
 Aequora circuitu: dextrum fuge litus, et undas.
 Haec loca vi quondam, et vasta convolsa ruina
 (Tantum aevi longinqua valet mutare vetustas)
 Diffiluisse ferunt, quum protenus utraque tellus
 Una foret: venit medio vi pontus, et undis
 Hesperium Siculo latus abscidit, arvaque et urbis
 Litore diductas angusto interluit aestu.
 Dextrum Scylla latus, laevum inplacata Charybdis
 Obsidet, atque imo barathri ter gurgite vastos
 Sorbet in abruptum fluctus, rursusque sub auras
 Erigit alternos, et sidera verberat unda.
 At Scyllam caecis cohibet spelunca latebris,
 Ora exfertantem, et navis in faxa trahentem.
 Prima hominis facies, et pulchro pectore virgo
 Pube tenus: postrema inmani corpore pistrinx,
 Delphinum caudas utero conmissa luporum.
 Praestat Trinacrii metas lustrare Pachyni

Cessantem, longos et circum flectere curfus,
Quam semel informem vasto vidisse sub antro
Scyllam: et caeruleis canibus resonantia faxa.
Praeterea, si qua est Heleno prudentia, vati
Si qua fides, animum si veris inplet Apollo,
Unum illud tibi, nate dea, praeque omnibus unum
Praedicam; et repetens iterumque iterumque monebo.
Junonis magnae primum prece numen adora:
Junoni cane vota libens, dominamque potentem
Supplicibus supera donis. Sic denique victor
Trinacria finis Italos mittere relicta.
Huc ubi delatus Cumaeam adcefferis urbem,
Divinosque lacus, et Averno sonantia filvis;
Infanam vatem adspicies: quae rupe sub ima
Fata canit, foliisque notas et nomina mandat.
Quaecumque in foliis descripsit carmina virgo,
Digerit in numerum, atque antro seclusa relinquit.
Illa manent inmota locis, neque ab ordine cedunt.
Verum eadem, verso tenuis quum cardine ventus
Impulit, et teneras turbavit janua frondis,
Numquam deinde cavo volitantia prendere saxo,
Nec revocare situs, aut jungere carmina curat.
Inconfulti abeunt, sedemque odere Sibyllae.

Hic tibi ne qua morae fuerint dispendia tanti,
 Quamvis increpitent focii, et vi cursus in altum
 Vela vocet, possisque finus implere secundos,
 Quin adeas vatem, precibusque oracula poscas.
 Ipsa canat, vocemque volens atque ora resolvat.
 Illa tibi Italiae populos, venturaque bella,
 Et quo quemque modo fugiasque ferasque laborem,
 Expediet; cursusque dabit venerata secundos.
 Haec sunt, quae nostra liceat te voce moneri.
 Vade age, et ingentem factis fer ad aethera Trojam.

Quae postquam vates sic ore effatus amico est,
 Dona dehinc auro gravia, sectoque elephanto
 Imperat ad navis ferri, stipatque carinis
 Ingens argentum, Dodonaeosque lebetas,
 Loricam confertam hamis auroque trilicem,
 Et conum insignis galeae, cristasque comantis,
 Arma Neoptolemi. Sunt et sua dona parenti.
 Addit equos, additque duces:
 Remigium subplet: socios simul instruit armis.

Interea classẽm velis aptare jubebat
 Anchises, fieret vento mora ne qua ferenti.
 Quem Phoebi interpres multo compellat honore:
 Conjugio, Anchisa, Veneris dignate superbo,

Cura Deum, bis Pergameis erepte ruinis,
Ecce tibi Aufoniae tellus: hanc adripe velis.
Et tamen hanc pelago praeterlabare necesse est.
Aufoniae pars illa procul, quam pandit Apollo.
Vade, ait, o felix nati pietate. Quid ultra
Provehor, et fando surgentis demoror aufros?
Nec minus Andromache, digressu maesta supremo,
Fert picturatas auri subtemine vestis,
Et Phrygiam Aescanio chlamydem; nec cedit honori:
Textilibusque onerat donis, ac talia fatur:
Adcipe et haec, manuum tibi quae monumenta mearum
Sint, puer, et longum Andromachae testentur amorem,
Conjugis Hectoreae. Cape dona extrema tuorum,
O mihi fola mei super Aestyanactis imago.
Sic oculos, sic ille manus, sic ora ferebat:
Et nunc aequali tecum pubesceret aevo.
Hos ego digrediens lacrimis adfabar obortis:
Vivite felices, quibus est Fortuna peracta
Jam sua: nos alia ex aliis in fata vocamur.
Vobis parta quies: nullum maris aequor arandum:
Arva neque Aufoniae, semper cedentia retro,
Quaerenda. Effigiem Xanthi Trojamque videtis,
Quam vestrae fecere manus, melioribus (opto)

Auspiciis; et quae fuerit minus obvia Grajis.
 Si quando Thybrim, vicinaque Thybridis arva
 Intraro, gentique meae data moenia cernam,
 Cognatas urbis olim, populosque propinquos,
 Epiro, Hesperia, quibus idem Dardanus auctor,
 Atque idem casus; unam faciemus utramque
 Trojam animis. Maneat nostros ea cura nepotes.

Provehimur pelago vicina Ceraunia juxta:
 Unde iter Italiam, curfusque brevissimus undis.
 Sol ruit interea, et montes umbrantur opaci.
 Sternimur optatae gremio telluris ad undam,
 Sortiti remos, passimque in litore ficco
 Corpora curamus. Fessos sopor inrigat artus.
 Necdum orbem medium nox horis acta subibat:
 Haud segnibus strato surgit Palinurus, et omnis
 Explorat ventos, atque auribus aëra captat:
 Sidera cuncta notat tacito labentia coelo,
 Arcturum, pluviasque Hyadas, geminosque Triones,
 Armatumque auro circumspicit Oriona.
 Postquam cuncta videt coelo constare sereno;
 Dat clarum e puppi signum: nos castra movemus,
 Tentamusque viam, et velorum pandimus alas.
 Jamque rubescebat stellis Aurora fugatis,

Quum procul obscuros colles humilemque videmus
Italiam. Italiam primus conclamat Achates;
Italiam laeto focii clamore salutant.

Tum pater Anchises magnum cratera corona
Induit: inplevitque mero; Divosque vocavit
Stans celsa in puppi.

DI, maris et terrae tempestatumque potentes,
Ferte viam vento facilem, et spirate secundi.

Crebrescunt optatae aerae, portusque patefcit
Jam propior, templumque adparet in arce Minervae.
Vela legunt focii, et proras ad litora torquent.

Portus ab Euroo fluctu curvatus in arcum;
Objectae falsa spumant adspargine cautes:

Ipsè latet. Gemino demittunt brachia muro
Turriti scopuli, refugitque ab litore templum.

Quatuor hîc, primum omen, equos in gramine vidi
Tondentis campum late, candore nivali.

Et pater Anchises: Bellum, o terra hospita, portas:
Bello armantur equi: bellum haec armenta minantur.

Sed tamen idem olim curru succedere fueti
Quadrupedes, et frena iugo concordia ferre.

Spes et pacis, ait. Tum numina sancta precamur
Palladis armifonae, quae prima adcepit ovantis;

Et capita ante aras Phrygio velamur amictu ;
Praeceptisque Heleni, dederat quae maxuma, rite
Junoni Argivae iussos adolemus honores.
Haud mora: continuo perfectis ordine votis,
Cornua velatarum obvertimus antennarum,
Grajugenûmque domos suspectaque linquimus arva.
Hinc finus Herculei, si vera est fama, Tarenti
Cernitur. Adtollit se diva Lacinia contra,
Caulonisque arces, et navifragum Scylaceum.
Tum procul e fluctu Trinacria cernitur Aetna,
Et gemitum ingentem pelagi, pulsataque saxa
Audimus longe, fractasque ad litora voces:
Exsultantque vada, atque aestu miscentur arenae.
Et pater Anchises: Nimirum haec illa Charybdis:
Hos Helenus scopulos, haec saxa horrenda canebat.
Eripite, o socii: pariterque infurgite remis.
Haud minus ac iussi faciunt: primusque rudentem
Contorsit laevas proram Palinurus ad undas.
Laevam cuncta cohors remis ventisque petivit.
Tollimur in coelum curvato gurgite, et îdem
Subducta ad Manis imos desidimus unda.
Ter scopuli clamorem inter cava saxa dedere:
Ter spumam elisam et rorantia vidimus astra.

Interea fessos ventus cum sole reliquit;
Ignarique viae Cyclopum adlabimur oris.
Portus ab adcessu ventorum inmotus, et ingens
Ipse; sed horrificis juxta tonat Aetna ruinis,
Interdumque atram prorumpit ad aethera nubem,
Turbine fumantem piceo et candente favilla;
Adtollitque globos flammarum, et sidera lambit:
Interdum scopulos avolsaque viscera montis
Erigit eructans, liquefactaque faxa sub auras
Cum gemitu glomerat, fundoque exaestuatur imo.
Fama est, Enceladi femiustum fulmine corpus
Urgueri mole hac, ingentemque insuper Aetnam
Inpositam, ruptis flammam exspirare caminis;
Et, fessum quoties mutet latus, intremere omnem
Murmure Trinacriam, et coelum subtexere fumo.
Noctem illam tecti silvis inmania monstra
Perferimus: nec, quae sonitum det causa, videmus.
Nam neque erant astrorum ignes, nec lucidus aethra
Siderea polus; obscuro sed nubila coelo:
Et Lunam in nimbo nox intempesta tenebat.
Postera jamque dies primo surgebat Eoo,
Humentemque Aurora polo dimoverat umbram:
Quum subito e silvis, macie confecta suprema,

Ignoti nova forma viri, miserandaque cultu,
Procedit, supplexque manus ad litora tendit:
Respicimus. Dira illuvies, inmissaque barba,
Confertum tegumen spinis: at cetera Grajus,
Ut quondam patriis ad Trojam missus in armis.
Isque ubi Dardanios habitus, et Troia vidit
Arma procul; paullum adspectu conterritus haesit,
Continuitque gradum: mox sese ad litora praeceps
Cum fletu precibusque tulit. Per sidera testor,
Per superos, atque hoc coeli spirabile lumen;
Tollite me, Teucris: quascumque abducite terras.
Hoc fat erit. Scio me Danais e classibus unum,
Et bello Iliacos fateor petiisse Penates.
Pro quo, si sceleris tanta est injuria nostri,
Spargite me in fluctus, vastoque inmergite ponto.
Si pereo, hominum manibus periisse juvabit.
Dixerat: et genua amplexus, genibusque volutans
Haerebat. Qui sit, fari, quo sanguine cretus,
Hortamur; quae deinde agitet Fortuna, fateri.
Ipse pater dextram Anchises, haud multa moratus,
Dat juveni; atque animum praesenti pignore firmat.
Ille haec, deposita tandem formidine, fatur:
Sum patria ex Ithaca, comes infelicis Ulixi,

Nomen Achemenides, Trojam genitore Adamaſto
Paupere (manſiſſetque utinam Fortuna!) profectus.

Hic me, dum trepidi crudelia limina linquunt,

Inmemores focii vaſto Cyclopiſ in antro

Deſeruere. Domus fanie dapibusque cruentis,

Intus opaca, ingens. Ipſe arduus, altaque pulſat

Sidera, (DI, talem terris avertite peſtem)

Nec viſu facilis, nec dictu adfabiliſ ulli.

Viſceribus miſerorum et ſanguine veſcitur atro.

Vidi egomet, duo de numero quum corpora noſtro

Prenſa manu magna medio reſupinus in antro

Frangeret ad ſaxum, fanieque experſa natarent

Limina: vidi atro quum membra fluentia tabo

Manderet, et tepidi tremarent ſub dentibus artus.

Haud inſane quidem. Nec talia paſſus Ulixes,

Oblituſve ſui eſt Ithacus diſcrimine tanto.

Nam ſimul expletus dapibus, vinoque ſepultus,

Cervicem inflexam poſuit, jacuitque per antrum

Inmenſus, faniem eructans ac fruſtra cruento

Per ſomnum conmixta mero; nos, magna precati

Numina, fortitique vices, una undique circum

Fundimur, et telo lumen terebramus acuto

Ingens, quod torva ſolum ſub fronte latebat,

Argolici clipei aut Phoebæ lampadis instar:
Et tandem læti fociorum ulciscimur umbras.
Sed fugite, o miseri, fugite, atque ab litore funem
Rumpite.

Nam qualis quantusque cavo Polyphemus in antro
Lanigeras claudit pecudes, atque ubera preffat,
Centum alii curva hæc habitant ad litora volgo
Infandi Cyclopes, et altis montibus errant.
Tertia jam lunæ se cornua lumine complent,
Quum vitam in silvis, inter deferta ferarum
Lustra domosque traho, vastosque ab rupe Cyclopas
Prospicio, fonitumque pedum vocemque tremisco.
Victum infelicem, baccas lapidosaque corna,
Dant rami, et volvis pascunt radicibus herbae.
Omnia conlustrans, hanc primum ad litora classẽ
Conspexi venientem. Huic me, quaecumque fuisset,
Addixi: fatis est gentem effugisse nefandam.
Vos animam hanc potius quocumque absumite leto.

Vix ea fatus erat: summo quum monte videmus
Ipsum inter pecudes vasta se mole moventem
Pastorem Polyphemum, et litora nota petentem:
Monstrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademtum.
Trunca manum pinus regit, et vestigia firmat.

Lanigeræ comitantur oves: ea sola voluptas,
Solamenque mali.

Postquam altos tetigit fluctus, et ad aequora venit,
Luminis effossi fluidum lavit inde cruorem,
Dentibus infrendens gemitu: graditurque per aequor
Jam medium, necdum fluctus latera ardua tinxit.
Nos procul inde fugam trepidi celerare, recepto
Supplice, sic merito; tacitique incidere funem;
Verrimus et proni certantibus aequora remis.

Sensit, et ad fonitum vocis vestigia torfit.
Verum ubi nulla datur dextram adfectare potestas,
Nec potis Ionios fluctus aequare sequendo,
Clamorem inmensum tollit: quo pontus, et omnes
Intremuere undae, penitusque exterrita tellus
Italiae, curvisque inmugiit Aetna cavernis.
At genus e silvis Cyclopum et montibus altis
Excitum ruit ad portus, et litora conplent.
Cernimus adstantis nequidquam lumine torvo
Aetnaeos fratres, coelo capita alta ferentis,
Concilium horrendum: quales quum vertice celso
Aëriae quercus, aut coniferae cyparissi
Constiterunt, silva alta Jovis, lucusve Dianae.
Praecipites metus acer agit quocumque rudentis

Excutere, et ventis intendere vela secundis.
 Contra iussa monent Heleni, Scyllam atque Charybdim
 Inter utramque viam, leti discrimine parvo,
 Ni teneant cursus: certum est dare lintea retro.
 Ecce autem Boreas angusta ab fede Pelori
 Missus adest. Vivo praetervehor ostia saxo
 Pantagiae, Megarosque sinus, Thapsumque jacentem.
 Talia monstrabat relegens errata retrorsum
 Litora Achemenides, comes infelicis Ulixi.

Sicanio praetenta sinu jacet infula contra
 Plemmyrium undosum: nomen dixere priores
 Ortygiam. Alpheum fama est huc Elidis amnem
 Occultas egisse vias subter mare: qui nunc
 Ore, Arethusa, tuo Siculis confunditur undis.
 Iussi numina magna loci veneramur: et inde
 Exsupero praepingue solum stagnantis Helori.
 Hinc altas cautes projectaque saxa Pachyni
 Radimus, et fatis numquam concessa moveri,
 Adparet Camerina procul, campique Geloi,
 Inmanisque Gela fluvii cognomine dicta.
 Arduus inde Acragas ostentat maxima longe
 Moenia, magnanimum quondam generator equorum.
 Teque datis linquo ventis, palmosa Selinus;

Et vada dura lego faxis Lilybeia caecis.

Hinc Drepani me portus et inlaetabilis ora

Adcipit. Hic, pelagi tot tempestatibus actus,

Heu genitorem, omnis curae casusque levamen,

Amitto Anchisen. Hic me, pater optime, fessum

Deferis, heu, tantis, nequidquam erepte periclis!

Nec vates Helenus, quum multa horrenda moneret,

Hos mihi praedixit luctus, non dira Celaeno.

Hic labor extremus, longarum haec meta viarum.

Hinc me digressum vestris Deus adpulit oris.

Sic pater Aeneas, intentis omnibus, unus

Fata renarrabat Divom, cursusque docebat.

Conticuit tandem, factoque hic fine quievit.

PUBLII VIRGILII

MARONIS

AENEIDOS

LIBER QUARTUS.

AT regina gravi jam dudum faucia cura
Volnus alit venis, et caeco carpitur igni.
Multa viri virtus animo, multusque recurfat
Gentis honos. Haerent infixi pectore vultus,
Verbaque: nec placidam membris dat cura quietem.
Postera Phoebæa lustrabat lampade terras,
Humentemque Aurora polo dimoverat umbram;
Quum sic unanimam adloquitur male sana sororem:
Anna soror, quæ me suspensam infomnia terrent!
Quis novus hic nostris successit sedibus hospes!
Quem sese ore ferens! quam forti pectore, et armis!
Credo equidem (nec vana fides) genus esse Deorum.
Degeneres animos timor arguit. Heu, quibus ille
Jactatus fatis! quæ bella exhausta canebat!
Si mihi non animo fixum inmotumque federet,

Ne cui me vinclo vellem fociare jugali,
Postquam primus amor deceptam morte fefellit:
Si non pertaefum thalami taedaeque fuiffet;
Huic uni forfan potui succumbere culpae.
Anna, fatebor enim; miseri post fata Sichaei
Conjugis, et fparfos fraterna caede Penatis,
Solut hic inflexit fensus, animumque labantem
Impulit. Adgnosco veteris vestigia flammae.
Sed mihi vel tellus optem prius ima dehifcat,
Vel Pater omnipotens adigat me fulmine ad umbras,
Pallentis umbras Erebi, noctemque profundam,
Ante, Pudor, quam te violo, aut tua jura refolvo.
Ille meos, primus qui me fibi junxit, amores
Abftulit: ille habeat fecum, fervetque fepulcro.
Sic effata finum lacrimis inplevit obortis.
Anna refert, O luce magis dilecta, forori,
Solane perpetua maerens carpère juventa?
Nec dulcis natos, Veneris nec praemia noris?
Id cinerem aut manis credis curare fepultos?
Efto: aegram nulli quondam flexere mariti:
Non Libyae, non ante Tyro: defpectus Iarbas,
Ductoresque alii, quos Africa terra triumphis
Dives alit. Placitone etiam pugnabis amori?

Nec venit in mentem, quorum confederis arvis?
 Hinc Gaetulae urbes, genus infuperabile bello:
 Et Numidae infreni cingunt, et inhospita Syrtis:
 Hinc deferta siti regio, lateque furentes
 Barcaei. Quid bella Tyro surgentia dicam,
 Germanique minas?
 DIis equidem auspiciis reor et Junone secunda
 Huc cursum Iliacas vento tenuisse carinas.
 Quam tu urbem, foror, hanc cernes! quae surgere regna
 Conjugio tali! Teucrùm comitantibus armis,
 Punica se quantis adtollet gloria rebus!
 Tu modo posce Deos veniam, facrisque litatis
 Indulge hospitio, causasque innecte morandi:
 Dum pelago defaevit hiems, et aquosus Orion,
 Quassataeque rates, dum non tractabile coelum.
 His dictis incensum animum inflammavit amore,
 Spemque dedit dubiae menti, solvitque pudorem.

Principio delubra adeunt, pacemque per aras
 Exquirunt: mactant lectas de more bidentis
 Legiferae Cereri, Phoeboque, patrique Lyaeo.
 Junoni ante omnis, cui vincla jugalia curae.
 Ipsa, tenens dextra pateram, pulcherrima Dido,
 Candentis vaccae media inter cornua fundit:

Aut ante ora Deum pinguis spatatur ad aras,
 Instaurationemque diem donis; pecudumque reclusis
 Pectoribus inhians spirantia consulit exta.
 Heu vatum ignarae mentes! quid vota furentem,
 Quid delubra juvant? Est mollis flamma medullas
 Interea, et tacitum vivit sub pectore vulnus.
 Uritur infelix Dido, totaque vagatur
 Urbe furens: qualis conjecta cerva sagitta,
 Quam procul incautam nemora inter Cresia fixit
 Pastor agens telis, liquitque volatile ferrum
 Nescius. Illa fuga silvas saltusque peragrat
 Dictaeos: haeret lateri letalis arundo.
 Nunc media Aenean secum per moenia ducit,
 Sidoniasque ostentat opes, urbemque paratam.
 Incipit effari, mediaque in voce resistit.
 Nunc eadem, labente die, convivia quaerit,
 Iliacosque iterum demens audire labores
 Exposcit, pendetque iterum narrantis ab ore.
 Post, ubi digressi, lumenque obscura vicissim
 Luna premit, suadentque cadentia sidera somnos:
 Sola domo maeret vacua, fratrisque relictis
 Incubat. Illum absens absentem auditque videtque,
 Aut gremio Ascanium, genitoris imagine capta,

Detinet, infandum si fallere possit amorem.
Non coeptae adfurgunt turrets; non arma Juventus
Exercet; portusve aut propugnacula bello
Tuta parant: pendent opera interrupta, minaeque
Murorum ingentes, aequataque machina coelo.
Quam simul ac tali perfensit peste teneri
Cara Jovis conjux, nec famam obstare furori;
Talibus adgreditur Venerem Saturnia dictis:
Egregiam vero laudem et spolia ampla refertis
Tuque puerque tuus: magnum et memorabile numen
Una dolo Divum si femina victa duorum est.
Nec me adeo fallit, veritam te moenia nostra,
Suspectas habuisse domos Carthaginis altae.
Sed quis erit modus? aut quo nunc certamine tanto?
Quin potius pacem aeternam pactosque Hymenaeos
Exercemus? habes, tota quod mente petisti.
Ardet amans Dido, traxitque per ossa furorem.
Communem hunc ergo populum, paribusque regamus
Auspiciis: liceat Phrygio servire marito,
Dotalisque tuae Tyrios permittere dextrae.
Olli (sensit enim simulata mente locutam,
Quo regnum Italiae Libycas averteret oras)
Sic contra est ingressa Venus: Quis talia demens

Abnuat, aut tecum malit contendere bello?
Si modo, quod memoras, factum fortuna sequatur.
Sed fatis incerta feror, si Juppiter unam
Esse velit Tyriis urbem Trojaque profectis,
Misericive probet populos, aut foedera jungi.
Tu conjux: tibi fas animum tentare precando.
Perge: sequar. Tum sic excepit regia Juno:
Mecum erit iste labor. Nunc qua ratione, quod instat,
Confieri possit, paucis (adverte) docebo.
Venatum Aeneas unaque miserrima Dido
In nemus ire parant, ubi primos caestinus ortus
Extulerit Titan, radiisque retexerit orbem.
His ego nigrantem commixta grandine nimbum,
Dum trepidant alae, saltusque indagine cingunt,
Desuper infundam, et tonitru coelum omne ciebo.
Diffugient comites, et nocte tegentur opaca:
Speluncam Dido dux et Trojanus eamdem
Devenient. Adero, et, tua si mihi certa voluntas,
Connubio jungam stabili, propriamque dicabo.
Hic Hymenaeus erit. Non adversata petenti
Adnuit, atque dolis risit Cytherea repertis.
Oceanum interea surgens Aurora relinquit.
It portis jubare exorto delecta juvenus.

Retia rara, plagae, lato venabula ferro,
 Maffylque ruunt equites, et odora canum vis.
 Reginam thalamo cunctantem ad limina primi
 Poenorum exspectant: ostroque insignis et auro
 Stat sonipes, ac frena ferox spumantia mandit.
 Tandem progreditur, magna stipante caterva,
 Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo:
 Cui pharetra ex auro, crines nodantur in aurum,
 Aurea purpuream subnectit fibula vestem.
 Nec non et Phrygii comites, et laetus Iulus,
 Incedunt. Ipse ante alios pulcherrimus omnis
 Infert se focium Aeneas, atque agmina jungit.
 Qualis, ubi hibernam Lyciam, Xanthique fluenta
 Deserit; ac Delum maternam invisit Apollo,
 Instauratione choros: mixtique altaria circum
 Cretesque Dryopesque fremunt, pictique Agathyrsi:
 Ipse jugis Cynthi graditur, mollique fluentem
 Fronde premit crinem fingens, atque implicat auro:
 Tela sonant humeris. Haud illo seignior ibat
 Aeneas: tantum egregio decus enitet ore.
 Postquam altos ventum in montis, atque invia lustra:
 Ecce ferae, faxi dejectae vertice, caprae
 Decurrere jugis: alia de parte patentis

Transmittunt curfu campos, atque agmina cervi
Pulverulenta fuga glomerant, montisque relinquunt.
At puer Afcanius mediis in vallibus acri
Gaudet equo: jamque hos curfu, jam praeterit illos,
Spumantemque dari pecora inter inertia votis
Optat aprum, aut fulvum descendere monte leonem.

Interea magno miferi murmure coelum
Incipit. Infequitur conmixta grandine nimbus.
Et Tyrii comites paffim, et Trojana juventus,
Dardaniusque nepos Veneris, diverfa per agros
Tecta metu petiere. Ruunt de montibus amnes.
Speluncam Dido dux et Trojanus eandem
Deveniunt. Prima et Tellus et pronuba Juno
Dant fignum: fulfere ignes, et confcius aether
Connubiis: fummoque ulularunt vertice Nymphae.
Ille dies primus leti primusque malorum
Cauffa fuit. Neque enim specie famave movetur,
Nec jam furtivum Dido meditatur amorem:
Conjugium vocat: hoc praetexit nomine culpam.

Extemplo Libyae magnas it Fama per urbis;
Fama malum, quo non aliud velocius ullum:
Mobilitate viget, viresque acquirit eundo;
Parva metu primo; mox fefe adtollit in auras,

Ingrediturque solo, et caput inter nubila condit.
Illam Terra parens, ira inritata deorum,
Extremam, ut perhibent, Coeo Enceladoque sororem
Progenuit, pedibus celerem, et pernicibus alis.
Monstrum horrendum, ingens: cui, quot sunt corpore plumae,
Tot vigiles oculi subter, mirabile dictu,
Tot linguae, totidem ora fonant, tot subrigit auris.
Nocte volat coeli medio terraeque, per umbram
Stridens, nec dulci declinat lumina somno.
Luce fedet custos aut summi culmine tecti,
Turribus aut altis, et magnas territat urbis;
Tam ficti pravique tenax, quam nuntia veri.
Haec tum multiplici populos sermone replebat
Gaudens, et pariter facta atque infecta canebat:
Venisse Aenean, Trojano a fanguine cretum,
Cui se pulchra viro dignetur jungere Dido:
Nunc hiemem inter se luxu, quam longa, fovere
Regnorum inmemores, turpique cupidine captos.
Haec passim Dea foeda virum diffundit in ora.
Protinus ad regem cursus detorquet Iarban,
Incenditque animum dictis, atque aggerat iras.

Hic Hammone fatus, rapta Garamantide Nympha,
Templa Jovi centum, latis inmania regnis,

Centum aras posuit, vigilemque sacra verat ignem,
 Excubias Divum aeternas, pecudumque cruore
 Pingue solum, et variis florentia limina fertis.
 Isque amens animi, et rumore adensus amaro,
 Dicitur ante aras, media inter numina Divom,
 Multa Jovem manibus supplex orasse supinis:
 Juppiter omnipotens, cui nunc Maurusia pictis
 Gens epulata toris Lenaeum libat honorem,
 Adspicis haec? An te, genitor, quum fulmina torques,
 Nequidquam horremus? caecique in nubibus ignes
 Terrificant animos, et inania murmura miscent?
 Femina, quae nostris errans in finibus urbem
 Exiguam pretio posuit, cui litus arandum,
 Cuique loci leges dedimus, connubia nostra
 Repulit, ac dominum Aenean in regna recepit.
 Et nunc ille Paris cum semiviro comitatu,
 Maeonia mentum mitra crinemque madentem
 Subnixus, rapto potitur. Nos munera templis
 Quippe tuis ferimus, famamque fovemus inanem.

Talibus orantem dictis, arasque tenentem
 Audiit omnipotens, oculosque ad moenia torfit
 Regia, et oblitos famae melioris amantis.
 Tum sic Mercurium adloquitur, ac talia mandat:

Vade age, nate, voca Zephyros, et labere pennis:
 Dardaniumque ducem, Tyria Carthagine qui nunc
 Exspectat, fatisque datas non respicit urbis,
 Adloquere, et celeris defer mea dicta per auras.
 Non illum nobis genetrix pulcherrima talem
 Promisit, Grajùmque ideo bis vindicat armis:
 Sed fore, qui gravidam imperiis, belloque frementem
 Italiam regeret, genus alto a fanguine Teucris
 Proderet, ac totum sub leges mitteret orbem.
 Si nulla adscendit tantarum gloria rerum,
 Nec super ipse sua molitur laude laborem;
 Aescanione pater Romanas invidet arces?
 Quid struit? aut qua spe inimica in gente moratur?
 Nec prolem Ausoniam, et Lavinia respicit arva?
 Naviget. Haec summa est: hic nostri nuntius esto.
 Dixerat. Ille patris magni parere parabat
 Imperio: et primum pedibus talaria nectit
 Aurea: quae sublimem alis, sive aequora supra,
 Seu terram, rapido pariter cum flamine portant.
 Tum virgam capit. Hac animas ille evocat Orco
 Pallentis; alias sub Tartara tristia mittit;
 Dat fomnos adimitque, et lumina morte resignat.
 Illa fretus agit ventos, et turbida tranat

Nubila: jamque volans apicem et latera ardua cernit
Atlantis duri, coelum qui vertice fulcit;
Atlantis, cinctum adfide cui nubibus atris
Piniferum caput, et vento pulsatur et imbri:
Nix humeros infusa tegit: tum flumina mento
Praecipitant senis, et glacie riget horrida barba.
Hic primum paribus nitens Cyllenius alis
Constitit: hinc toto praeceps se corpore ad undas
Misit; avi similis, quae circum litora, circum
Pisces scopulos humilis volat aequora juxta.
Haud aliter terras inter coelumque volabat;
Litus arenosum Libyae ventosque secabat
Materno veniens ab avo Cyllenia proles.
Ut primum alatis tetigit magalia plantis,
Aenean fundantem arces ac tecta novantem
Conspicit: atque illi stellatus Iaspide fulva
Ensis erat, Tyrioque ardebat murice laena,
Demissa ex humeris: dives quae munera Dido
Fecerat, et tenui telas discreverat auro.
Continuo invadit: Tu nunc Carthagini altae
Fundamenta locas, pulchramque uxorius urbem
Exstruis? heu regni rerumque oblite tuarum!
Ipse Deum tibi me claro demittit Olympo

Regnator, coelum et terras qui numine torquet:
Ipse haec ferre jubet celeris mandata per auras.
Quid struis? aut qua spe Libycis teris otia terris?
Si te nulla movet tantarum gloria rerum,
Nec super ipse tua moliris laude laborem;
Afcanium surgentem, et spes heredis Iuli
Respice; cui regnum Italiae Romanaque tellus
Debentur. Tali Cyllenius ore locutus
Mortalis visus medio sermone reliquit,
Et procul in tenuem ex oculis evanuit auram.
At vero Aeneas adspectu obmutuit amens,
Adrectaeque horrore comae, et vox faucibus haesit.
Ardet abire fuga, dulcisque relinquere terras,
Adtonitus tanto monitu imperioque deorum.
Heu quid agat? quo nunc reginam ambire furentem
Audeat adfatu? quae prima exordia fumat?
Atque animum nunc huc celerem, nunc dividit illuc,
In partisque rapit varias, perque omnia versat.
Haec alternanti potior sententia visa est:
Mnesthea Sergestumque vocat, fortemque Cloanthum
Classem aptent taciti, socios ad litora cogant;
Arma parent, et, quae sit rebus causa novandis,
Diffimulent. Sese interea, quando optima Dido

Nesciat, et tantos rumpi non speret amores,
 Tentaturum aditus, et quae mollissima fandi
 Tempora; quis rebus dexter modus. Ocius omnes
 Imperio laeti parent, ac iussa faceffunt.

At regina dolos (quis fallere possit amantem!)
 Praefensit, motusque excepit prima futuros;
 Omnia tuta timens. Eadem in pia fama furenti
 Detulit armari classem, cursumque parari.
 Saevit inops animi, totamque incensa per urbem
 Bacchatur. Qualis commotis excita sacris
 Thyas, ubi audito stimulant trieterica Baccho
 Orgia, nocturnusque vocat clamore Cithaeron.
 Tandem his Aenean compellat vocibus ultro:

Diffimulare etiam sperasti, perfide, tantum
 Posse nefas? tacitusque mea decedere terra?
 Nec te noster amor, nec te data dextera quondam,
 Nec moritura tenet crudeli funere Dido?
 Quin etiam hiberno moliris fidere classem,
 Et mediis properas aquilonibus ire per altum,
 Crudelis? Quid si non arva aliena domosque
 Ignotas peteres, et Troja antiqua maneret;
 Troja per undosum peteretur classibus aequor?
 Mene fugis? Per ego has lacrimas, dextramque tuam te,

(Quando aliud mihi jam miserae nihil ipsa reliqui)
 Per connubia nostra, per inceptos Hymenaeos?
 Si bene quid de te merui, fuit aut tibi quidquam
 Dulce meum; miserere domus labentis, et istam,
 Oro, si quis adhuc precibus locus, exue mentem.
 Te propter Libycae gentes Nomadumque tyranni
 Odere; infensi Tyrii: te propter eundem
 Extinctus pudor, et qua sola fidera adibam
 Fama prior. Cui me moribundam deferis, hospes?
 Hoc solum nomen quoniam de conjuge restat.
 Quid moror? an mea Pygmalion dum moenia frater
 Destruat, aut captam ducat Gaetulus Iarbas?
 Saltem si qua mihi de te suscepta fuisset
 Ante fugam suboles; si quis mihi parvulus aula
 Luderet Aeneas, qui te tamen ore referret;
 Non equidem omnino capta ac deserta viderer.
 Dixerat. Ille Jovis monitis inmota tenebat
 Lumina, et obnixus curam sub corde premebat.
 Tandem pauca refert: Ego te, quae plurima fando
 Enumerare vales, numquam, Regina, negabo
 Promeritam: nec me meminisse pigebit Elissae;
 Dum memor ipse mei, dum spiritus hos regit artus.
 Pro re pauca loquar. Neque ego hanc abscondere furto

Speravi, ne finge, fugam; nec conjugis umquam
Praetendi taedas, aut haec in foedera veni.

Me si fata meis paterentur ducere vitam
Auspiciis, et sponte mea componere curas;
Urbem Trojanam primum dulcisque meorum
Reliquias colerem: Priami tecta alta manerent;
Et recidiva manu posuiffem Pergama victis.

Sed nunc Italiam magnam Gryneus Apollo,
Italiam Lyciae juffere capeffere fortes.

Hic amor, haec patria est. Si te Carthaginis arces
Phoeniffam, Libycaeque adfpectus detinet urbis;
Quae tandem, Aufonia Teucros confidere terra,
Invidia est? Et nos fas extera quaerere regna.

Me patris Anchifae, quoties humentibus umbris
Nox operit terras, quoties aftra ignea furgunt,
Admonet in fomnis et turbida terret imago.

Me puer Afcanius, capitisque injuria cari,
Quem regno Hefperiae fraudo, et fatalibus arvis.
Nunc etiam Interpres Divum, Jove miffus ab ipfo,
(Testor utrumque caput) celeris mandata per auras
Detulit. Ipfe Deum manifefto in lumine vidi
Intrantem muros, vocemque his auribus haufi.
Define meque tuis incendere teque querelis:

Italiam non sponte sequor.

Talia dicentem jamdudum averſa tuetur,
 Huc illuc volvens oculos, totumque pererrat
 Luminibus tacitis, et ſic adcenſa profatur:
 Nec tibi Diva parens, generis nec Dardanus auctor,
 Perfide; ſed duris genuit te cautibus horrens
 Caucaſus, Hyrcanaeque admorunt ubera tigres.
 Nam quid diſſimulo, aut quae me ad majora reſervo?
 Num fletu ingemuit noſtro? num lumina flexit?
 Num lacrimas victus dedit, aut miſeratus amantem eſt?
 Quae quibus anteferam? jam jam nec maxuma Juno,
 Nec Saturnius haec oculis pater adſpicit aequis.
 Nuſquam tuta fides. Ejectum litore, egentem
 Excepi, et regni demens in parte locavi.
 Amiſſam claſſem, ſocios a morte reduxi.
 Heu Furiis incenſa feror! nunc augur Apollo,
 Nunc Lyciae fortes, nunc et Jove miſſus ab ipſo
 Interpres Divom fert horrida juſſa per auras.
 Scilicet iſ ſuperis labor eſt: ea cura quietos
 Sollicitat. Neque te teneo, neque dicta refello.
 I, ſequere Italiam ventis: pete regna per undas.
 Spero equidem mediis, ſi quid pia numina poſſunt,
 Supplicia hauſurum ſcopulis, et nomine Dido

Saepe vocaturum. Sequar atris ignibus absens:
 Et, quum frigida mors anima seduxerit artus,
 Omnibus umbra locis adero. Dabis, inprobe, poenas.
 Audiam: et haec manis veniet mihi fama sub imos.
 His medium dictis sermonem abrumpit, et auras
 Aegra fugit, seque ex oculis avertit et aufert;
 Linqvens multa metu cunctantem, et multa parantem
 Dicere. Suscipiunt famulae, conlapsaque membra
 Marmoreo referunt thalamo, stratisque reponunt.

At pius Aeneas, quamquam lenire dolentem
 Solando cupit, et dictis avertere curas;
 Multa gemens, magnoque animum labefactus amore,
 Jussa tamen Divom exsequitur, classemque revisit.
 Tum vero Teucri incumbunt, et litore celsas
 Deducunt toto navis. Natat uncta carina:
 Frondentisque ferunt remos, et robora silvis
 Infabricata, fugae studio.
 Migrantis cernas, totaque ex urbe ruentis:
 Ac veluti ingentem formicae farris acervum
 Quum populant, hiemis memores, tectoque reponunt:
 It nigrum campis agmen, praedamque per herbas
 Convectant calle angusto: pars grandia trudunt
 Obnixae frumenta humeris: pars agmina cogunt,

Castigantque moras: opere omnis semita fervet.
 Quis tibi tunc, Dido, cernenti talia sensus?
 Quosve dabas gemitus, quum litora fervere late
 Prospiceres arce ex summa, totumque videres
 Miseri ante oculos tantis clamoribus aequor?
 Inprobe amor, quid non mortalia pectora cogis?
 Ire iterum in lacrimas, iterum tentare precando
 Cogitur: et supplex animos submittere amanti:
 Ne quid inexpertum frustra moritura relinquat.

Anna, vides toto properari litore circum:
 Undique convenere: vocat jam carbafus auras:
 Puppibus et laeti nautae inposuere coronas.
 Hunc ego si potui tantum sperare dolorem,
 Et perferre, soror, potero. Miserae hoc tamen unum
 Exsequere, Anna, mihi. Solam nam perfidus ille
 Te colere, arcanos etiam tibi credere sensus:
 Sola viri mollis aditus, et tempora noras.
 I, soror, atque hostem supplex adfare superbum:
 Non ego cum Danais Trojanam excindere gentem
 Aulide juravi, classemve ad Pergama misi:
 Nec patris Anchisae cinerem manisve revelli.
 Cur mea dicta negat duras demittere in auris?
 Quo ruit? extremum hoc miserae det munus amanti:

Exspectet facilemque fugam, ventosque ferentis.
 Non jam conjugium antiquum, quod prodidit, oro;
 Nec pulchro ut Latio careat, regnumque relinquat.
 Tempus inane peto, requiem spatiumque furori;
 Dum mea me victam doceat fortuna dolere.
 Extremam hanc oro veniam: (miserere fororis:)
 Quam mihi quum dederis cumulata, morte remittam.

Talibus orabat, talisque miserrima fletus
 Fertque refertque foror: sed nullis ille movetur
 Fletibus, aut voces ullas tractabilis audit.
 Fata obstant, placidasque viri Deus obstruit auris.
 Ac velut, annofo validam quum robore quercum
 Alpini Boreae nunc hinc nunc flatibus illinc
 Eruere inter se certant: it stridor; et alte
 Consternunt terram concusso stipite frondes:
 Ipsa haeret scopulis: et, quantum vertice ad auras
 Aetherias, tantum radice in Tartara tendit.
 Haud secus adfiduis hinc atque hinc vocibus heros
 Tunditur, et magno perfentit pectore curas.
 Mens inmota manet: lacrimae volvuntur inanes.

Tum vero infelix fatis exterrita Dido
 Mortem orat: taedet coeli convexa tueri.
 Quo magis inceptum peragat, lucemque relinquat,

Vidit, turicremis quum dona inponeret aris,
(Horrendum dictu) latices nigrescere sacros,
Fusaque in obscaenum se vertere vina cruorem.
Hoc visum nulli, non ipsi effata sorori.
Praeterea fuit in tectis de marmore templum
Conjugis antiqui, miro quod honore colebat,
Velleribus niveis et festa fronde revinctum.
Hinc exaudiri voces et verba vocantis
Visa viri; nox quum terras obscura teneret:
Solaque culminibus ferali carmine bubo
Saepe queri, et longas in fletum ducere voces.
Multaque praeterea vatum praedicta piorum
Terribili monitu horrificant. Agit ipse furentem
In somnis ferus Aeneas: semperque relinqui
Sola sibi, semper longam incommitata videtur
Ire viam, et Tyrios deserta quaerere terra.
Eumenidum veluti demens videt agmina Pentheus,
Et solem geminum, et duplicis se ostendere Thebas:
Aut Agamemnonius scaenis agitatus Orestes;
Armatam facibus matrem et serpentibus atris
Quum fugit, ultricesque sedent in limine Dirae.
Ergo ubi concepit Furias evicta dolore,
Decrevitque mori; tempus secum ipsa modumque

Exigit: et maestam dictis adgressa fororem,
 Consilium vultu tegit, ac spem fronte serenat:
 Inveni, germana, viam, (gratare forori)
 Quae mihi reddat eum, vel eo me solvat amantem.
 Oceani finem juxta, solemque cadentem,
 Ultimus Aethiopum locus est, ubi maximus Atlas
 Axem humero torquet, stellis ardentibus aptum:
 Hinc mihi Massylae gentis monstrata sacerdos,
 Hesperidum templi custos, epulasque draconi
 Quae dabat, et sacros fervabat in arbore ramos,
 Spargens humida mella foporiferumque papaver.
 Haec se carminibus promittit solvere mentis,
 Quas velit; ast aliis duras inmittere curas:
 Sistere aquam fluviis, et vertere sidera retro:
 Nocturnosque ciet manis. Mugire videbis
 Sub pedibus terram, et descendere montibus ornos.
 Testor, cara, Deos, et te, germana, tuumque
 Dulce caput, magicas invitam adcingier artis.
 Tu secreta pyram tecto interiore sub auras
 Erige, et arma viri, thalamo quae fixa reliquit
 Inpius, exuviasque omnis, lectumque jugalem,
 Quo perii, superinponas. Abolere nefandi
 Cuncta viri monumenta juvat, monstratque sacerdos.

Haec effata filet. Pallor simul occupat ora.
 Non tamen Anna novis praetexere funera facris
 Germanam credit, nec tantos mente furores
 Concipit, aut graviora timet, quam morte Sichaei.
 Ergo iussa parat.

At regina, pyra penetrali in fede sub auras
 Erecta ingenti, taedis, atque ilice secta,
 Intenditque locum fertis, et fronde coronat
 Funerea: super exuvias, ensisque relictum,
 Effigiemque toro locat, haud ignara futuri.
 Stant arae circum, et crinis effusa sacerdos
 Ter centum tonat ore deos, Erebumque, Chaosque,
 Tergeminamque Hecaten, tria virginis ora Dianae.
 Sparferat et latices simulatos fontis Avernii:
 Falcibus et messae ad Lunam quaeruntur aënis
 Pubentes herbae, nigri cum lacte veneni:
 Quaeritur et nascentis equi de fronte revolfus,
 Et matri praereptus amor.
 Ipsa mola, manibusque piis, altaria juxta,
 Unum exuta pedem vinclis, in veste recincta,
 Testatur moritura Deos, et conscia fati
 Sidera: tum, si quod non aequo foedere amantis
 Curae numen habet, iustumque memorque precatur.

Nox erat; et placidum carpebant fessa soporem
 Corpora per terras, silvaeque et saeva quierant
 Aequora: quum medio volvuntur sidera lapsu,
 Quum tacet omnis ager: pecudes, pictaeque volucres,
 Quaeque lacus late liquidos, quaeque aspera dumis
 Rura tenent, fomno positae sub nocte silenti
 Lenibant curas, et corda oblita laborum.
 At non infelix animi Phoenissa, neque umquam
 Solvitur in fomnos, oculisve aut pectore noctem
 Adcipit. Ingeminant curae: rursusque refurgens
 Saevit amor, magnoque irarum fluctuat aestu.
 Sic adeo infistit, secumque ita corde volutat:
 En, quid ago? rursusne procos irrita priores
 Experiar? Nomadumque petam connubia supplex,
 Quos ego sim toties jam dedignata maritos?
 Iliacas igitur classis, atque ultima Teucrûm
 Iussa sequar? quiane auxilio juvat ante levatos,
 Aut bene apud memores veteris stat gratia facti?
 Quis me autem (fac velle) finet; ratibusve superbis
 Invisam adcipiet? nescis heu, perdita; nec dum
 Laomedontaeae sentis perjuriam gentis?
 Quid tum? sola fuga nautas comitabor ovantis?
 An Tyriis, omnique manu stipata meorum

Inferar? et quos Sidonia vix urbe revelli,
 Rurfus agam pelago, et ventis dare vela jubebo?
 Quin morere, ut merita es: ferroque averte dolorem.
 Tu lacrimis evicta meis, tu prima furentem
 His, germana, malis oneras, atque objicis hosti.
 Non licuit thalami expertem sine crimine vitam
 Degere more ferae, talis nec tangere curas?
 Non servata fides, cineri promissa Sichaeo.
 Tantos illa suo rumpebat pectore questus.

Aeneas celsa in puppi, jam certus eundi,
 Carpebat fomnos, rebus jam rite paratis.
 Huic se forma Dei voltu redeuntis eodem
 Obtulit in fomnis, rurfusque ita visa monere est;
 Omnia Mercurio similis, vocemque, coloremque,
 Et crinis flavos, et membra decora juventae:
 Nate Dea, potes hoc sub casu ducere fomnos?
 Nec, quae te circum stent deinde pericula, cernis?
 Demens! nec Zephyros audis spirare secundos?
 Illa dolos, dirumque nefas in pectore versat,
 Certa mori, varioque irarum fluctuat aestu.
 Non fugis hinc praeceps, dum praecipitare potestas?
 Jam mare turbari trabibus, faevasque videbis
 Conlucere faces, jam fervere litora flammis;

Si te his adtigerit terris Aurora morantem.

Eja age, rumpe moras. Varium et mutabile semper
Femina. Sic fatus nocti se inmiscuit atrae.

Tum vero Aeneas, subitis exterritus umbris,
Conripit e fomno corpus, sociosque fatigat:
Praecipites vigilate, viri, et confidite transtris:
Solvite vela citi. Deus, aethere missus ab alto,
Festinare fugam, tortosque incidere funis,
Ecce iterum stimulat. Sequimur te, sancte Deorum,
Quisquis es, imperioque iterum paremus ovantes.
Adsis o, placidusque juves, et fidera coelo
Dextra feras. Dixit: vaginaque eripit ensem
Fulmineum, strictoque ferit retinacula ferro.
Idem omnis simul ardor habet; rapiuntque, ruuntque:
Litora deseruere: latet sub classibus aequor.
Adnixi torquent spumas, et caerula verrunt.

Et jam prima novo spargebat lumine terras
Tithoni croceum linquens Aurora cubile:
Regina e speculis, ut primum albescere lucem
Vidit, et aequatis classem procedere velis,
Litoraque, et vacuos sensit sine remige portus;
Terque quaterque manu pectus percussa decorum,
Flaventisque abscissa comas, Pro Juppiter! ibit

Hic, ait: et nostris inluserit advena regnis?
 Non arma expedient, totaque ex urbe sequentur,
 Diripientque rates alii navalibus? Ite,
 Ferte citi flammās, date vela, inpellite remos.
 Quid loquor? aut ubi sum? Quae mentem infania mutat?
 Infelix Dido! nunc te facta inopia tangunt?
 Tum decuit, quum sceptrā dabas. En dextra fidesque!
 Quem secum patrios ajunt portare Penatis:
 Quem subiisse humeris confectum aetate parentem!
 Non potui abreptum divellere corpus, et undis
 Spargere? non focios, non ipsum absumere ferro
 Aescanium, patriisque epulandum ponere mensis?
 Verum anceps pugnae fuerat fortuna. Fuisset.
 Quem metui moritura? Faces in castra tulisset,
 Inpleissetque foros flammis, natumque patremque
 Cum genere exstinxem, memet super ipsa dedisset.
 Sol, qui terrarum flammis opera omnia lustras,
 Tuque harum interpretis curarum, et conscia Juno,
 Nocturnisque Hecate triviis ululata per urbis,
 Et Dirae ultrices, et DI morientis Elissae,
 Adcipite haec, meritumque malis advertite numen,
 Et nostras audite preces. Si tangere portus
 Infandum caput, ac terris adnare necesse est,

Et sic fata Jovis poscunt; hic terminus haeret :
At bello audacis populi vexatus et armis,
Finibus extorris, complexu avolsus Iuli,
Auxilium inploret, videatque indigna fuorum
Funera: nec, quum se sub leges pacis iniquae
Tradiderit, regno aut optata luce fruatur :
Sed cadat ante diem, mediaque inhumatus arena.
Haec precor: hanc vocem extremam cum fanguine fundo.
Tum vos, o Tyrii, stirpem et genus omne futurum
Exercete odiis: cinerique haec mittite nostro
Munera. Nullus amor populis, nec foedera funto.
Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor,
Qui face Dardanios ferroque sequare colonos,
Nunc, olim, quocumque dabunt se tempore vires.
Litora litoribus contraria, fluctibus undas
Inprecor, arma armis: pugnent ipsique nepotesque.
Haec ait, et partis animum versabat in omnis;
Invisam quaerens quam primum abrumpere lucem.
Tum breviter Barcen nutricem adfata Sichaei:
Namque suam patria antiqua cinis ater habebat:
Annam, cara mihi nutrix, huc siste sororem:
Dic corpus properet fluviali spargere lympa,
Et pecudes secum et monstrata piacula ducat:

Sic veniat. Tuque ipsa pia tege tempora vitta.
Sacra Jovi Stygio, quae rite incepta paravi,
Perficere est animus, finemque inponere curis;
Dardaniique rogam capitis permittere flammae.
Sic ait. Illa gradum studio celerabat anilem.
At trepida, et coeptis inmanibus effera Dido,
Sanguineam volvens aciem, maculisque trementis
Interfusa genas, et pallida morte futura,
Interiora domus intrumpit limina, et altos
Conscendit furibunda rogos, ensisque recludit
Dardanium, non hos quaesitum munus in usus.
Hic, postquam Iliacas vestis notumque cubile
Conspexit, paullum lacrimis et mente morata,
Incubuitque toro, dixitque novissima verba:
Dulces exuviae, dum fata Deusque finebant,
Adcipite hanc animam, meque his exsolve curis.
Vixi, et, quem dederat cursum fortuna, peregi:
Et nunc magna mei sub terras ibit imago.
Urbem praeclaram statui: mea moenia vidi:
Ultra virum, poenas inimico a fratre recepi:
Felix, heu nimium felix, si litora tantum
Numquam Dardaniae tetigissent nostra carinae!
Dixit: et, os inpressa toro, Moriemur inultae,

Sed moriamur, ait. Sic, sic juvat ire per umbras.
Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto
Dardanus, et nostrae secum ferat omina mortis.
Dixerat. Atque illam media inter talia ferro
Conlabfam adspiciunt comites, ensaque cruore
Spumantem, sparsasque manus. It clamor ad alta
Atria: concussam bacchatur fama per urbem.
Lamentis, gemituque, et femineo ululatu
Tecta fremunt: resonat magnis plangoribus aether:
Non aliter, quam si inmissis ruat hostibus omnis
Carthago, aut antiqua Tyros; flammaeque furentes
Culmina perque hominum volvantur perque Deorum.
Audiit exanimis, trepidoque exterrita cursu,
Unguibus ora foror foedans, et pectora pugnis,
Per medios ruit, ac morientem nomine clamat:
Hoc illud, germana, fuit? me fraude petebas?
Hoc rogos iste mihi, hoc ignes araeque parabant?
Quid primum deserta querar? comitemne sororem
Sprevisti moriens? Eadem me ad fata vocasses:
Idem ambas ferro dolor, atque eadem hora tulisset.
His etiam struxi manibus, patriosque vocavi
Voce Deos, sic te ut posita crudelis abessem?
Exstinxisti me teque, foror, populumque, patresque

Sidonios, urbemque tuam. Date volnera lymphis,
Abluam, et, extremus si quis super halitus errat,
Ore legam. Sic fata gradus evaserat altos,
Semianimemque finu germanam amplexa fovebat
Cum gemitu, atque atros ficcabat veste cruores.
Illa, gravis oculos conata adtollere, rursus
Deficit. Infixum fridit sub pectore volnus.
Ter sese adtollens cubitoque adnixa levavit:
Ter revoluta toro est, oculisque errantibus alto
Quaesivit coelo lucem, ingemuitque reperta.
Tum Juno omnipotens, longum miserata dolorem,
Difficilisque obitus, Irim demisit Olympo,
Quae luctantem animam nexosque resolveret artus.
Nam, quia nec fato, merita nec morte peribat,
Sed misera ante diem, subitoque adensa furore,
Nondum illi flavum Proserpina vertice crinem
Abstulerat, Stygioque caput damnaverat Orco:
Ergo Iris croceis per coelum roscida pennis,
Mille trahens varios adverfo Sole colores,
Devolat, et supra caput adstitit: Hunc ego Diti
Sacrum iussa fero, teque isto corpore solvo.
Sic ait, et dextra crinem fecat. Omnis et una
Dilabfus calor, atque in ventos vita recessit.

